

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Katedra estetiky, Kabinet divadelních studií

Teorie a dějiny divadla

Lucie Michelová

**Průběh sametové revoluce v roce 1989 v divadlech
ve Zlíně a v Uherském Hradišti.**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Libor Vodička, Ph.D.

2009

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů
a literatury.

.....

Ráda bych poděkovala vedoucímu své diplomové práce Mgr. Liboru Vodičkovi, Ph.D., který mi po celou dobu její tvorby poskytoval hodnotné a smysluplné podněty, dále Mgr. Igoru Stránskému, MgA. Michalu Stránskému, Ladislavu Kolářovi, Ivanu Kalinovi, PhDr. Karlu Pavlišťíkovi, CSc., MgA. Janě Kafkové a MgA. Rostislavu Markovi, kteří mi vyšli vstříc v rámci realizace rozhovorů a shromáždění cenných, mnohdy originálních dobových materiálů, po jejichž zpracování jsem měla možnost svoji práci sestavit.

Obsah:

1. Úvod.....	5
2. Městské divadlo Zlín (tehdy Divadlo pracujících Gottwaldov).....	6
a. Charakter jednotlivých dní po 17. listopadu 1989.....	6
b. Dramaturgie divadla v roce 1989.....	25
3. Slovácké divadlo v Uherském Hradišti.....	31
a. Charakter jednotlivých dní po 17. listopadu 1989.....	31
b. Dramaturgie divadla v roce 1989.....	49
4. Závěr.....	54
5. Seznamy použitých pramenů a literatury.....	56
a. Prameny.....	56
b. Literatura.....	57
6. Přílohy.....	58

1. Úvod

Koncem osmdesátých let XX. století, kdy probíhala v zemích tehdejší Varšavské smlouvy dlouholetá devastace kulturně společenské, politické i ekonomické sféry, a antipatie k vládě jedné strany v mnoha směrech stoupaly, bylo jen otázkou času, kdy se situace stane natolik neúnosnou, že dojde k převratu.

Znemožňování svobodné tvorby a umělecké kreativity, která by vybočovala z řady a k níž by lidé mohli vzhlížet, bylo tehdy denním chlebem socialismu. Přesto se lidé, toužící po projevení vlastního názoru a tvůrčí pestrosti, snažili vejít do možností režimu po svém. Mnohdy tak, například v divadelních kruzích, revoltovali proti omezeným možnostem chytrým sdělením „mezi řádky“, které poskytovalo jediný možný veřejný protest proti totalitnímu režimu, který nebyl sankcionován.

To, že by mohla přijít změna, bylo možné jistým způsobem očekávat. Nikdo ale nemohl tušit, že to bude právě onoho osudného 17. listopadu 1989, kdy se z pokojné, povolené manifestace na uctění památky Jana Opletala k jejímu konci na Národní třídě v Praze vyvine neoprávněný a brutální zásah proti studentům. Chyba, které se vládnoucí strana dopustila, byla impulsem, na který se v houstnoucí atmosféře doby čekalo. Neakceptovatelné jednání zapříčinilo u studentů potlačení strachu z perzekuce, kteří den na to okamžitě vstoupili do celostátní protestní stávky, k čemuž vyzvali i ostatní občany republiky. Divadelníci byli po studentech první, kteří se ke stávce přidali a začali se spontánní, avšak promyšlenou koordinovanou činností, bojující v první řadě za prošetření zásahu a potrestání viníků, prosazení obnovy vlastních práv, svobody v médiích, zrušení nedotknutelnosti KSČ a osvobození vězňů svědomí. Přerušením chodu plánovaného repertoáru a poskytnutím divadelních prostor k veřejným diskusím, hromadnému informování občanů a pořádáním masových veřejných manifestací, to vše pod ustanoveným stávkových výborů divadla a později pod Občanským fórem, dostali lidé prostor k pozvednutí občanského vědomí a ztráceli ostych protestovat za právo na svoji svobodu.

Právě proto, že probíhaly veškeré snahy o svržení režimu velmi inteligentním způsobem a silou ducha, s absencí jakéhokoliv násilí, s neozbrojenými manifestujícími, provolávajícími „máme holé ruce“, dostala revoluce naprostým právem pojmenování „sametová“. A tak je převratem bez jediného mrtvého právoplatně světovým unikátem.

Neopomenutelnou a nepostradatelnou součástí změn, spějících k formování nového proevropského vývoje, byla v prvních porevolučních dnech i menší divadla mimo hlavní tepny, bez jejichž participace by progres ztrácel na kompaktnosti. Ve své práci se konkrétně zaměřuji na první polistopadové dny v Městském divadle Zlín, tehdy gottwaldovském Divadle pracujících a ve Slováckém divadle v Uherském Hradišti.

2. Městské divadlo Zlín,

tehdy Divadlo pracujících v Gottwaldově

a) Charakter jednotlivých dní po 17. listopadu 1989

Tehdejší doba plná dezinformací neumožňovala běžnému občanovi žijícímu mimo hlavní tepnu Prahy dozvědět se okamžité a pravdivé informace o nečekaně brutálním zákroku na poklidné manifestaci 17. 11. 1989 k uctění památky Jana Opletala. Na klamná média se spolehnout nedalo a přísun událostí se mimo okolí Prahy dostával v rámci aktivních iniciativ, osobních a telefonických kontaktů studentů a divadelníků.

Sobota 18. 11.

Rychlý proud informací se strhl poté, co bezprostředně po zásahu na Národní třídě příběhlo několik herců do Realistického divadla, kde právě skončila premiéra *Maryši*, a impulsivně seznámilo všechny přítomné s nečekanými okolnostmi. Realistické divadlo, které projevovalo koncem osmdesátých let při vystupování svým repertoárem proti režimu notnou dávku odvahy, svolalo na zítří mimořádnou schůzi, na níž se drtivá většina rozhodla nemístnému zásahu oponovat vstoupením divadla do stávkový a vyzváním ostatních divadel k připojení se k ní. Divadelníci tak spolu se studenty vstoupili jako první 18. 11. 1989 do celostátní stávkový.¹

Prvním hybatelem věcí v Městském divadle Zlín, za normalizace Divadlo pracujících, se stal po neoprávněném útoku proti studentům na pražské Národní třídě telefonát od tehdejší tajemnice Dagmar Barošové², která informovala domácnost Ivana Kaliny³, tehdy vedoucího Divadélka v Klubu. Jeho žena Božena Kalinová⁴ ihned přepsala text nadiktované výzvy ke vstupu do celostátní stávkový, který paní Barošové nadiktovala studentka pražské DAMU. Protože se jednalo o nově vzniklou situaci a objevení podobného textu by bylo v případě jeho odhalení velmi kompromitující, vezl ho Ivan

¹ Černý, František, *Divadlo v bariérách normalizace (1968 - 1989)*, Praha, Divadelní ústav, 2008.

² Dagmar Barošová, tajemnice divadla v letech 1980 – 1995.

³ Ivan Kalina, v roce 1989 umělecký vedoucí Divadélka v klubu, dále v letech 1966-1990 hercem, a od r. 1990-1997 prvním porevolučním ředitelem Městského divadla Zlín.

⁴ Božena Kalinová, nyní ředitelka zlínské společnosti dobré vůle AGRO.

Kalina na odpolední představení inscenace *Sloky lásky* ve Studiu G ukrytý pod koberečkem v autě. V rychlosti telefonicky sdělil potřebné informace stranickému řediteli divadla, Jaromíru Roštínskému⁵, který se však od přijetí jakékoli v textu navrhované stávky distancoval, odmítal uvěřit pro něj nepodloženým informacím a argumentoval nemožností okamžitého kontaktování Prahy pro ověření informací z důvodu obsazených linek. Paní Kalinová však mezitím obvolala pražská divadla, potvrdila si pravdivost provolání a získala přes Milenu Dvorskou⁶ i prohlášení divadelníků. Protože byl velký sál Divadla pracujících od června 1989 v rekonstrukci v rámci výměny sedadel a modernizace světelného parku, probíhala všechna představení v Divadélku v klubu a ve Studiu G (komorní scéna, vzniklá z bývalé zkušebny divadla). I přes konflikty s ředitelem vystoupili herci před plánovaným představením a přečetli divákům oba texty. Načež v publiku okamžitě vypukla tichá diskuse, po které se převážná většina z osmdesáti přítomných zvedla a odešla, čímž tiše vyjádřila svůj souhlas se stávkou divadel. Protože na představení přijel zájezd invalidů z Holešova, kteří prosili o sehrání představení, nakonec se podle plánu odehrálo. Herci už ale byli podle slov Ivana Kaliny z náhlé změny situace a reakce diváků v euforii a duši někde jinde, a nedalo se tedy v tomto případě mluvit o ukázkově sehrané inscenaci.⁷

Rozporuplně s předchozí reflexí situace Ivanem Kalinou zdokumentovalo večer v divadle místní periodikum *Naše pravda* 24. 11. 1989. Z článku „K situaci v okrese“ vyznělo, že herci sehráli představení naopak právě proto, že byli nepříjemně překvapeni reakcí bezprostředně odcházejících občanů, z čehož si následně čtenář mohl vyvodit, že byla většina diváků proti předesílané stávce. „Protože většina diváků odešla, rozhodli se herci nakonec představení odehrát.“⁸

Na základě přečtení výzev pražských divadelníků a studentů a vytváření vlastních iniciativ se zlínské divadlo a VUT staly hlavními tepnami a centry města, které fungovaly v rámci informačních služeb, organizovaly podpisové akce, sbírky, rozmnožování a šíření tiskovin, prostor pro formování OF, výlep plakátů, osobní informování občanů i podniků a jednání s místními stranickými příslušníky.⁹

Pražská ČTK vydala v Rovnosti den po osudné povolené demonstraci článek s názvem *Studentský pochod*. Charakter sdělení byl v převážné většině informativní do té doby, než se začalo schylovat k zásahu. Ospravedlnění zásahu bylo formou vyzdvižení a zveličení projevů některých

⁵ Jaromír Roštínský, ředitel DP v letech 1987 – 1989. V prosinci, 11.12 1989, vyzván uměleckým souborem k odchodu z funkce, nahrazen Ivanem Kalinou.

⁶ Milena Dvorská, tehdy v angažmá Divadla na Fidlovačce.

⁷ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k sametové revoluci ve Zlíně.

⁸ K situaci v okrese. *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 1

⁹ Dokument K provozní situaci v Divadle pracujících Zlín před vznikem stávky, bez data, str. 2, Archiv městského divadla Zlín.

účastníků, při čemž měly osoby „*nechvalně známé svými projevy z předchozích období zneužít setkání pro své osobní ambice*“ vykřikováním protisocialistických hesel, hanobením ústavních činitelů a představitelů strany a státu. Protože nepokoje trvaly i po skončení manifestace, byly pořádkové služby „*nuceny sjednat pořádek*.“¹⁰ Střízlivostí, nikoli objektivitou, byla tedy hodnocena první zpráva, která se po 17. 11. dostala ke čtenářům ve Zlíně.

Neděle 19.11.

Na 10 hodin dopoledne svolal ředitel divadla schůzi části umělecké rady, na kterou si měl I. Kalina přinést oba texty výzev, přeepsané na sekretariátu D. Barošové. Cílem rady byla snaha ředitele a několika dalších členů divadla vyvrátit souboru pravdivost získaných informací a zmírnit snahu realizovat stávkou, zejména argumentováním nemožností ověřit pravdivost získaných materiálů a následně prosadit naplánované představení *Mordování pana Čestiny*. Diskuse byla rázně ukončena výstupem režiséra Jakuba Korčáka¹¹, který byl po svém absolvování dramaturgie a režie v roce 1984 stále v úzkém kontaktu s pražskými studenty, který se náhle dostavil s dalšími materiály, vyvracejícími jakékoli pochybnosti o autentičnosti provolání: „*Tady jsou texty výzev, které jsem právě přivezl z Prahy z Národního divadla, a jestli tohle divadlo bude dnes večer hrát, dávám okamžitou výpověď*.“¹² Na jeviště tentokrát vystoupil celý ansámbl a seznámil diváky s prozatímní změnou situace (mnozí se o zásahu dozvěděli poprvé) a o připojení se ke stávce. Konkrétně mluvili například Milena Marcilisová¹³, výtvarník Josef Ruzselák¹⁴, jehož dcera se zúčastnila demonstrace na Národní třídě, Pavel Majkus¹⁵, Marcela Hudecová¹⁶ a každý mohl přinést ty zprávy, které se k němu donesly. Pouze jeden stůl diváků reagoval velmi rozčarovaně a dožadoval se vrácení vstupného. Jiný divák však na jejich stůl položil stokorunu (což byla tehdy ceny čtyř plných vstupenek) a vyzval je k odchodu.¹⁷ Přes všechny snahy J. Roštínského ovlivnit diváky k tomu, aby se představení

¹⁰Praha čtk. Studentský pochod. *Rovnost: list sociálních demokratů českých*. 1989, roč. 104, č. 272, s. 1.,

¹¹ Jakub Korčák, režisér Divadla pracujících v letech 1987 – 1991.

¹² Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

¹³ Milena Marcilisová (1953), v hereckém souboru Slováckého divadla od roku 1980 až dodnes.

¹⁴ Josef Ruzselák, výtvarník Slováckého divadla v letech 1957 – 1992.

¹⁵ Pavel Majkus, v hereckém souboru Slováckého divadla v letech 1985 - 2002.

¹⁶ Marcela Hudecová, v hereckém souboru Slováckého divadla v letech 1971 - 1998.

¹⁷ Tamtéž.

uskutečnilo, se koncepce večera odvíjela v novém duchu, jenž setrval po dobu následujících stávkových dní.¹⁸

Ivan Kalina: „*Pak už probíhal velmi příjemný a zajímavý večer, recitovali jsme Skácela, předčítali Hrabala, a hlavně vystupovali jednotliví členové souboru se svými názory a informacemi, co kdo věděl. Někteří diváci se nejen ptali, ale svobodně si povídali. Netušili jsme, že vchody do divadla už byly obsazeny příslušníky VB, kteří nikoho nepouštěli dovnitř a kontrolovali doklady všech odcházejících. A tak jsme se dostávali v pozdních hodinách poněkud obtížněji domů.*“¹⁹

Ti občané, kteří se zúčastnili diskusního večera v divadle a informace k nim nepronikly ani v rámci informování členy ansámbly, obcházejícími ve Zlíně osobně své známé i ostatní domácnosti s šířením zpráv o zásahu a následné stávce, mohli se o dění dozvědět z místního tisku až 24.11. Sdělení o tom, že se místní ansámbl v neděli připojil k pražským kolegům, dveře divadla zůstaly kvůli stávce zavřené a část diváků reagovala na stávku vrácením předplatného, vydal gottwaldovský list, *Naše pravda*.²⁰ Zprávy se k lidem dostaly také prostřednictvím 'mírumilovného' pedagogického projevu předsedy vlády, Františka Pitry, předneseným tentýž den v České televizi. Písemná zpráva projevu, uvedená ve zkráceném znění v *Naší pravdě*, promlouvá ke studentům, umělcům a obecně mladým lidem s tím, že je pochopitelné ukázat touhu zapojit se, pokud jde o jejich budoucnost, ale nemělo by k tomu docházet neuváženými a zbrklými kroky, které stát nepřiblíží přestavbě. Reakce na oznámení stávky a výzev některých divadel byla v rámci jemné kritiky „rozjitřených citů“, které bychom měli držet na uzdě a měli říci NE chaosu a zmatku. Dále předseda vlády vyzval vysokoškolské studenty ke klidnému a pokojnému vývoji situace, podpory kroků vpřed k blahobytu a podobně.²¹

Pondělí 20.11.

Vedení okresního výboru KSČ, okresního NV a OV NF se sešlo k mimořádnému zasedání, na kterém se projednávaly kroky k opatření pro zajištění klidu a pořádku v okrese. Výsledek mimořádné členské schůze KSČ Divadla pracujících přinesl souhlas s prošetřením zásahu ze 17. 11., zároveň apeloval na pokračování inscenací původního dramaturgického plánu. Tentýž večer bylo divadlo otevřeno veřejnosti k dialogu, znovu bylo čteno prohlášení z pražských divadel, recitovalo se a diskutovalo se o současné situaci a různých stanoviscích. Po schůzi se konalo veřejné setkání na

¹⁸ Dokument K provozní situaci v Divadle pracujících Zlín před vznikem stávky, bez data, str. 2, Archiv městského divadla Zlín.

¹⁹ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

²⁰ K situaci v okrese. *Naše pravda*. 1989, roč. 92, č. 43, s. 1,

²¹ Vystoupení Františka Pitry v České televizi, *Rovnost*, 1989, roč. 104, č. 273, s. 1.

Náměstí Míru, kde místní studenti a členové nezávislé iniciativy vyzvali přítomné občany k podpoře stávků.²² Protože ředitel Roštínský nařídil divadlo uzavřít, vydal se Ivan Kalina spolu s tehdejší výtvarníkem Petrem Dosoudilem²³ věc projednat za ekonomickým náměstkem divadla Matouškem, který přislíbil znovuotevření divadla. Večer se však k překvapení ansámblu nic nezměnilo a ředitel svolil divadlo otevřít až pod tlakem, kdy se přede dveřmi shromáždila spousta lidí, kteří se dožadovali vstupu dovnitř.²⁴ J. Roštínský omezil dobu trvání diskuse na půl hodiny.²⁵ Ivan Kalina: „*Do malého sálu se vhrnulo na 200 lidí, museli jsme vynosit židle a stoly. Aby se tam všichni vešli, sedělo se na zemi. Byli tam hlavně zástupci nezávislých iniciativ, například Petr Bartoš²⁶ a další, a také paní Devátá, která informovala o Standovi.²⁷ Přečetl jsem výzvy a všichni jsme řekli všechno, co jsme věděli. Po čtyřiceti minutách jsme se rozešli s tím, že se takto budeme scházet pravidelně a třeba i na náměstí. Když jsem s několika kolegy opustil za asistence VB divadlo, připojili jsme se k hloučku na náměstí a slíbili jsme si, že se pokusíme nazítří zajistit aparaturu a ozvučení.*“²⁸

Úterý 21.11.

Od tohoto dne bylo divadlo až do generální stávkou 27. 11. 1989 striktně veřejnosti uzavřeno na popud ředitele a veškerá setkání se odehrávala jen na náměstí Míru. Budova divadla však plně soužila organizačním potřebám zlínského OF.²⁹ V rámci hromadných setkání herci moderovali, recitovali, tehdy měli pozitivní vliv na občany například herec Rostislav Marek³⁰, který dav podle slov I. Kaliny vyloženě „zapaloval“, Miroslav Zikmund, který dříve nemohl na veřejnost, i lidé, o kterých občané neměli vůbec zdání, například profesor Bobák, který psal projev, objevující se skoro na každé

²² K situaci v okrese. *Naše pravda*. 1989, roč 43, č. 92, s. 1.

²³ Petr Dosoudil, výtvarník divadla v letech 1983 – 1993.

²⁴ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

²⁵ Dokument *K provozní situaci v Divadle pracujících Zlín před vznikem stávkou*, Archiv městského divadla Zlín., s. 1.

²⁶ Petr Bartoš, Ing., ekonom, člen nezávislé organizace SPUSA (Společnost přátel USA), jedna z předních osobností zlínského OF.

²⁷ Stanislav Devátý, JUDr., Dr. (1952), Signatář charty 77, signatář Několika vět (dokument vydaný Chartou 77 na jaře 1989, bojující za práva občanů), člen VONS (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných), po opakovaném věznění 20. 8. 1989 odsouzen k 20 měsícům vazby, nedostavil se k odvolacímu řízení a do revoluce 17. 11. 1989 v polské emigraci. Dostupné na: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_devatys.php.

²⁸ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci 1989.

²⁹ Dokument *K provozní situaci v Divadle pracujících Zlín před vznikem stávkou*, bez data., Archiv městského divadla Zlín.

³⁰ Rostislav Marek, MgA. (1961), v hereckém souboru Městského divadla Zlín od roku 1984 dodnes., jedna z významných osobností zlínské listopadové revoluce.

manifestaci. Ivan Kalina: „Protože se na náměstí objevovaly zakázané osobnosti, byla pro mě ta hromadná setkání takovými Kulturními svátky. (...) Asi největší euforií u lidí vyvolala návštěva Tomáše Bati z počátku 90. roku, s nímž byl Zlín spjatý.“³¹

Umělecký soubor se začal v rámci organizačních záležitostí stávkového výboru (prozatímně za něj byl prohlášen celý umělecký soubor) scházet v kanceláři bývalého dramaturga Miroslava Plešáka³², později dramaturga M. Preiningera³³, který byl v divadle na poloviční úvazek, ale objevoval se v něm zřídka kdy. Díky pevné lince v kanceláři se zrychlila komunikace, která zaručovala přesný proud informací mezi Zlínem a Prahou. Prostory uvolněné kanceláře začaly plně fungovat k organizačním potřebám, na nástěnce se objevovaly nejnovější zprávy, reflektující nově vzniklou situaci. Důležitým organizačním prostředkem byla listina s názvem Stávka, která svým přesným rozpisem určovala služby jednotlivým členům stávkového výboru, a ty směřovaly například k návštěvám závodů, okolních vesnic i sledování zpráv v České televizi (většina členů stávkového výboru neměla na jejich sledování z důvodů velké pracovní vytíženosti čas). Každý večer po skončení schůze musel Rostislav Marek nástěnku s vyvěšenými prohlášeními, informacemi, důležitými telefonními čísly a rozpisy pečlivě schovat, protože by jinak bylo všechno přes noc strženo osobami, stavějícími se kontra idejím stávkového výboru. Kancelář musela být vždy po ukončení pracovních aktivit ansámblu rovněž pečlivě vyklizena. V divadle byla zřízena také pokladnička pro potřeby stávkového výboru, do které lidé nosili čím dál častěji peníze na jeho podporu, z níž se kupovaly nezbytné kancelářské potřeby, a zbytek byl přenechán zlínské nemocnici. Divadlo bylo tehdy pomyslně rozděleno na dvě části, kdy v jedné sídlil ředitel a jemu věrní jedinci, a ve druhé stávkový výbor. Tajemnice, paní Dagmar Barošová, se oddělila z ekonomické části v prostorách u ředitele a připojila se ke stávce herců v jednom z prvních dnů, kdy její organizační schopnosti pomohly hladkému průběhu stávky a nedlouho na to začala do těchto funkcí zaškolovat herečky. Rekvizitářky souboru vařily, nosily cigarety.³⁴

Všichni členové uměleckého souboru se do procesu aktivně zapojovali, při čemž nebyly zanedbávány zkoušky na připravované inscenace podle původního fermanu. Ředitel divadla se na úterní manifestaci na Mírovém náměstí zavázal zapůjčením zvukové aparatury spolu se zvukařem. Ivan Kalina: „V tento den jsme pak s ředitelem definitivně přestali komunikovat, protože svůj slib nedodržel a odpoledne jsme se setkali s přísným zákazem pro zvukaře cokoli vydat a on jej také dodržel. A tak bohužel první manifestace na náměstí, pokud si vzpomínám, byla jen s megafonem. V dalších dnech bylo ozvučení zajištěno hudebními skupinami (už si nevzpomínám kým) a divadlo

³¹ Rozhovor s Ivanem Kalinou, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

³² Miroslav Plešák, Prof., PhDr. (1943), 1972-1989 dramaturg DP, poté MDB, od r. 1999 prorektor JAMU.

³³ Michal Preininger, dramaturg DP v letech 1989-1990.

³⁴ Rozhovor Rostislavem Markem, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

zajišťovalo takzvaný bodový scénář. Jeho každodenním sestavením jsme pověřili Karla Semeráda³⁵, u kterého se pak scházely zprávy, příspěvky a lidé, kteří s nimi měli vystoupit. (...) Zatím nedošlo k bližší spolupráci se studenty, ale už k nám přicházeli lidé, nosili různé materiály, které pak zase naši lidé roznášeli, případně vylepovali ve městě. Neměli jsme zatím přístup k cyklostylu, a tak se vše přepisovalo a množilo na psacích strojích pomocí kopíráků. (...) Nepamatuji se, jestli to bylo zrovna v úterý, ale v noci k nám začala jezdit studentská auta s namnoženými materiály.³⁶

Mezi prvotní z cíle OF patřila potřeba oslovit, získat podporu a důvěru mas, zdravotníků, dělníků, škol, pracovníků místního průmyslového areálu Svitú a dalších. Z toho se po přečtení prohlášení zmíněných institucí na hromadných demonstracích na náměstí u občanů odvíjely rostoucí sympatie a rozšiřování důvěry v Občanské fórum. Dále se o přízeň lidu bojovalo vylepováním plakátů a informací na divadlo, na které byli lidé zvyklí a rozuměli jim mnohdy lépe, než těm v novinách.

Deník *Rovnost: list sociálních demokratů českých* dopodrobna reflektoval situaci veřejných nejmasovějších vystoupení v Brně, při čemž ostatní města zůstávala v pozadí. 20. 11. se v listu objevila první zmínka o Divadle pracujících, které se v tento den rovněž účastnilo stávk. Oficiálně prohlásilo, že na dalších inscenacích poctivě pracuje a všechna představení, která byla kvůli stávce zrušena, budou nahrazena. Informoval o tom ředitel divadla, Jaromír Roštinský. Divadelníci pak svolali na 21. 11. aktiv. *Rovnost* podrobně informovala o demonstraci na náměstí Svobody v Brně (čtení požadavků, vystoupení Františka Derflera, čtení prohlášení studentů) a jinde v kraji prý nebyly události podobného charakteru zaznamenány.³⁷ Gottwaldovské periodikum s názvem *Naše pravda* vydalo první výtisk po demonstraci až 24.11. Plátek byl oproti předchozím číslům celkově pestřejší, co se týče reportáží, dosavadní silná propagace KSČ a s ní spjatých aktivit oproti předchozím číslům roku 1989 mírně polevila, absentovala v něm však jakákoli zmínka o místním dění z posledních osudných dnů.³⁸

Středa 22.11.

Středeční agenda probíhala ve Zlíně ve stylu schůzí a vydávání i přijímání prohlášení. Pražské OF vyslalo k 22. 11. 1989 prohlášení o čtyřech bodech, požadující odstoupení vysoce postavených příslušníků, kteří jsou zodpovědní za devastaci společenského života a politického napětí, prošetření

³⁵ Karel Semerád, 1968 – 1990 herec DP, od r. 1990 režie Městského divadla Zlín.

³⁶ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

³⁷ Prázdná jeviště, K situaci v kraji. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 274, s. 1.

³⁸ Celkový přehled periodika, *Naše pravda*, roč. 43, 1989, č. 92, s. 1.

zásahu a viníků ze 17. 11.1989, neprodlené propuštění vězňů svědomí a svobodu tisku. Stávkový výbor a nespočet zlínských podniků prohlášení svými podpisy podpořili. Členové divadla se taktéž připojili k veřejnému stanovisku předsednictva Svazu českých dramatických umělců ze dne 20. 11. 1989. Jejich stanovisko podporuje divadlo ve Zlíně následujících bodech: prohlášení studentů VŠ, připsání vnitropolitické krizi chybným politickým rozhodnutím, podpora principu dialogu, vyjádření se k obecně zkreslenému pojetí divadelního umělce, který znemožňuje snahy k obrodě společnosti a kulturního klimatu doby a největší důraz klade na protest proti zrušení pravidelného denního diskusního pořadu směřovaného k Českému rozhlasu a České televizi.³⁹

Schůze, jejíž konání ZO KSČ předdeslala předchozí den, se konala v 10 hodin ráno ve Studiu Z, (tehdy G, podle počátečního písmena bývalého názvu města), kde se sešlo podle paměti Ivana Kaliny pět nebo šest představitelů kraje. Stávkovému výboru se všichni postupně představili, hned na to je Jaroslav Čermák⁴⁰ požádal o pozornost a pustil jim čerstvě získaný záznam na VHS ze zásahu na Národní třídě. Po zhlédnutí emotivního záznamu předstoupil Miloš Vosmanský⁴¹ člověk, který se po invazi sovětských vojsk v roce 1968 vzdal svého stranického průkazu, ale idejím zůstal věrný, nebál se v přítomnosti soudruhů vystoupit s ostrou kritikou toho, co se stranou její členové udělali a jako starý komunista ostře vyzval přítomné předsedy k odstoupení.

Ivan Kalina: „*Pak vstal náš šéf dopravy Dlabaja a sdělil jim, že je řidič, ale že oni mají asi vlčí mlhu, když nevidí, jak to u nás ve státě vypadá a co se nyní děje a že tedy on by jim žádný řidičák opravňující k řízení nevydal. Videozáznam a tato dvě kratičká vystoupení stačila k tomu, aby se funkcionáři zvedli a v podstatě beze slova odešli. Tak skončil pokus o naši převýchovu. Odpoledne jsme chystali manifestaci, také už docházelo k mnoha telefonickým kontaktům s jinými divadly a to pražskými i mimopražskými, přicházeli naši lidé i lidé z města se zprávami, co se kde děje, s informacemi možná i desinformacemi, ověřování bylo těžké. Snažili jsme se alespoň trochu ověřovat a rozumem posuzovat ty, kteří chtěli případně vystoupit na náměstí.*“⁴²

V tento den se konala také schůze ROH Divadla pracujících. Zasedání bylo časově omezeno, vzešel z něho stručný zápis o třech stranách, ve kterém byl záznam zejména o neuznání přítomného předsedy ROH, R. Poláška, požadavcích na vstoupení ZV ROH do jednání s představiteli ONV, pátrání po tom, proč a kým jsou ničeny zprávy v divadelních vitrínách, snahách informování veřejnosti, četla se prohlášení všech vysokoškolských studentů ze dne 20. 11. 1989, prohlášení OF a DP.

³⁹ *Vyjádření k současné situaci*, Archiv Městského divadla Zlín, vydali 22. 11. 1989 zaměstnanci DP GT (Divald apracujících Gottwaldov).

⁴⁰ Jaroslav Čermák, výtvarníkem divadla od roku 1994- 2008, člen tehdejšího stávkového výboru.

⁴¹ Miloš Vosmanský, herec divadla v letech 1950 – 2002.

⁴² Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

Vliv OF ze dne na den rostl a do kanceláře koordinačního centra přicházely dopisy nejrozličnějších podniků a institucí s prohlášením, korespondujícím s myšlenkami pražského i zlínského OF, vyjadřující podporu, a někdy se v tiskovinách objevily i vlastní nápady a požadavky na změny současné situace. Jedním z prohlášení bylo prohlášení ÚV SSM: „*Nesouhlasíme s obecnými formulacemi a závěry vlád ČSSR, ČSR a SSR k událostem 17. listopadu 1989, zveřejněnými dne 21. 11. 1989, i s vystoupením vedoucích představitelů stranických a státních orgánů, které nedostatečně reagují na vzniklou situaci. Nechceme a nestaneme se nástrojem a propagátory protisocialistických tendencí. Požadujeme okamžité jednání OV KSC, vlády a ÚV NF ČSSR a ÚV SSM a ČÚV SSM k řešení vzniklé situace ve společnosti. Požadujeme poskytování okamžitých a objektivních informací ve všech hromadných sdělovacích prostředcích. Vyzýváme všechny mladé pracovníky k zachování pracovní kázně a disciplíny, žádáme o rozvahu a hodnocení současné situace uvážlivě a bez emocí.*“⁴³ Prohlášení do redakce Naší pravdy přišlo 22. 11. 1989., v periodiku pak vyšlo až po generální stávce 28. 11. 1989. K zásadnímu nesouhlasu s postojem pořádkových sil při potlačení demonstrace ze 17. 11. 1989, žádostí o prošetření zásahu, navázání dialogu a požadavkem přenesení demokracie v praxi a k plné podpoře stanoviska čs. ústředí vysokoškolského SSM se vyjádřili také členové ZO KSC Moravských tiskařských závodů v Gottwaldově v rámci svého prohlášení, které přišlo do redakce Naší pravdy 23. 11.⁴⁴

O dění v tehdejší Gottwaldově se lidé dozvěděli ve středečním výtisku Rovnosti, kdy se podle článku četly na veřejném shromáždění petice proti zásahu pořádkových sil v pražských ulicích 17. 11., a akce se shromáždilo asi 1000 lidí, což byla mimo Brno největší účast na území Jihomoravského kraje.⁴⁵

Čtvrtek 23.11.

Ve čtvrtek začal stávkový výbor spolupracovat se studenty místní fakulty VUT. Mimo to nepřinesl čtvrtek z oblasti stávky nic výjimečného, klasicky se zkoušelo podle plánu a revolučně se úřadovalo.

Specifickým se však tento den stal pro Ivana Kalinu, kdy obdržel 'pozdání' k výsledku. Po krátké diskusi s kolegy, majícími bohaté zkušenosti s výsledky, doporučili zaručeně fungující odmítnutí vypovídat, která se herci během opakujícího výsledku dvakrát osvědčila. Vyslýchající v civilu ho sice obviňovali z rozvracení republiky, ale v záhlaví protokolu nakonec stál pouze přešůpek proti pořádku. Pan Kalina byl obeznámen s tím, že bude spis předán prokuratuře, ale později

⁴³ Prohlášení k událostem. *Naše Pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 1.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ K situaci v kraji. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 275, s. 1.

se ukázalo, že tímto gestem celý proces nadobro skončil. Mezitím se v průběhu manifestace Božena Kalinová dozvěděla o manželově zadržení, obrátila se na ing. Petra Bartoše, člena nezávislé iniciativy SPUSA (společnost přátel USA), ing. Bedřicha Koutného⁴⁶ a Pavla Jungmanna⁴⁷ s radou, jak manželovi pomoci. Po návratu I. Kaliny vznikla mezi výše zmíněnými idea vytvoření Občanského fóra ve Zlíně. Ráno se měli všichni sejít v bytě otce ing. Petra Bartoše, primáře psychiatrie MUDr. Jiřího Bartoše, a začít s organizací pro následující dny.⁴⁸ V rámci později uskutečněné schůze se I. Kalina rozhodl předat vedení OF zkušenému doktoru Pavlišťíkovi.⁴⁹

Článek Situace v okresech vypovídá o narůstajícím počtu příznivců boje proti nespravedlivému režimu, což jasně plyne z účasti 6000 lidí na čtvrtěční demonstraci. V Rovnosti byli zmínky pouze o brněnské situaci.⁵⁰

Pátek 24.11.

Pátek byl dnem oficiálního ustanovení OF ve Zlíně. V průběhu následujících dní šlo Občanskému fóru pod vedením doktora Pavlišťíka především o svržení starých struktur ONV, OV KSČ, prošetření zásahu na Národní třídě, které měl na starosti ing. Bedřich Koutný. Zlínské specifikum spočívalo v odstranění názvu Gottwaldov.

Ivan Kalina: *„V pátek ráno jsem pospíchal do bytu primáře Bartoše, kde jsme s ním a s Petrem Bartošem sepsali oznámení o založení Občanského fóra ve Zlíně (tehdy tedy v Gottwaldově) se žádostí o přidělení kancelářských prostor. Listinu jsem podepsal spolu s primářem Bartošem, to proto, že jsme nebyli členy žádných nezávislých iniciativ, tedy z tehdejšího pohledu nekompromitováni. Petr se ujal úkolu předat listinu na podatelnu MNV. (...) Domnívám se, že téhož*

⁴⁶ Bedřich Koutný, Ing., geodet, člen Koordinačního výboru OF ve Zlíně, člen SPUSA.

⁴⁷ Pavel Jungmann, tehdy vedoucí antikvariátu, člen Koordinačního výboru OF ve Zlíně, člen SPUSA.

⁴⁸ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

⁴⁹ Karel Pavlišťík, PhDr., CSc., (1931), byl signatářem 2000 slov (Manifest z 6. 7. 1968, nabádající k podpoře demokratizace v zemi, upozorňující na možnost sovětskou intervenci, Pražské jaro) na základě čehož byl v roce 1968 zkušený etnograf perzekuován výpovědí z muzea, znemožněním působení v kulturních, vědeckých, odborných oblastech, postihy na rodině, a vládnoucí strana dokonce hrozila i uvalením sankcí na osoby, výrazněji se zdržující v jeho blízkosti. Od začátku sametové revoluce mu byl znovu zpřístupněn kulturní a společenský život, což PhDr. Karel Pavlišťík, CSc. komentuje slovy: *„Tehdy končilo 20 let mého nebytí.“* Po spoustě let manuálních prací a společenském vyhnání se mohl opět vrátit do Muzea Jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Snahy o sesazení KSČ byly obrovským krokem vpřed. Zůstávaly ale obavy z příchodu krveprolití. Z rozhovoru s PhDr. Karlem Pavlišťíkem, CSc., 8. 4. 2009, osobní archiv autorky.

⁵⁰ K situaci v okrese. *Naše pravda*. 1989, roč. 45, č. 92, s. 2.

dne se uskutečnila v divadle na kuřárně první schůzka OF, s tím, že se večer sejdeme v kanceláři socialistů, kteří byli osloveni.“⁵¹

Pavel Jungman, Bedřich Koutný, Petr Bartoš a Ivan Kalina oslovili předchozí den pana doktora Pavlištíka s prosbou o jeho participaci v nově založeném OF ve Zlíně, přesněji o jeho vedení. Po pečlivém uvážení situace, kdy chtěl doktor Pavlištík přenechat iniciativy především mladým, kteří si budou svoji budoucnost tvořit sami, se nakonec vedení OF fóra ujal.⁵²

Ivan Kalina: „*Večer jsme tedy už společně s doktorem Pavlištíkem podupávali na náměstí před sídlem Československé strany socialistické, nikdo tam ale nepřišel, aby otevřel. Byla docela zima, ale zahřála nás čerstvá zpráva, že odstoupilo kompletní předsednictvo KSČ v čele s Milošem Jakešem.*“^{53, 54}

Ve Zlíně byly počátky fungování OF v duchu návaznosti na informace, přicházející z Prahy. Začalo se spolupracovat se studenty, s pracujícími z místních závodů a s řešením situace apelem na funkcionáře ONV, MNV. Organizace koordinačního výboru začala ve Zlíně okamžitě fungovat, byly sestaveny se komise a prováděly se politické konzultace s důležitými institucemi. V prvních čtrnácti dnech bylo jasným prvořadým bodem zrušení hegemonie jedné strany a prošetření zásahu 17. 11. 1989. František Bobák⁵⁵ sestavil osmibodový program svržení v orgánech KSČ a dosazení lidí, schopných smysluplně plnit své poslání. Zlínské specifikum bylo ve zpětném přejmenování Gottwaldova na Zlín a v přípravách na příjezd Tomáše Bati mladšího a Václava Havla. A jak se později ukázalo, byla jejich přítomnost pro zlínské obyvatele jedním z nejsilnějších polistopadových zážitků. Doktor Pavlištík na veřejných shromážděních nevystupoval, věnoval se vnitřním organizačním záležitostem, které se konaly po pracovní době a někdy i v noci, a promlouvání k davu přenechal hercům. Karel Pavlištík: „*V situaci, kdy se konaly manifestace, nikdo nevěděl, jak to dopadne, vše probíhalo v napětí. Cítili jsme obrovskou zodpovědnost, protože nebylo vyloučené, že na náměstí vtrhne kdokoli z místních fanatických milicionářů a bude zle. Sice každý hovořil o tom, že je vše koordinované z Prahy, ale my jsme se museli o chod ve vlastním městě starat sami (Měli jsme dva velké problémy, a to byly osobnosti Baťa a Čuba, který výrazně ovlivňoval místní ekonomiku a měl velký politický vliv).*“⁵⁶ K vysokoškolské SSM a divadelníkům se přidávalo čím dál více jednotlivců i

⁵¹ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

⁵² Rozhovor s PhDr. Karlem Pavlištíkem, CSc., 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

⁵³ Miloš Jakeš (1922), generální tajemník KSČ v letech 1987 - 1989.

⁵⁴ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

⁵⁵ František Bobák, pedagog českého jazyka, od r. 1960 vyloučen z funkce pro náboženské přesvědčení, v pedagogické činnosti pokračoval až v r. 1990 držitel ceny města Zlína.

⁵⁶ Rozhovor s PhDr. Karlem Pavlištíkem, CSc., 8. dubna 2009, osobní archiv autorky

celých podniků, sympatizujících s požadavky na vládu a s nezbytným prošetřením zásahu na Národní třídě. Jednak přicházela spousta prohlášení do Divadla pracujících, dále se místní tisk Naše pravda čím dál méně bál otištění podobných zpráv, kterými se postupně začal zaplňovat. Objevila se v nich například dvě níže uvedená kompletní prohlášení.

Členové ZO SSM a pracovníci VD Fotografia Gottwaldov: „Dne 22. listopadu 1989 jsme se sešli, abychom vyjádřili svůj názor k událostem v Praze i jiných městech naší republiky. Byli jsme pobouřeni zásahem pohotovostních oddílů MV proti pokojné demonstraci vysokoškolské mládeže v pátek 17. listopadu 1989 v pražských ulicích. Zásadně nesouhlasíme s tímto zákrokem, který byl namířen proti mladé generaci. Stejně jako studentům a umělcům, také nám není lhostejná budoucnost naší společnosti, a proto se stavíme za jejich požadavky. Všichni se připojujeme k prohlášení pracovníků nakladatelství, které bylo v deníku Svobodné slovo uveřejněno dne 22. Listopadu 1989.“⁵⁷ Vedle již uvedených členů výboru ZO KSČ Moravských tiskařských závodů podpořili snahu o řešení vzniklé situace také Pozemní stavby Gottwaldov, stavějící se za prohlášení ÚV SSM. Pracovníci polikliniky ve Valašských Kloboukách, podporující požadavky vysokoškolských studentů, podobně 99 pracovníků VÚGPT, kteří označili aktivisty jako osoby schopné zabránit realizování „neuvěřitelně podlého záměru postavit dělníky proti studentům.“⁵⁸

A jaké podněty přicházely z podniků s převážně manuálními profesemi? I když článek V klidu a bez emocí pracovat studenty a umělce kárá za jejich přehnanou aktivitu, s níž navštěvují zemědělské podniky a vybízají v nich ke stávce, z jiného úhlu pohledu se na manifestující dívá předseda OV KSČ slušovického družstva, který jim vyjadřuje své sympatie. Celozávodní výbor pak vydává jednotné stanovisko k podpoře studentů, vůči kterým nemělo být zakročeno a souhlasí v této věci s potřebou napravení chyb způsobených vedením. Od tohoto aspektu se naopak odklání JZD, které preferuje konstantní práci za účelem zisku a dodává, že pokud by mělo být vyhověno požadavkům studentů, mohly by jejich představy být realizovány za předpokladu posunutí pracovní doby z běžných 25 hodin na 50 až 60.⁵⁹

Současně vyšla v *Naší pravdě* výzva OV KSČ směřovaná rodičům studentů středních a vysokých škol, aby svým dětem nedávali možnost být zneužity k protisociálním a protisocialistickým cílům. Apel byl v druhé řadě směřován i obecně k rodičům, učitelům, studentům, gottwaldovským umělcům a všem místním občanům s tím, aby pochopili složité souvislosti ve své komplexnosti, které vyžadují klid a pořádek a nenechali se vyprovokovat k rušení klidu,

⁵⁷ Prohlášení k událostem. *Naše pravda*. 1989, roč. 45, č. 92, s. 1.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ V klidu a bez emocí pracovat. *Rovnost*. 1989, roč. 104, 1989, č. 277, s. 2.

protispolečenským aktivitám a vyvolávání nepořádku. Zároveň byli vyzdviženi všichni pracující, kteří se k současné situaci stavěli chladně a hleděli si pouze svých zaměstnaneckých povinností.⁶⁰

Počet demonstrujících v Gottwaldově se v pátek vyšplhal na 12 000, což byl oproti předchozímu dni dvojnásobek.⁶¹

Sobota 25.11. a neděle 26.11.

V sobotu byla v Divadle pracujících ustanovena Československá Strana Zelených - Green Peace, která ve všech bodech podporovala prohlášení OF.⁶² Jana Kafková: „*Později se začala obrovskou rychlostí hlásit spousta lidí, nebyl čas na jejich registraci, a tak u nás strana zelených tiše zanikla.*“⁶³

V rámci víkendu byl zaznamenán mírnější počet účastníků veřejné manifestace a to 10 000 lidí.⁶⁴ Klidnější atmosféra byla podle paměti Ivana Kaliny rovněž v divadle, kde den probíhal v klasických službách pro Stávkový výbor a sledování zpráv, radia a televize, hlavně o manifestaci V Praze na Letné.⁶⁵

Pondělí 27.11.

Rostislav Marek: „*V pondělí dopoledne jsem se po delší době dostal ve dne ven, zrovna jsem nemusel být z pracovních důvodů zavřený v divadle a věnovat se organizačním záležitostem, koupil jsem si párek v rohlíku. Najednou slyším, že troubí spousta aut, poprvé jsem si obešel dokola celé náměstí a nasával atmosféru. V tomto hektickém období, kdy bylo tolik povinností, že člověk neměl ani čas jíst (zhubl jsem 7 kilo,) to bylo nádherné uvolnění. Uvědomoval jsem si tu masu lidí a plné náměstí.*“⁶⁶

⁶⁰Situace v okresech. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 278, s. 1.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Dokument *Provolání*, archiv Městského divadla Zlín.

⁶³ Rozhovor Rostislavem Markem, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

⁶⁴ Situace v okresech. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 279, s. 1.

⁶⁵ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

⁶⁶ Rozhovor s Rostislavem Markem, 8. 4. 2009, osobní archiv autorky.

Neočekávané množství pracujících z podniků závodů, studentů i jiných občanů se na náměstí Míru se s vlajkami a transparenty sešlo ve 12 hodin v poledne ke druhé generální stávce oficiálně naplánované na 27.11. Za Gottwaldovské OF vystoupil člen stávkového výboru místní technologické fakulty VUT, Jiří Devát⁶⁷, který manifestaci uvedl mimo jiné slovy: „*Dnes jsme se sešli podpořit spravedlivé požadavky celého národa.*“ Odpovědí na jeho výrok bylo jednohlasné jásání shromážděných: „*Je to tak, v jednotě je síla!*“ Následně zazněla státní hymna s hrdým zpěvem manifestujících, byly předneseny čtyři základní požadavky OF a byla vyslovena skutečnost, že ke dnešnímu dni ještě stále nebyly splněny. Proto budou herci a studenti pokračovat ve stávce. Dav při tom skandoval: „*Ať žije fórum!*“ Požadavky byly následující:

- 1) Požadavek důkladné očisty ve vedoucích funkcích politických i hospodářských.
- 2) Požadavek nezávislých odborů.
- 3) Přednesení myšlenek T. G. Masaryka.
- 4) Požadavek propuštění gottwaldovského občana J. Römera.⁶⁸

Karel Procházka vystoupil jako zástupce dělníků strojírny VÚGPT Gottwaldov s požadavkem důkladné očisty ve vedoucích pozicích našeho státu, Ing. Petr Bartoš požadoval zveřejnění obsahu a hlavních myšlenek Charty 77, při čemž shromáždění provolávali „*Charta!*“. Následně na pódium opět vystoupil Jiří Devát s žádostí o propuštění gottwaldovského občana J. Römera, a dav reagoval souhlasným „*Pusťte ho!*“. Předseda ZV ROH Filmového studia Gottwaldov B. Blecha s požadavkem očištění ROH od ironie a dosazení poctivých lidí na následně volné funkce. Ing. Miroslav Zikmund, který se od přítomných dočkal hned na začátku obrovského ohlasu: „*Ať žije Zikmund!*“ vystoupil s několika myšlenkami T. G. Masaryka, například *‘Demokracie musí být revolucí hlav a srdcí’*, na co se dočkal davového: „*Masaryka na stovku!*“⁶⁹

Gotwaldovští se na manifestaci dále dozvěděli, že se centrum dění a diskusní fórum přesouvá z Náměstí míru do Divadla pracujících. První dialog v něm proběhl večer po manifestaci.⁷⁰

Ivan Kalina: „*S rozporuplnými pocity jsem sledoval, jak z divadla na manifestaci generální stávky odcházejí téměř všichni zaměstnanci. Na jednu stranu to byl pocit ohromného uspokojení a jakéhosi částečného završení všeho, co jsme v uplynulých deseti dnech prožili, na*

⁶⁷ Jiří Devát, tehdejší student technologické fakulty VUT ve Zlíně.

⁶⁸ Z pondělní stávky. *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 93, s. 1.

⁶⁹ Z pondělní stávky. *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 93, s. 1.

⁷⁰ Pondělní stávka v kraji, Situace v kraji, *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 279, s. 1.

druhou stranu jsem si uvědomil, že všechno asi nebude tak jednoznačné, když jsem mezi stávkujícími už viděl celou řadu lidí, o kterých jsem věděl, že tam v podstatě nepatří a ještě před týdnem to byli zcela jiní lidé.“⁷¹

Beseda začala vystoupením celého uměleckého ansámblu v 19:05. „*Mohutným potleskem a povstáním obou stran se přítomní vzájemně pozdravili. Následujících 100 minut provázela důstojná atmosféra. Večer moderoval Karel Hoffman. V podání umělce lidé vyslechli báseň O. Mikuláška Zachovávej klid a citace mnoha literárních děl. Věra Nováková přečetla úryvek dopisu pražské matky čtyř dětí. Pozdrav předal účastníkům Vlastimil Redl a za občanské fórum Ing. Miroslav Zikmund.*“ Dále se četlo prohlášení vysokoškolských studentů, dopis národní umělkyně Hermíny Týrlové⁷². Ustanovilo se pravidlo, že pokud se bude divákům příspěvek líbit, pozitivně ho ohodnotí zatleskání. Kdokoliv se měl v průběhu večera chuť vyjádřit k jakémukoliv tématu, přihlásil se, až na něj přišla řada, dostal mikrofon a prostor. Divadlo poctili svou návštěvou i Miroslav Táborský⁷³ s Jaroslavou Obermaierovou⁷⁴, kteří přinesli čerstvé informace z Prahy a diskutovali s publikem o Miroslavu Štěpánovi⁷⁵. Přečetli dopis Pražanů, se kterým se přítomní neztotožňovali. Nastala debata o vystoupení na pražské Letenské pláni, nespokojenost s neinformovaností o místech konání místních manifestací, kdy bylo vše přesunuto do divadla a náměstí bylo nabídnuto potřebám OF. Přítomní rozebírali také důsledky fungování KSČ, jejich představitelů a otázky, do jaké míry by se měli nadále účastnit politického života. Na toto téma vystoupil například Michal Navrátil za učně: „*Až se komunistická strana zařadí mezi ostatní strany, teprve můžeme posoudit, zda zůstane na svém místě, nebo ne*“. Následovala modlitba Marty Kubišové v podání Heleny Čermákové⁷⁶. Po modlitbě byla v 19 hodin zahájena druhá část večera, beseda s herci a členy OF.⁷⁷

Soudržnost, která byla cítit z davu, znamenala pro spoustu lidí předzvěst pádu vlády jedné strany. Překvapili i ti, kteří se ještě před pár dny striktně stavěli proti aktivitám stávkového výboru. Jana Kafková: „*Byl tam třeba režisér Houdek, který byl spřízněnou duší J. Roštínského.*

⁷¹ Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

⁷² Hermína Týrlová, režisérka, scénáristka, zakladatelka českého animovaného filmu pro děti, po listopadu 1989 se vzdala titulu národní umělkyně.

⁷³ Miroslav Táborský, herec, absolvent DAMU z roku 1987, po té nastoupil do angažmá v Kladenském divadle, současně působí mimo filmových rolí v Divadle v Dlouhé.

⁷⁴ Jaroslava Obermaierová, (před rokem 1989 členka KSČ) divadelní a filmová herečka.

⁷⁵ Miroslav Štěpán, předlistopadový funkcionář. KSČ ho vsadila, jako jednoho ze svých členů, do vazby ve snaze zapůsobit manifestující dav a uklidnit ho.

⁷⁶ Helena Čermáková (1957), herečka divadla od roku 1992 dodnes.

⁷⁷ V Divadle pracujících besedy a diskuse. *Naše Pravda*. 1989, roč. 43, č. 93, s. 1.

*Bylo jasné, že tehdy byla ve straně spousta lidí ze strachu a věděli jsme, že v jádru jsou dobří. Ne všem lidem, kteří s OF chtěli po generální stávce spolupracovat, se dalo důvěřovat.*⁷⁸

Od 27. 11. do 2. 12. 1989 probíhaly diskuse na Velké scéně divadla, po celou dobu pod heslem „*Byli jsme a budem*“;⁷⁹ které viselo nad vchodem do divadla. S nápadem přišel Ivan Kalina, hostující režisér Aleš Kubica a dramaturg Bohuslav Lojkásek, kteří použili citaci názvu básně Josefa Václava Sládka. Zahájení se ujal Karel Hoffman, který na jevišti přivítal soubor z Uherského Hradiště a herce Kamila Pulce z Českých Budějovic. Byla přednesena Skácelova báseň Pohřeb konfidenta, citovalo se z prohlášení OF ze dne 26. 11. 1989, hovořilo se o nesplnění požadavků, o lidových milicích, o mlčení v průběhu dvaceti posledních let a možnosti nynějšího veřejného vystupování. Diskutovalo se o tom, proč se nevystoupilo již dříve a jakým iniciativám se věnovali od roku 1968 ti, co promlouvají nyní. K již uvedeným osobnostem se k výše uvedeným tématům vyjadřovali Rudolf Joška, Luděk Valenta, František Bobák, Roland Kašper, V. Sedláček, Karel Pavlišťík a dramaturg Bohuslav Lojkásek.⁸⁰ Joška vystoupil s tím, že ti, kteří hovoří nyní, dvacet let mlčeli. Doktor Pavlišťík na výzvu reagoval následovně: „*Chci odpovědět panu Joškovi. Dvacet let jsem nevykřikoval, ani nemlčel. I v době, kdy jsem byl člen strany. Zato jsem se šel poučit k lopatě. Nepoučil jsem se v tom, že je důstojné mlčet, kdy ostatní mlčí a kdy se nedějí dobré věci. Vraťme se do historie a chovejme se tak, jak se sluší na příslušníky národa, v němž žili Jan Hus, J. A. Komenský a T. G. Masaryk.*“ Beseda skončila ve 22 hodin a pokračovala opět večer 29. 11. 1989.⁸¹

Po letech už diskusní pořady splývají pamětníkům dohromady, jde těžko popsat co se dělo v jednotlivých dnech, ale ty nejsilnější vzpomínky a organizace večerů zůstaly. Koncepce diskusí dopředu se vytvářel K. Semerád, sestavoval seznam osobností, mající k lidem promluvit či vystoupit s kulturní vložkou. Bylo zapotřebí zvažovat, zda pro konkrétní fejetony, básně či výstupy uzrála doba, aby diváci nebyli předčasným revoltováním zaskočení. R. Marek: „*Vzpomínám si, že jsem v rámci některého z diskusních večerů přednesl vlasteneckou báseň „Dědictví minulosti“ od Františka Halase a lidem z toho až kapaly slzy. Protože moje sestra byla tehdy v americké emigraci, přenesl jsem se z poezie do reality nastolením otázky: Co je to vlastně vlast? Bylo to hodně emotivní. Podklady pro večerní výstupy byly pečlivě připravené, ale na základě nově příchozích informací se proměňovaly, i diváci do toho občas vstupovali. Karel Hoffman byl tehdy moderátor 'hybatel', který vedl koncepci*

⁷⁸ Rozhovor s Janou Kafkovou, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky

⁷⁹ Dokument *K provozní situaci v Divadle pracujících Zlín před vznikem stávky.*, Archiv městského divadla Zlín., s. 2.

⁸⁰ Bohuslav Lojkásek, tehdy hostující dramaturg DP v inscenaci Albeeho *Pobřeží*.

⁸¹ Tamtéž.

*večera a diváky chytře usměřňoval.*⁸² Steva Maršálek (dříve propuštěn z DP) přijel na některé diskusní večery jako herecký host z Prahy, a přispěl několika tisíci Stávkovému výboru. Někdy byly z davu cítit velké sympatie s uměleckým ansámblem, jindy se ovšem objevili i jedinci, kteří do hlediště vnesli naopak kritiku stávkového počínání, nebo ti, kteří se svými nebenevolentními protikomunistickými názory nekorespondovali s myšlenkami OF a mnohdy bylo k udržení plánované linky potřeba i trochu psychologického a sociologického talentu moderujících. Jana Kafková: *„S lidmi se diskutovalo, ale museli jsme si dávat velký pozor na provokatéry, kteří vykřikovali až extrémní názory, a na to, aby se jimi zbytek davu nenechal strhnout. Například zkrotit reakci jednoho z diváků, který chtěl pověsit komunisty na první kandelábr.*“⁸³ Bylo potřeba zachovat klidnou hlavu, nevyvolávat rozbroje, a zachovat důstojný, nenásilný charakter revoluce, která právě proto byla sametová.

Úterý 28.11.

Fotografie na první straně čtvrtěční *Naší pravdy*, zachycující propagaci letáků studenty a divadelníky z předchozího týdne, je doplněna následujícím komentářem: *„V této složité době se těžko do okresů dostávaly žádané deníky, a proto ve městě tisk iniciativně kolportovali.*“⁸⁴

V diskusi studentů s představiteli místního OV KSČ, ONV a MNV na fakultě VUT se probírala současná situace. Zástupci vládnoucí strany preferovali klid se seriózním zamyšlením v protikladu spontánnosti davu. Studenti požadovali odpovědi k otázkám zdravotnictví, zejména proč se místní porodnice staví v 'akci Z', když budovu KSČ staví Pozemní stavby, k ekologickým problémům, k nesmyslnosti stažení čtvrtěční Mladé fronty, k uzavření Divadla pracujících a proč

⁸² Rozhovor s Rostislavem Markem, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

⁸³ Rozhovor s Janou Kafkovou, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

⁸⁴ *Naše pravda*, roč. 45, 1989, č. 92, s. 1. Příloha 4.

MNV nezajistil ozvučení při setkání občanů na náměstí Míru. Otázky se snažil zodpovědět předseda ONV František Kubiš, podle plátku byly odpovědi však předem jednoznačné a všem známé.⁸⁵

Středa 29.11.

Pro spoustu občanů byla středa symbolem pozitivně vyhlížející budoucnosti, protože se veřejnost dozvěděla o uvolnění Miloše Jakeše z funkce, o niž požádal tehdejší prezident ČSSR, Gustav Husák.⁸⁶

V Divadle pracujících se ve středu besedovalo na téma demokracie a pod heslem Byli jsme a budem. Publikum se skládalo převážně z mladé generace. Hosty se pro tentokrát stali Moravští komorní sólisté, kteří přítomným zahráli skladby Leoše Janáčka. S daným diskusním tématem byl večer směřován ke snaze odpovědět si na otázky: „*Co je vlastně demokracie? Dovedeme si vybrat program a nedat se strhnout davem? Doženeme všechno?*“⁸⁷ Jedním z prvně skloňovaných slov na veřejnosti byl kapitalismus. Protože o tomto společenskoekonomickém systému vládly po spoustu let desinformace, vzbuzoval v mnoha lidech nejistotu a strach. Jeho zkreslováním a znevažováním se u občanů vytvořila mylná představa v rámci snahy vyvolání preferencí socialismu a lidé si najednou nebyli jistí tím, co přijde, pokud skončí dosavadní vláda jedné strany. Rostislav Marek: „*Vzpomínám si na větu jedné paní, která říkala: A nebude to zase jako ten kapitalismus, abychom se nedočkali toho, že si budeme za to zdraví platit?*“⁸⁸

Čtvrtek 30.11.

Po generální stávce, na které se u veřejnosti projevila silná podpora OF, byla dosavadnímu řediteli, Jaromíru Roštinskému, pověstnému permanentními neshodami se členy souboru, vyslovena nedůvěra a bylo požadováno jeho odstoupení: „*Na základě ředitelova tříletého působení v divadle a jeho postoje v těchto dnech, vyslovila drtivá většina všech zaměstnanců divadla řediteli 30. 11. 1989 písemně nedůvěru.*“⁸⁹

⁸⁵ K situaci v okrese. *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 1.

⁸⁶ Gustav Husák (1913), prezident ČSSR vládl v letech 1975, od odstranění prezidenta Ludvíka Svobody z funkce, po abdikaci po listopadové revoluci v r. 1989.

⁸⁷ V divadle. *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 2.

⁸⁸ Rozhovor Rostislavem Markem, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

⁸⁹ Dokument K *provozní situaci v Divadle pracujících Zlín před vznikem stávky*, Archiv městského divadla Zlín, s. 2.

V pořadí čtvrtý diskusní večer se lišil od předchozích menším počtem besedujících, kteří tentokrát zaplnili jen asi deset řad a tím, že už se lidé, kteří vystoupili se svými názory, přestali oproti předchozím zvykům představovat. Karel Hoffman vedl večer v duchu témat vlastenectví, internacionalizace a emigrace.⁹⁰

Pátek 1.12.

V pátek se na prknech DP představila Filharmonie Bohuslava Martinů a diváci zaplnili hlediště ze třetiny. Později, 10. 12. 1989, byla Stávkovým výborem Divadla pracujících vydána zpráva o tom, že přebírá pravomoc v řízení divadla až do uzavření svobodných voleb.⁹¹ V den generální stávky byla J. Roštínskému uměleckým souborem vyslovena prvně nedůvěra, byl vyzván k odstoupení⁹² a dne 11. 12. 1989 byl oficiálním dopisem Stávkového výboru a umělecké rady odvolán z funkce ředitele divadla. Na post dosavadního ředitele byl zvolen Ivan Kalina a stal se tak prvním porevolučním ředitelem divadla.⁹³

b) Dramaturgie:

Významnou měrou přispěl ke zkvalitnění divadla ředitel Miloš Slavík, působící v Divadle Pracujících v letech 1970 – 1986 (dříve člen zpěvohry ND v Brně), který pozvedl DP v průběhu útlumu a stagnace kultury zejména angažováním předních osobností českého divadelnictví z 60.let, jimž bylo režimem znemožněno působit v hlavních tepnách. Gradaci kvality zapříčinila především přítomnost režisérů Aloise Hajdy a Miloše Hynšta, dramaturgů Dr. Miroslava Plešáka a Lidmily Kravákové. Ředitel Slavík se v roce 1986 bránil opětovnému návrhu změny jeho funkce a přestoupení na brněnskou JAMU, a protože se nepodvolil, byl v roce 1987 z funkce odvolán. Povoleno mu zůstalo režírovat, ale v divadle dlouho po odvolání nevydržel a v listopadu 1987 zemřel. Rostislav Marek: *„Miloš Slavík byl duší divadelník. Nebál se vzít do souboru téměř zakázaného Aloise Hajdu, doc. Miloše Hynšta nebo Ivana Baladů. I když věděl, že jsou lepšími režiséry, přesto se své konkurence a*

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Dokument Stávkový výbor a OF DP v Gottwaldově, vydáno 11. 12. 1989. Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Městského divadla Zlín.

⁹² Výzva k odstoupení ředitele J. Roštínského, Archiv Městského divadla Zlín, vydána 11. 12. 1989. Příloha 20.

⁹³ Dokument k převzetí chodu divadla jeho stávkovým výborem, 11. 12. 1989, Archiv Městského divadla Zlín. Příloha 21.

chtěl v divadle představit to nejlepší. To se cení. Na místo ředitele Divadla pracujících byl v roce 1987 dosazen z vedení ND Brno režisér Jaromír Roštínský, bývalý člen hereckého souboru Divadla pracujících Gottwaldov.⁹⁴ Do jisté míry formoval tehdejší dramaturgii J. Korčák, který nebyl uměleckým šéfem, ale byl pověřen vedením. V další sezóně se repertoár pestře proměňoval a dramaturgem byl Miroslav Plešák.

V sezóně 1989 se, mimo několika titulů režirovaných Roštínským a Houdkem, objevil kvalitní repertoár s osobitým zpracováním, ať už šlo o autorskou tvorbu některých členů souboru (*Mordování pana češtiny* I. Kaliny, *Tak trochu blues* L. Randár, R. Marek), nasazením politického divadla (Jevgenij Švarc: *Drak*, Sofokles: *Antigona*), po revoluci operativním způsobem zařazením do repertoáru hry s náboženskou tematikou (Hana Burešová: *Půjdem spolu do Betléma*) či o režijně vyzdvižené detaily od jemných signálů mezi řádky, psychologických rozborů jedince a jeho bytí (Albeeho *Pobřeží*, Nestroyův *Provaz o jednom konci*, Strinbergova *Slečna Julie*), až po otevřeně kritizující poselství, zesměšňující tragiku společenskopolitické situace (opět Jevgenij Švarc: *Drak*).

Divadélko v klubu (DVK)

Zakladatelem divadélka byl v roce 1968 Karel Pokorný, v roce 1989 byl šéfem Ivan Kalina Divadélka v klubu. DVK bylo vůbec prvním divadélkem v republice, vzniklým vedle kamenného divadla. Dnes bychom toto divadélko mohli nazvat „alternativní scénou“, od které diváci čekají vybočení z řady. Charakteristickým prvkem byla absence předem daného dramaturgického plánu, kdy si herci a režiséři si přinášeli vlastní texty, které je zaujaly, nastudování her probíhající bez finančních prostředků a ve volném čase. Jakmile byla hra v konečném tvaru připravena k inscenování, byla předvedena řediteli a její cesta na jeviště mohla být volná. Problém s cenzurou se překvapivě nekonal. V roce 1968 vznikla v DVK Volná organizace sdružení umělců (VOSDRUM), bohužel byla i po registraci později zrušena.

Studio Z (tehdy G)

Studio G poskytovalo prostor pro experimenty, který vznikl úpravou z bývalé zkušebny divadla. První premiérou v tomto prostoru byla Strinbergova společenská kritika *Slečna Julie* (17. 6. 89), dalšími tituly byly dvě aktovky autorů L. Petruševské a R. Andersona s názvem *Stopy lásky* a politicky zaměřená Sofoklova *Antigona*.

Na hlavní scéně vynikly svou ideou a způsobem zpracování čtyři inscenace. Jakub Korčák si prosadil hru *Provaz o jednom konci* N. Nestroye, která se po úspěšné režii režisérem obdivovaného

⁹⁴ Rozhovor s Rostislavem Markem, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

Otomara Krejčí (prem. 1967) a následném násilném stažení z repertoáru Divadla za branou se po třicetileté pauze objevila na prknech Divadla pracujících (prem. 11. 2. 1989). Neustálé přemýšlení některých postav o sebevraždě se v určité chvíli převrací a dochází k rozehrání situací, za nichž jsou lidé zničeni těžkými životními podmínkami, bídou či nedostatkem lásky ochotni znovu se nadechnout a začít jinde. Oběma níže zmíněným postavám něco schází, jednomu láska, druhému peníze a každý krizi prožívá po svém, i když inklinují ke stejnému, po té již nezvratnému řešení:

Lips (Zámecký pán): (...) Je snad život něco jiného, než ortel smrti vyneseny v den zrození a odložení na neurčito!? Co tedy moudrému zbývá? Zachovat se rezignovaně jako odsouzenec, když mu dovolí, aby si naposled poručil gusta. /Křikne/ Hospodo!

(...)

Faden (Provaznický mistr): I když moc dlouho nechodím po světě
Mám toho právě dost
Narodil jsem se na špatné planetě
Jsem tu jak nezvaný host.⁹⁵

Kromě obecných existenčních problémů zařadil do své hry populární rakouský autor 19. století i takřka odvěkou otázku neporozumění a nerovnoprávnosti mezi jemnějším a silnějším pohlavím. Fraška je tak na několika místech obohacena o současně velmi populární generovou tematiku, kdy ženské postavy prožívají frustraci ze zvýhodňování mužské pozice.

Velmi silnou záležitostí z humánního i politického hlediska byla 'na oko pohádka' Jevgenije Švarce: *Drak* (1962), režírovaná Milošem Hynštem⁹⁶ (prem. 20. 2. 1989) Režisér, režimem tehdy hodně utlačovaný, mohl působit jen v UH a ve Zlíně. Představuje se nám pohádka s několika rozměry, kdy se klasický příběh snahy statečného mladíka Lancelota, obdařeného trpělivostí a čistou duší, vysvobodit překrásnou dívku zabitím krvelačného draka (zde však v lidské podobě), snoubí s obecnými lidskými i čistě politickými intrikami, manipulací s lidmi a touhou po slávě získané nekalým způsobem. Hra, napsaná J. Švarcem, v průběhu druhé světové války, byla v rámci pohádky alegorií na tehdejší situaci, kdy vévodčí záludnost prohrává nad vnitřní silou a čistým srdcem. Postavy, které se k moci dostaly pomocí intrik, se při svém odhalení a neodvratných sankcích odvolávají na nutné zachování humánnosti a uplatňují princip demokracie, i když za jejich vlády byly jejich lidu oba tyto termíny naprosto cizí. Když se role obrátí a falešný vítěz boje s drakem je svržen a odváděn do vězení těmi, které věznil, je při hrozbě sankcí na jeho osobu překvapivě proti zásadám svého dosavadního jednání.

⁹⁵ Johan Nepomuk Nestroy, *Provaz o jednom konci*, DILIA, Praha 1967.

⁹⁶ Miloš Hynšt (1921), šéf Státní činohry v Brně do r. 1968, potom odsunut do ústraní, působil v UH, v DP od r. 1982-1989, pak znovu v Brně, z ND dostal ocenění za celoživotní zásluhy o brněnskou první scénu

Heinrich (syn purkmistra): Protestuji, to není humánní...⁹⁷

Zde se může na povrch dostávat ekvivalent s obdobím 'vlády jedné strany', kdy bylo slůvko demokracie používáno pouze verbálně, s absencí jeho reálného uplatnění.

Poselství bylo sice ukryto mezi řádky, při čemž velmi jasným, precizním způsobem promlouvalo k lidem obrovskou hloubkou. Že o zřetelně zaměřené kritice v masce pohádkových bytostí nebylo pochyb, dokládají i harmonizující souhlasy pamětníků: Jana Kafková: „*Inscenace byla záměrně čitelným podobenstvím historie i současných politických poměrů, což diváci lehce rozšířovali.*“⁹⁸ Ivan Kalina: „*Drak byl vyloženě obrazem toho, jak 'revoluce požírá své děti', dramaturgie byla vyloženě politickou záležitostí.*“⁹⁹

Psychologicky laděné *Pobřeží* (1976) Edwarda Albeeho v režie hostujícího Aleše Kucivy (prem. 16. 12. 89.), bylo repertoáru zařazeno z iniciativy I. Kaliny, kterého dříve oslovila stejnojmenná inscenace v Divadle na Zábradlí. Hra moderního amerického autora nabízí v rámci sledování vztahu starého páru, který už je na vrcholu 'pyramidy' polemizujícího o smyslu života, o možnostech jeho naplnění a jeho využívání do poslední chvíle. Původně reálný, přítomný svět se za nevědomí postav Charieho a Nancy (kdy se na pláži otráví zkaženou paštikou, aniž by o tom věděli) mění v nekonečno, ve kterém žijí duše zemřelých v jiném rozměru. Absurdní drama se projevuje vnitřní osamělostí a odcizením hlavních postav, dále se pak se snovými surrealistickými prvky na hranici mezi skutečností a fikcí se naskýtá mnoho filosofických otázek ohledně lidského štěstí a toho, zda evoluce dospěla k bodu, kdy je vše v rovnováze. Manželé se střetávají se zvědavými mluvícími ještěry (Leslie a Sára), které zasvěcují do tajů lidského pokroku, ale i pocitů, pramenících z lidského srdce. Hra je protkaná spekulacemi o současných prioritách jednotlivce, vedoucích ke spokojenosti a obnažování lidských psychických potřeb a jejich uplatnění v současném světě a jeho podmínkách.

Otázka vědění a žití v nevědomosti se promítá například v následující scéně, kdy se polemizuje o pokroku a o tom, zda přináší štěstí, a pokud ne, dokážeme-li si to připustit. Situace se odehrává ve chvíli, kdy si ani jeden ze čtveřice není jistý v tom, zda žije, nebo je život už jen iluze a baví se spolu pouze jejich duše:

Charlie: Říká se tomu vývoj a je to něco, co neustále probíhá, i teď, v tomhle okamžiku, v nás všech.

Sára: A je to k lepšímu?

⁹⁷ Jevgenij Švarc, *Drak*, 1962, Praha: Orbis, 1962.

⁹⁸ Rozhovor s Janou Kafkovou, 8.4.2009, osobní archiv autorky.

⁹⁹ Rozhovor s Ivanem Kalinou, 8.4.2009, osobní archiv autorky.

Charlie: K lepšímu? To nevím. Pokrok, to je jen řada předpokladů. Tam dole je krásně, je tam ticho, ryby plují všude kolem. Je tam opravdu překrásně.

Leslie: Nevěřte tomu!

Charlie: Co mi o tom chcete povídat? Že se tam vraždí a že tam nic nemá smysl? Pojdte sem nahoru a zůstaňte tady. Optimisté říkají, že všechno dopadne dobře. Pesimisté naproti tomu...

Nancy: Dopadne to dobře. Všechno.

Charlie: /si ji dobírá/ Proč?

Nancy: Protože bych se s tím jinak nemohla smířit.¹⁰⁰

Po revoluci do programu operativně vřazená hra Hana Burešové *Půjdeme spolu do Betléma*, v režii Karla Semeráda, nazkoušená v průběhu stávkvyvolala u publika nevídaný ohlas. Kombinace původně středověké Vánoční a Velikonoční hry byla tehdy, po dlouholetém potlačování náboženského smýšlení, obrovským zadostiučiněním, zvláště pak ve Zlíně, jakožto v dosti křesťansky založené oblasti. Inscenace byla jasnou reflexí příchodu revoluce a zrušení cenzury, a symbolem nového počátku svobodného myšlení.

Studio Z, tehdy ještě G

Ve studiu G se objevila hra zakazovaného autora Augusta Strindberga¹⁰¹ *Slečna Julie*, režie se chopil Jakub Korčák. Nebylo divu, že byl Strindberg stranickým příslušníkem nepohodlný. Ve svých dramatech často prezentoval i otevřenou kritiku sociálně kulturního a lidského úpadku, a modernizaci dramatické formy, ve které se náročněji založení čtenáři či diváci mohli snažit nalézt odpovědi na otázky, kladené v tehdejší době. Ve *Slečně Julii* uvádí na světlo tři postavy, které záměrně neobdařil charaktery a nazírá na ně pouze z pohledu polemizování o možnosti či nemožnosti nápravy sociálně zkaženého ducha. V podtextu nabádal diváky svých her k revoltě. Hmatatelný důkaz plyne z jeho následujících slov, uveřejněných v předmluvě ke své hře v časopisu *Divadlo* (r. 1967): „*Avšak citlivý divák se nespokojí se soucitem (postav v tragédii, pozn. aut.), a člověk věřící v budoucnost bude možná vyžadovat pozitivní výhled, jak zlo odstranit, jinými slovy nějaký program.*“ Diktováním reálných dramatických možností za vlády totalitního režimu nekorespondovaly s touhou po lišící se tvorbou. Strindberg to považoval za „*nerozvinuté myšlení (...), zřejmě ustupující vývojově*

¹⁰⁰ Edward Albee, *Pobřeží*, 1976, DILIA, 1982, Praha.

¹⁰¹ August Strindberg (1849), švédský dramatik, čerpající převážně z naturalismu, expresionismu a symbolismu, držitel Nobelovy ceny za literaturu.

vyššímu stupni uvažování, zkoumání a zpytování“,¹⁰² z čehož pramení odumírající útvar divadla, (shodně se situací v náboženství), vedoucí k trvalé krizi.¹⁰³

Výrazným kusem byla v roce 1989 i Sofoklova: *Antigona* (prem. 27. 10. 89). Ač by se mohlo zdát, že se jednalo pouze o zařazení tehdy předepisované a nutné klasiky, byly zde pod režii Karla Semeráda vyzdvíženy Antigoniny politické prvky a signály o vyčleněných jedincích byly parafrází na režimem zapříčiněnou společenskou a kulturní izolaci. Jana Kafková: „*Antigona fungovala výborně, protože tam byla vyzdvížena vzpoura jedince proti zavedenému řádu. A Karlovi Semerádovi se to povedlo udělat jako moderní divadlo, kdy měl jeviště poseté pouze pískem a všechny postavy na něm po dobu představení permanentně seděly. Velmi silné, syrové představení, které na lidi hodně působilo.*“¹⁰⁴

Autorské počiny herců v DVK, Lud'ka Randára a Rostislava Marka *Tak trochu blues* (prem. 28. 1. 1989) a dramtizace materiálů brněnského lingvisty, doktora Dušana Šlosara¹⁰⁵ *Mordování pana Čestiny* (prem. 17. 4. 1989) Ivanem Kalinou, svým smyslovým posláním rozhodně nezůstávaly za výše zmíněnou dramatikou. Večery, jejichž atmosféra byla zaplněna písničkami o nesvobodě v podobě jazzu a blues, byly už od své lednové premiéry velmi oblíbený kusem. V době, kdy se nebylo možné veřejně kriticky vyjádřit o nespokojenosti se společenským systémem, fungovala divadla jako místa, kde lidé mohli své názory metaforicky ventilovat prostřednictvím sdílení revolučních myšlenek, které proudily z jevišť a například i z tohoto autorského hudebního pořadu. Politická satira Ivana Kaliny nejen o kritice mnohdy nesmyslného, zmatky vyvolávajícího používání zkratek, snaze zachování zdravého rozumu a kultury jazyka se vyznačovala následujícím specifikem: Ivan Kalina: „*Mordování panny Čestiny bylo hrou zesměšňující úřední jazyk, komolení češtiny a převážně používání zkratek ve velkém, kdy postavy podporují zachování češtiny s její důstojnou tváří. Představení nevydrželo dlouho, protože po revoluci ztratilo svou aktuálnost.*“¹⁰⁶

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Předmluva ke hře *Slečna Julie*, *August Strindberg*, kol. autorů, *Divadlo*, Praha, 1967, s. 15, 16.

¹⁰⁴ Rozhovor s Janou Kafkovou, 8. 4. 2009, osobní archiv autorky.

¹⁰⁵ Dušan Šlosar, PhDr. CSc. (1930), lingvista, emeritní profesor Masarykovy univerzity, v roce 1989 jednou z klíčových postav brněnské sametové revoluce.

¹⁰⁶ Rozhovor s Ivanem Kalinou, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

3. Slovácké divadlo

a) Charakter jednotlivých dní po 17. listopadu 1989

Sobota 18. 11. a neděle 19. 11.

Osudné události 17. listopadu 1989 v Praze se dostaly do uherskohradištského divadla hned den poté, 18.11. V devět hodin večer tehdejší umělecký šéf a režisér, Igor Stránský¹⁰⁷, obdržel informační telefonát od Přemysla Ruta¹⁰⁸, v němž se dozvěděl stručné informace o neoprávněném policejním zásahu a vstupu divadel do stávký. Protože se prozatím jednalo o rychlé a stručné zprávy,

¹⁰⁷ Igor Stránský, Mgr., (1946), 1965 – 1985 hercem souboru, od roku 1985 – 1989 navíc režisérem, 1988 – 1989 uměleckým šéfem, od 1. 1. 1990 ředitelem Slováckého divadla, jehož úroveň za svého působení značně pozvedl. Jedna z vůdčích osobností polistopadových událostí.

¹⁰⁸ Přemysl Rut (1954), režisér SD v letech 1980 – 1984.

rozhodl se režisér představení nepřerušovat, ale začít vše organizovat až s chladnou hlavou po jeho skončení. O pojetí jednání pro příští dny umělecký ansámbl Slováckého divadla debatoval celou sobotní noc i v průběhu neděle a během víkendu vzešel plán na založení akčního výboru v čele s Přemyslem Rujem, v rámci kterého by začala být koordinována činnost místních. Vznikl tak konstruktivní plán a forma, jakou byla veřejnost po následující dny informována. Jana Staňková¹⁰⁹, která byla v době zásahu v Praze, přivezla do Uherského Hradiště kompletní informace i materiály přímo od pramene.

Jedním z přivezených textů bylo Prohlášení českých divadelníků, vydané hned den po zásahu, 18. 11. 1989. Seznamovalo občany s faktem selhání veškerých snah o navázání dialogu, vygradovaný kriminalizováním, perzekucemi a následným neoprávněným útokem na poklidně manifestující. Tímto se pražští divadelníci připojili k výzvě studentů ze stejného dne a s následujícím apelem se obrátili na všechna československá divadla:

„Vyzýváme vás, abychom se připojili k týdenní protestní stávce studentů tím, že v tyto dny místo plánovaných představení přečteme naše stanovisko k těmto událostem a nabídneme divadelní prostory k široké veřejné diskusi. Zároveň se obracíme ke všem spoluobčanům:

Zabraňme dalšímu násilí, krveprolití a politické zvrůli!

Navrhujeme vyhlásit na pondělí 27. listopadu mezi 12,00 a 14,00 hod. protestní generální stávku.“¹¹⁰ Autorem dokumentu bylo Shromáždění českých divadelníků. Provolání začala hromadně vydávat prozatím divadla a studenti vysokých i středních škol. V sobotu, 18. 11. 1989, se k protestu připojili studenti DAMU, o dva dny později, 20. 11., Městská divadla pražská. Počet dalších divadel a škol, zapojujících do stávky velmi rychle narůstal, při čemž sdělení v jejich jednotlivých prohlášeních byla téměř totožná, zejména nesouhlasem s vývojem nejen posledních dní, vyjadřováním si vzájemné podpory a připojením se ke stávce.¹¹¹

¹⁰⁹ Jana Staňková (1957), herečka v souboru SD v letech 1989 – 1990.

¹¹⁰ Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti.

¹¹¹ Tamtéž. 98, 99, NASKENOVAT, Přílohy.

Michal Stránský¹¹², tehdejší „programový pracovník“ místního klubu mládeže UHáčko, se první zprávy o zásahu prvně dozvěděl z Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy taktéž v sobotu. M. Stránský: „*Tehdy jsme poslouchali rádio pravidelně a už jsme samozřejmě věděli, že se něco chystá a že v Praze bude jedna z velkých demonstrací. Ale nikdo nevěděl, že se z toho stane rozhodující okamžik. Věděli jsme, že komunisté ztrácejí kontrolu. Poslouchali jsme hlas Ameriky a Svobodnou Evropu také proto, že tu šlo už i o zcela konkrétní informace, co dělat, jak postupovat a podobně.*“¹¹³

Ke dni 19. 11. 1989 bylo Václavem Havlem¹¹⁴ v pražském Činoherním klubu založeno Občanské fórum, které bylo opozicí tehdejšího režimu a prohlásilo, že se „*cítí být způsobilé okamžitě jednat se státním vedením o kritické situaci v naší zemi, vyjadřovat aktuální požadavky naší veřejnosti a jednat o jejich řešení.*“¹¹⁵

Pondělí 20.11.

Akční výbor Slováckého divadla se rozhodl zařadit na pondělí 22. 11. 1989 první veřejné iniciativy a vystoupit před zahájením plánované inscenace Tylova *Strakonického dudáka* v Městském divadle Prostějov, kde by přítomné seznámil s novými okolnostmi. Pro připojení se k ostatním českým divadelníkům byl celý ansámbl divadla, razantní nesouhlasný postoj měl pouze ředitel divadla Miroslav Kučera¹¹⁶ a tehdejší provozní, paní Kočendová. Přes jejich opozici se ansámbl rozhodl pokračovat v předem připraveném plánu. Rozpor s herci vyřešil ředitel kontaktováním STB, která se do Prostějova včas dostavila, aby mohla být svědkem projevu Akčního výboru. Igor Stránský

¹¹² Michal Stránský, MgA., člen OF v UH, osobnost přispívající značnou měrou do kulturního života v UH ve druhé polovině 80. let. Jako „dramaturg“ klubu mládeže UHáčko stál za řadou koncertů a divadelních vystoupení hudebníků a divadelníků na pomezí nebo zcela mimo oficiálně protěžovanou kulturu (m.j. např. beseda Hradišťanu s hostem Janem Skácelem, multižánrový „festival otevřeného folkloru“ Buchlovská svíca a další). V programu klubu se z jeho iniciativy objevovaly diskusní pořady na tehdy tabuizovaná témata. Byl iniciátorem obnovy tradice studentských majáles v UH v roce 1988, na svou dobu nebývale svobodného a spontánního projevu studentské samosprávy.

¹¹³ Rozhovor s Michalem Stránským, 13. listopadu 2008, osobní archiv autorky.

¹¹⁴ Václav Havel (1936), dramatik, disident, signatář Charty 77, Několika slov, zakladatel OF, prezident ČR 1989 – 2003.

¹¹⁵ OF UH, Občanské fórum, *Slovácká jiskra*, roč. 39, 1989, č. 48, s. 1.

¹¹⁶ Miroslav Kučera (1949), ředitel SD v letech 1988 až 1989.

vystoupil na pódium a vysvětlil divákům, že herci jsou sice v kostýmech připraveni hrát, ale kvůli událostem, které se odehrály na Národní třídě, vstupuje divadlo do stávk. Vyhlášením generální stávk si režisér vysloužil od příslušníků STB zatčení. I. Stránský: *„Herci dole před budovou skandovali: ‘Pusťte ho, pusťte ho!’ Byl jsem vyslýchán, ale nikoho jsem nejmenoval, ani lidi, se kterými jsem telefonoval. Jenom jsem přiznal, že jsem do toho šel vědomě, protože současný stav země je špatný. Jedna z poznámek vyslýchajícího byla, zda jsem vyzýval ke generální stávce, ne což jsem reagoval tím, že to považuji za nutné. Vyslýchající se rozhořčeně ohradil, že to je trestný čin! Mluvil jsem vždy pravdu, nic jsem si nevymýšlel. Na konci jsem souhlasil s trestním oznámením, které dosahovalo trestu odnětí svobody do tří let. Listinu jsem podepsal a propustili mne. Jakmile jsem přijel do divadla, potkal jsem u sebe v kanceláři další příslušníky STB, kteří u mě hledali kompromitující materiály. Chvilu byla krušná, ale k žádnému ataku na moji osobu, ani k žádnému pozdějšímu zatčení, nedošlo.“*¹¹⁷

Slovácké divadlo se rozhodlo občany informovat pomocí mítinků, setkání v divadle i tištěným oznámením, ve kterém upozorňovalo na stávku vyhlášenou od 20. do 27. 11. 1989. Spolu s výzvami pražských vysokoškoláků a divadelníků oslovuje SD své diváky s prosbou snahy o shovívavost v době zrušení předem daných představení a vysvětluje smysl a způsobu protestu. Názory občanů, že si herci dělají volno v pracovním čase, se snaží ansábl eliminovat v rámci vyvíjení úsilí ke větší informovanosti občanů o možném přínosu generální stávk a příslibem nahrazení inscenací. Jeden ze vzkazů místním obyvatelům zněl: *„Věřte nám, že naším hlavním cílem je klid, práce, humanismus a demokracie.“*¹¹⁸ Pod dokumentem byli podepsáni pracovníci Slováckého divadla v Uherském Hradišti.

Divadlo vydalo k událostem 17. 11. 1989 oficiální provolání směřované širokému spektru obyvatelstva: dělníkům, zemědělcům, mládeži, humánní a technické inteligenci z okresu Uherské Hradiště. Občané byli jménem herců a ostatních pracovníků poučeni o důvodech a charakteru vyhlášené stávk ve Slováckém divadle. A to převážně z důvodů negativního průběhu nedávné manifestace, znepokojující ekonomické a politické situace, o jejichž urychlené řešení byly již požádány vyšší orgány. I když byla představení dosavadně přerušena, divadlo ubezpečovalo o jejich uvedení v náhradním termínu, ujišťovalo o otevření divadla k diskusím s veřejností a o pokračování práce na všech jeho úsecích:

„Vážení přátelé. Ujišťujeme vás, že naše akce není zaměřena proti socialismu. Naším cílem není narušení klidu a vyvolávat konfliktní situace. Jsme si vědomi, že kultura, která není součástí společnosti, není kulturou, ale také že společnost, jejíž součástí není kultura, nemůže být společností. Naším cílem je obhajovat dobrou věc. Vybudování společnosti, která bude zárukou jistoty nás všech –

¹¹⁷ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

¹¹⁸ Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti.

komunistů, jinostraníků, věřících, prostě společností, zaručující práva a spokojenost všech jejich občanů. Abychom vás mohli o naší činnosti přesvědčit, přijďte mezi nás do Slováckého divadla a poznejme se vzájemně. Vedme dialog, těšíme se na vás.

*Závodní výbor ROH Slováckého divadla.*¹¹⁹

Samostatné prohlášení vydali také herci SD, kteří ke svému připojili výzvy pražských vysokoškoláků a oficiální cestou tak ohlásili vstoupení do protestní stávky ve dnech 20. – 27. 11. 1989, kdy mají v úmyslu stavět se za humanismus a demokracii.¹²⁰

Dokumentem, předcházejícím provolání divadelníků, byla koncepce následujícího týdne, jehož vyvrcholením měla být celostátní generální stávka. Výzva pro občany bez rozdílu věku, politického zaměření a společenského postavení tištěná zpráva s názvem Okupační stávka, vydaná ke dni k 21. 11. 1989. Stručná koncepce je zaznamenána následovně:

„Jak stávku vedeme: - Studenti jsou přítomni 24 hodin ve škole po celý týden včetně víkendu

- Informují o své stávce spoluobčany

- Vyzvou pedagogy k podpoře

- Stávku vedeme na podporu prohlášení pražských studentů

*Směřujeme ji k celostátní generální stávce 27. 11. 1989 od 12 do 14. hodin. Zákaz konzumace alkoholu!*¹²¹

Úterý 21.11.

O zrušení představení v pražských, brněnských i krajských divadlech napsala v pravidelném článku *Situace v kraji* jihomoravská Rovnost. O vstupu SD do celostátní stávky vyšel v periodiku článek s titulkem *Prázdná jeviště*, kdy se ke změně situace oficiální cestou vyjádřil ředitel Miroslav Kučera. Periodikum hojně informovalo především o manifestacích v Brně, zejména na náměstí Svobody s častým doplněním o fotografie. V jiných krajských městech prý podle listu nebyly události podobného charakteru zaznamenány.¹²²

¹¹⁹ Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti, (77).

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Dokumenty k Sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti.

Od úterý se začaly oficiálně pořádat veřejné mítinky na Malé scéně SD a na Mariánském náměstí. Divadelníci a členové akčního výboru se s občany začali na těchto místech pravidelně potkávat každý den ve stejnou hodinu. Počet přítomných, projevujících občanskou hrdost a sympatie k organizátorům akcí k radosti „dětí revoluce“, narůstal den ode dne závratným tempem.

Protože byly některé přichozí informace sice pozitivní, ale sporadické a trochu zmatečné, rozhodl se M. Stránský jet načerpat více vědomostí o proběhnuvší akci do Brna, které bylo vždy větší tepnou informací. Tam se mimo jiné z vývěsky deníku Československé strany socialistické *Svobodné slovo* dočetl potřebné zprávy k tomu, aby si o situaci udělal podrobnější představu. M. Stránský: „*Fascinovala mě to. Stál jsem v hloučku u Svobodného slova a tyto oficiální noviny najednou krotce, ale pravdivě napsaly o tom, co se stalo. To bylo neuvěřitelné!*“¹²³ Později přijel zpět do Uherského Hradiště, a přestože tam byl proud informací řidší a pomalejší, stále velmi efektivně fungovala „šeptanda“, která začala zprvu kolovat mezi umělci, studenty a jejich známými. Na základě předem určeného srazu se jedni z prvních uherskohradištských občanů spontánně sešli u Morového sloupu na Mariánském náměstí a zpívali se zapálenými svíčkami. M. Stránský: „*U Morového sloupu se sešel stohlavý dav a šel hrozit před Městský národní výbor. Sbíral jsem odvahu, ale musel jsem si před dav stoupnout a říci, že nekřičíme na správném místě. Zrovna na radnici byl předsedou (řikal si na tu dobu ne právě obvykle „starosta“) jistý soudruh Ptáček. Sice jsme 'stáli na opačných stranách', ale on v uplynulých měsících jednal vždy absolutně korektně a slušně. Přišlo mi tehdy nespravedlivé stěžovat si právě na jeho jméno. (...)Lidé neměli takové možnosti kontaktu jako dnes, ale pokud se řeklo, že se sejdeme na Mariánském náměstí, lidé se sešli bez většího domlouvání. Jednalo se především o středoškoláky, kteří se pohybovali kolem klubu UHáčka. Setkávali jsme se ale i s lidmi z dělnických profesí, i když jsme žili v úplně jiných světech. Tehdy bylo totiž spojující hledání prostoru svobody, ne sociální vrstva.*“¹²⁴

Středa 22.11.

Občané v Uherském Hradišti stále nebyli o událostech uplynulých dní dostatečně informovaní, což u spousty z nich vyvolalo kvůli zrušeným představením negativní postoj k ansámblu Slováckého divadla. Lidé považovali iniciativy divadelníků za 'dopředu neohlášené dovolené', protože jim připadlo nespravedlivé, že ostatní mají naordinovanou pracovní dobu pořád stejnou, stále musejí vydělávat peníze a živit rodiny, natož aby 'vystrkovali růžky' a vystupovali proti zaměstnavatelům. Práce tehdy byla neodmyslitelnou povinností občana, a pokud lidé neměli informace o tom, co se děje

¹²² K situaci v kraji. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 275, s. 2.

¹²³ Rozhovor s Michalem Stránským, 13. listopadu 2008, osobní archiv autorky.

¹²⁴ Tamtéž.

a do jaké míry si mohou dovolit proti totalitnímu režimu bez rizika vystoupit a neriskovat suspendování, vyhození dětí za škol, zestátnění majetku a znemožnění běžného sociálně kulturního využití, nemohli jsme se jejich zdrženlivosti divit. Znesnadněnou situaci mělo Uherské Hradiště oproti Zlínu v tom, že nemělo univerzitu, tudíž chyběla spousta aktivních studentů, v rámci jejichž iniciativ by proudily informace a byly by občanům osvětleny pravdivé události posledních dní. Přestože si toho byl umělecký ansámbl vědom, ve svých činnostech nepolevil, i když bylo prosazení nových podmínek a větší svobody myšlení po dvaceti letech, ještě navíc v roli desinformujících mediálních zpráv, tvrdým oříškem. Na základě požadavku uměleckého souboru a některých dalších pracovníků byla ve SD svolána 22. 11. mimořádná schůze, vyvozuující písemné stanovisko, za které se jednotně postavil celý soubor:

1) *„Ve smyslu této výzvy všichni naši členové souhlasí s prošetřením zákroku pořádkových sil ministerstva vnitra proti studentům v Praze dne 17. 11. 1989.*

2) *Souhlasíme se stanoviskem sekretariátu ÚV SSM.¹²⁵*

3) *Odmítáme obvinění z laxního přístupu uměleckého souboru, který byl obsažen ve výzvě, a zároveň vyjadřujeme nespokojenost s veřejnou informovaností a podporujeme požadavky na její zlepšení.*

4) *Oceňujeme sjednocení uměleckého souboru a dalších pracovníků a jejich snahu o urychlené řešení současných problémů naší společnosti.*

5) *Jednoznačně podpoříme promyšlené a konstruktivní návrhy. K tomu je nutné, aby alespoň řediteli divadla a výboru ZO KSČ byly včas předány aktuální zprávy a informace o připravovaných akcích.*

6) *Jsme pro klidné a důsledné vyšetření současné situace v našem divadle, a vyzýváme zástupce uměleckého souboru našeho divadla k otevřenému dialogu za účasti státních a stranických orgánů, který naše organizace zajistí na den 23. 11. 1989, prostřednictvím předsedy ONV v Uherském Hradišti. Jsme toho názoru, že pokud najdeme rozumné a odpovědné argumenty, výsledek tohoto dialogu může vést ke sjednocení názorů, k obecnému pochopení formy protestu, a tedy i k otevření divadla pro veřejné diskuse.“¹²⁶* Toto stanovisko bylo jednomyslně schváleno ZO KSČ SD dne 22. 11. 1989.

První výtisk po masakru na Národní třídě vyšel v místním periodiku s názvem *Slovácká jiskra* dne 22. 11. 1989. K aktuálnímu horkému stavu se vyjadřuje článek Vlády ČSSR, ČSR a SSR k událostem 17. 11., převzatý z Rudého Páva ze dne 21. 11. 1989. Rozhořčující, avšak ne příliš

¹²⁵ Viz bod. 37,s. 10.

¹²⁶ Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti, (101).

překvapivou zprávou bylo mimo jiné to, že „vlády se seznámily se zprávou o průběhu pátečních a následných demonstrací.“¹²⁷ Ve snaze utišit neklidnou situaci se článek schovával za nezbytnou a již dlouho plánovanou přestavbu, na ocenění pro systém vhodného klidného a rozvážného postoje v manifestacích nezúčastněných občanů, zejména dělníků a uvědomování si nezbytnosti každodenní poctivé práce. Vládou byl dokonce nabízen dialog a otevřené přijímání názorů. Dále se objevila výzva k umělcům a mládeži o „nepodlehnutí iluzi o jednoduchém řešení složitých otázek“ a cíle aktivistů byly označeny za zbytečné, pobuřující a sobecké.¹²⁸

Mimo jedné z hlavních zpráv si svoje místo v místních novinách vybojoval nejnepatrnější odstavec z celého čísla, zvoucí diváky do SD na připravovanou premiéru úspěšné hry Antonína Procházky *Klíče na neděli*.^{129, 130}

Ve středu dostal Igor Stránský v rámci telefonického hovoru pozvání od Petra Oslzlého¹³¹ do brněnského Divadla na provázku¹³², kde byla hlavní koordinace Jihomoravského kraje. Zde se sešel ještě s Milenou Dvorskou a Miroslavem Zikmundem k diskusi o následných krocích. V průběhu týdne začali někteří členové Akčního výboru jezdit i do Prahy na Smíchov, čerpat zprávy přímo od pramene. Jakmile přijel umělecký šéf SD zpět do UH, viděl, jak se věci dávají do pohybu. Čím více byli lidé informovaní a čím větší měli divadelníci, studenti a OF u veřejnosti podporu, tím větší odvahu lidé projevovali a nebáli se aktivně vyjádřit svůj nesouhlas se současnou situací: Igor Stránský: „Z Malé scény bylo otevřené okno a viděli jsme, jak se náměstí zaplňuje lidmi, jako když se nabaluje sníh na sněhovou kouli.“¹³³

Výborným impulsem bylo pro studenty a umělce to, že se k jejich smýšlení připojila vysoce postavená osobnost, mající vliv: Ludvík Motyčka, kandidát ÚV ČSL, člen KV a poslanec Jm KNV vydává k 22. 11. 1989 za jihomoravský krajský výbor ČSL prohlášení, v němž vyjadřuje podporu a připojení se k požadavkům studentů a dramatických umělců z 20.11. Československá strana lidová.

¹²⁷ Vlády ČSSR, ČSR a SSR k událostem 17. 11. 1989. *Slovácká jiskra*. 1989, roč. 39, č. 47, s. 1.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Viz. Dramaturgie Slováckého divadla 1989, s. 52.

¹³⁰ Na premiéru SD. *Slovácká Jiskra*. 1989, roč. 39, č. 47, s. 2.

¹³¹ Petr Oslzlý (1945), dramaturg, divadelní pedagog, scénárista, herec. Od roku 1973 je vůdčí osobností Divadla Husa na provázku, V letech 1990–1992 byl poradcem prezidenta Václava Havla. Od roku 1992 působí na Divadelní fakultě JAMU, kde je proděkanem a na Ústavu divadelní vědy FF MU. Od dubna 1993 je ředitelem Centra experimentálního divadla v Brně. Dostupné na World Wide Web: <http://www.vetrnemlyny.cz/rozrazil/oslzly.html>

¹³² Divadlo Husa na provázku, v roce 1989 Provázek, jedno z nevyprofilovanějších a nejodvážnějších divadel na konci osmdesátých let za tehdejší republiky.

¹³³ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

Zcela se distancuje od vedení ČSL, odsuzuje brutalitu osudného zákroku, neakceptuje postoje politiků, kteří vyzývali pouze k utišení situace a odmítali přiznat celospolečenskou krizi, schovávají se za lži.¹³⁴

Čtvrtek 23.11.

Miroslav Kučera vydal 23. 11. 1989 k současné situaci divadla prohlášení o pěti bodech. Svým podpisem stvrdil, že umělecký soubor využívá pracovní dobu efektivně a připravuje se v rámci zkoušek na následující inscenace. SD se rozhodlo organizovat veřejné dialogy s veřejností, což vyplynulo z porady ředitelů jihomoravských divadel ze dne 20. 11., a divadlo bylo uzavřeno až do odvolání, při čemž budou zrušená představení nahrazena v náhradních termínech. V posledním odstavci ředitel vylučuje jakýkoli nátlak, natož fyzické napadení, ze strany ansámblu za účelem otevření divadla veřejnosti.¹³⁵

Úterní manifestace vypadala očima současného ředitele SD, Igora Stránského, takto: *„Na setkáních se tribuna zaplňovala lidmi, kteří za režimu zaplatili, byli trestáni, vyloučení v osmašedesátém ze strany, kteří se nějakým způsobem projevovali, a bylo ji znemožněno zapojit se. Ve středu jsme jeli do Brna na Provázek. Po cestě tam i nazpátek jsem byl překvapen tím, že jezdily autobusy milicionářů. Petr Oslzlý vyzdvihoval, že musíme jednat na úrovni, abychom nevyprovokovali nějaký zbytečný masakr. Naší prioritou se stalo bojování duchem, ne silou. Od začátku vše směřovalo k demokracii a od začátku jsme si říkali, že jsme lepší jak oni. A to byl začátek té sametové revoluce. Nechtěli jsme jim dát žádnou záminku k tomu, aby mohli soudruzi zaútočit. Bylo krásné, když se lidé začali srocovat na náměstí, utvářely se z nich řetězy a teď se šlo a obcházelo se to město. Vyšlo 150 lidí a na konci nás bylo třeba 6000 lidí, to bylo nádherné! Pan předseda Ptáček tomu dal naprosto volnou ruku a mohli jsme svoje aktivity provozovat kdekoli, dál nám dokonce k dispozici budovu radnice. Byl to člověk, který byl také léta perzekuován a stal se starostou až tehdy, kdy byla ve vzduchu cítit změna.*

Divadlo se stalo obecným hrdinou, lidé nám dávali k dispozici auta, herci lidi mobilizovali. Od prvních setkání se vše směřovalo k tomu, aby byla ta generální stávka a v tom byla ta obrovská síla vědět, že jsou komunisti 'v prdeli.' To byl základní motiv, jezdit po celém regionu. Večer už jsme se sešli v divadle u představení a následovalo povídání si o prožitém dni a rozebíralo se, co se dalo. Tehdy jsem měl dvě děti a samozřejmě jsem měl strach a měl jsem připravenou tašku s doklady a penězi pro případ, že by došlo na nejhorší.“¹³⁶

¹³⁴ Dokumenty k Sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti, č. 75.

¹³⁵ Dokumenty k Sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti, č. 62.

¹³⁶ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

Pátek 24.11.

Pátek byl brán jako oficiální den ustavení OF UH. To, že byla tato konkrétní doba plná spontánních, avšak koordinovaných a promyšlených rozhodnutí, doba plná shonu a žití „tady a teď“, dokládají reakce pamětníků, kteří se na spoustu vlastních iniciativ dívají jako na impulsivní, smysluplnou, kolektivní práci, bez toho, že by si připisovali zásluhy či pozice. Tehdy bylo potřeba pomáhat, tak přispíval každý, kdo mohl, ale rozhodně se jednalo o prospěšnou činnost, z níž neměla být vytěžená žádná politická prestiž. První momenty v uherskohradištském OF popisují pamětníci následovně:

Igor Stránský: *„Já jsem nebyl politik, jednal jsem spontánně, ideologické záměry OF přicházely od Michala Stránského a doktora Ladislava Mlčáka.¹³⁷ Tito lidé to uměli lépe informovat a my s Ladislavem Kolářem jsme podle toho jeli a táhli jsme to. Nás bylo vidět, ale nápady opravdu vznikaly na mnoha stranách. I když jsme nebyli jen vykonavatelé toho dění, nikdy jsem osobně neměl pocit, že bych musel být v čele dění a plamenným vůdcem. Podle mě to byla obrovská kolektivní práce, která se potom přenášela dál. OF se mi líbilo proto, že nebylo o individualitách, ale o lidech. V těchto lidech byla občanská síla a chuť všech. Tato forma, kdy si někdo nevydupával pozici nějakého vůdce, se mi opravdu velice líbila, a proto jsem pro OF vždy pracoval s velikou chutí. Z pozdější tužby z iniciativ Václava Klause po nezbytném politizování OF jsem radost neměl.“¹³⁸*

O spontaneitě aktivních uherskohradištských členů v průběhu porevolučního působení vypovídají i vzpomínky a pocity Michala Stránského. Od 24. 11. 1989 začal akční výbor, o stejných lidech jako doposud, působit pod názvem Občanské fórum. Michal Stránský: *„ Rozkřiklo se, že se budeme scházet vždy večer, asi v 18 hodin, u Morového sloupu na náměstí, potom se otevřelo okno z Malé scény SD a mluvilo se na Mariánském náměstí.“¹³⁹*

Volný přístup k Občanskému fóru byl otevřen jakémukoli občanovi s jasnými cíly jednání, korespondující s myšlenkami OF (dokonce se mohl připojit i člen Komunistické strany, měl-li dobré úmysly, což ale nebylo vždy tak lehké posoudit). OF bylo volným sdružením občanů, v němž byl ustanoven systém pravidel, vyzívající k přispění všech, kteří mají chuť a možnost pomáhat. Počet členů nebyl omezen, doporučena byla pouze skupina, schopná společných schůzek. Pro jednotlivá jednání v různých oblastech a tématech (zdravotnictví, ekologie, bydlení, dopravy a tak dále, bylo vhodné zvolit si mluvčího. Jednotlivá fóra mohla spolupracovat a navzájem se doplňovat. Brněnské

¹³⁷ Ladislav Mlčák, MUDr. (1947), jeden z neaktivnějších členů OF v roce 1989, lékař v obci Buchlovice.

¹³⁸ Tamtéž

¹³⁹ Rozhovor s Michalem Stránským, 13. listopadu 2008, osobní archiv autorky.

fórum evidovalo a rozesílalo informace, nabízelo pomoc při řešení složitějších situací, při čemž toto, ani žádné jiné nebylo nadřazené ostatním fóřům.¹⁴⁰

Manifestací se k radosti umělců účastnilo pozvolna čím dál více lidí, právě 24.11. se jich v UH sešlo podle informací v Rovnosti na 2000.¹⁴¹

Sobota 25. 11. a neděle 26.11.

Od 25. 11. 1989 začínají členové OF jednat se zástupcem Městského národního výboru s Ing. M. Ptáčkem a předsedou Městského výboru KSČ P. Křivánkem a dalšími, což se začíná jevit jako první krok dialogu v Uherském Hradišti.¹⁴² Členové ustaveného OF se přestěhovali na větší náměstí K. Gotwalda, před budovu radnice. Moderátory dění se stali Igor Stránský spolu s Ladislavem Kolářem.

Akční výbor, který vznikl ve SD a jemuž dal Igor Stránský prostory ve své kanceláři uměleckého šéfa, soustřeďoval spoustu lidí, kteří se na všelijakých akcích v průběhu prvních čtrnácti dní po revoluci podíleli různými způsoby. Jedni z nejstálějších členů akčního výboru byli podle vzpomínek Igora Stránského následovní: „*Bývalý předseda ZV ROH, tehdy ještě ve straně, Karel Hoffmann, který do strany vstoupil v 80. letech, v té době bydlel ve Zlíně, ale na průběh listopadových událostí se přestěhoval do budovy, v níž bydlí nyní herci, dále herečka Jana Staňková, Ladislav Kolář,*¹⁴³*bývalý poslanec, pan Ladislav Mlčák, který byl velmi aktivní a další spousta lidí. Z iniciativ této skupiny se postupně začalo OF.*“¹⁴⁴

Podle Rovnosti se během víkendových manifestací sešlo na náměstí pro každý den zhruba 3 500 občanů.¹⁴⁵

Pondělí 27.11.

¹⁴⁰ Rady pro zakládání Občanského fóra, Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slovákého divadla, v Uherském Hradišti, č. 53.

¹⁴¹ Situace v okresech. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 279, s. 3.

¹⁴² OF UH. *Slovácká jiskra*. 1989, roč. 39, č. 48, s. 5.

¹⁴³ Ladislav Kolář (1950), v hereckém souboru v letech 1977 – 1990, autor hudební složky v dramatech, pohádkách, muzikálech. Jedna z vůdčích osobností místního Akčního výboru a Občanského fóra. V současné době je v hereckém angažmá v Městském divadle Brno.

¹⁴⁴ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

¹⁴⁵ Situace v okresech. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 275, s. 1.

Na sestavování prohlášení OF, předneseném na celostátní generální stávce¹⁴⁶, se podle Igora Stránského a Michala Stránského podílel zejména tento tým lidí: Jan Gogola starší, Radek Kunc, MUDr. Mlčák, Zdeněk Kup, Milan Hlůšek, MUDr. Čech, Dr. Jančář, Radek Frýza.

Článek Pondělní stávka v kraji referuje o generální stávce těmito slovy: „*Lid se sešel krátce po 12. hodině na náměstí K. Gottwalda. Souhlas s manifestační stávkou přišli vyjádřit studenti i pracující. K manifestujícím promluvili zástupci výboru SD, kteří přítomné seznámili s požadavky místního OF. Vystoupil i představitel ONV Ing. Zdeněk Lapčík, který se vyjádřil o plánovaném dialogu představitelů ONV se zástupci OF. Dav se poklidně rozešel zhruba v 13:30.*“¹⁴⁷

Jména vystoupivších osobností se podle slov ředitele Igora Stránského dají zpětně těžko určit, jelikož se jejich práce často překrývala. Prohlášení pražských umělců a studentů bylo s kolektivně vytvořeným specifikem pro Uherské Hradiště, předneseno Igorem Stránským a Ladislavem Kolářem. Na manifestaci k lidem promluvil i Miroslav Zikmund, který zapůsobil ohromným způsobem. Když se na náměstí přišel podívat předseda NV Ptáček, který akci povolil, hleděl na dav několika tisíc lidí a nestačil věřit svým očím. Pro Ladislava Koláře byla tato manifestace posledním veřejným vystoupením a také nejsilnějším zážitkem v rámci OF.

Po přečtení připravených projevů dostali prostor všichni, kteří chtěli přispět svým názorem. Z davu byla cítit především jeho jednotnost a jasný cíl. Jakmile někdo slušným způsobem zkritizoval přístup KSČ, jednotek SNB, špatný stav zdravotnictví, školství a podobně, ozvala se z davu silná, podporující odezva. V průběhu večera se objevily i extrémně rozdílné názory, například neznámé soudružky, kritizující OF a lidi s ním sympatizující či starší občan, který prohlašoval, že by se měli všichni komunisti nahnat jednotně do plynu. Oba z uvedených názorů se setkaly s jasným nesouhlasem vypískáním a stařík s kolektivním provoláváním:

Dav manifestujících: „*Nejsme jako oni!*“¹⁴⁸

Michal Stránský: „*Byli jsme překvapeni tím, jak bylo plno. Bylo to jasné gesto, že 'nezlobí' jen divadelníci a studenti, ale že zastoupení tu má široká veřejnost. V tu chvíli bylo jasné, že se režim hrouť. Někteří představitelé odcházejícího řízení si mysleli, že mohou ještě něco zachránit, ale jakmile se začali vyjadřovat na pódiu, byli z něj veřejností vypískáni.*“¹⁴⁹

¹⁴⁶ viz příloha 30.

¹⁴⁷ Pondělní stávka v kraji. *Rovnost*. 1989, roč. 104, č. 280, s. 4.

¹⁴⁸ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

¹⁴⁹ Rozhovor s Michalem Stránským, 13. listopadu 2008, osobní archiv autorky.

Igor Stránský: „Úžasná byla nádherná síla pramenící z kompaktnosti několikatisícového davu, který procházel městem, držící se za ruce a bojující za stejnou myšlenku.“¹⁵⁰

Demonstraci zachycuje ve *Slovácké jiskře* přiložená fotografie náměstí K. Gotwalda zaplněné manifestujícími občany v Uherském Hradišti. Podle slov místního periodika se lidé zaplnivší náměstí sešli během hodiny a od dvanácté polední vyjadřovali podporu OF a nesouhlas s vážnou situací nejen posledních dní. Složení sociálních vrstev bylo pestré díky přítomnosti studentů místní SŠ, OU, pracujících z místních podniků, služeb, zemědělců z Uherského Hradiště i jeho okolí. Hovořili předseda MNV Ing. Milan Ptáček, režisér a herec Igor Stránský, který přednesl požadavky UH OF, předseda ONV Ing. Zdeněk Lapčík, který se zmínil o plánovaném dialogu představitelů okresu se členy OF (uskutečněný později ve večerních hodinách). Atmosféra proběhla v rámci otevřeného vyjadřování názorů zúčastněných a jejich necenzurované pozitivní či negativní kritiky jednotlivých vystoupení. Po půl druhé odpoledne se početný dav na výzvu OF pokojně rozešel.¹⁵¹

Důležitým prvkem diskuse po generální stávce bylo držení se zásad formy dialogu OF, které měly zaručit přinejmenším adekvátní formu diskuse. Osm pravidel dialogu:

1) Tvůj oponent není nepřítelem, ale partnerem při hledání pravdy. Cílem diskuse je pravda, nikoli intelektuální soutěž.

2) Snaž se porozumět druhému. Nepochopíš-li správně názor oponenta, nemůžeš jeho tvrzení ani vyvracet, ani uznávat.

3) Tvrzení bez věcných důkazů nevydávej za argument. V takovém případě jde pouze o tvé mínění a partner mu nemusí přiznat váhu argumentu.

4) Neutíkej od tématu. Nevyhýbej se nepříjemným argumentům, nebo otázkám tím, že svedeš diskusi jinam.

5) Nesnaž se mít za každou cenu poslední slovo. Množství slov nenahradí chybějící argument. Umlčení oponenta neznamena vyvracení jeho argumentů ani popření jeho myšlenek.

6) Nesnižuj osobní důstojnost oponenta. Kdo napadá osobu protivníka, ztrácí právo účastnit se dialogu.

7) Nezapomínej, že dialog vyžaduje kázeň. Nakonec rozumem, nikoli emocemi formulujeme své tvrzení a úsudky.

¹⁵⁰ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

¹⁵¹ Snímek demonstrujících. *Slovácká jiskra*. 1989, roč. 39, č. 48, s. 1. byl pořízen před městským NV v UH 27. 11. 1989 krátce po jedné hodině odpoledne, zachycujíc atmosféru shromáždění. Příloha 30.

8) Nezaměňuj dialog s monologem. Všichni mají stejné právo se vyjádřit. Ohleduplnost vůči ostatním se projevuje i tím, že dokážeš šetřit časem.¹⁵²

Pod taktovkou výše uvedené formy plodné diskuse se projednal pražský dokument Programové zásady Občanského fóra z 26. 11.1989, z něhož vyplývá touha po změně uvedením kritiky současných stavů jasně formulovanými požadavky v sedmi bodech: Z oblasti Práva se požadovalo, aby byla Československá republika se stala „*Právním demokratickým státem v duchu československé státnosti a mezinárodně platných zásad, vyjádřených především ve Všeobecné deklaraci lidských práv a Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.*“¹⁵³ Politický systém obsahoval zejména nutnou změnu politické situace, rovnosti všech politických stran a svobodných voleb. V Zahraniční politice se objevil požadavek po tom, aby republika měla možnost zaujmout důstojné místo v Evropě a začlenit se do evropské integrace. Kritickou situaci v hospodářství chtělo OF řešit rozbitím monopolních pozic tehdejších velkých podniků, vytvořením pestrého trhu a konkurence, šetrné k životnímu prostředí. Stejně šance a sociální podmínky pro rozvoj a uplatnění se všech občanů byly pak požadovány v odstavci Sociální spravedlnost, vyzývalo se k nápravě škod, navrácení původní tváře československé krajiny a zásadní změny v péči o životní prostředí a závěrečný článek o kultuře hovořil o potřebě otevření se světovému trhu, možnosti volně publikovat a otevřít se veřejnosti. Výše zmíněné požadavky byly čerpány z archivních dokumentů SD v Uherském hradišti (viz. bod 141). Požadavky byly sestaveny k tomu, aby brzy dosáhly své realizace, a dialog s mocí a jejími jednotlivými představiteli byl nejlepším řešením, jak dát do pohybu věci, které už stály na pevných základech.

29. 11. byl Slovácké divadlo navštívit redaktor Slovácké jiskry, Josef Mikuš. Provedl rozhovory s ředitelem divadla a s hercem Ladislavem Kolářem, na základě kterých vyšel v plátku 6. 12. článek s názvem Co dělají herci, když stávkují? L. Kolář hovořil o situaci posledních dní a smyslu svého počínání následovně: „*Studujeme hry klíče na neděli a Smetiště, připojili jsme se středoškolskými studenty k výzvě pražských studentů a herců, (...) byli jsme iniciátory zakládání stávkových výborů a OF. Za umělecký kolektiv Slováckého divadla si dovoluji tvrdit, že to byla těžká, ale nešmyslnější práce, kterou jsme mohli pro společnost za poslední léta udělat. (...) Jde o probuzení svobodného myšlení ve všech oborech včetně toho, ve kterém pracuji, v kultuře. Aby ve všech odvětvích pracovali lidé, kteří jsou kapacitou ve svém oboru, nehledě na politickou příslušnost. Já sám budu po dlouhé době hrdě říkat, že jsem občanem ČSSR.*“¹⁵⁴

¹⁵² Dokumenty k Sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti, č. 54.

¹⁵³ Dokumenty k Sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti, č. 54.

¹⁵⁴ Mikuš, Josef. Co dělají herci, když stávkují? Naše zastavení ve Slováckém divadle. *Slovácká jiskra*. 1989, roč. 39, č. 49, s. 4.

Středa 29.11.

Jakmile už bylo jasné, že se politická situace začíná obracet k lepšímu a OF nabírá na síle, začali se o moc ucházet takoví lidé, o jejichž participaci nebylo v průběhu stávky ani zmínky a ke snadnému vítězství bez vlastní angažovanosti se snažili přidat své členství ve straně. Skutečnost, že se na schůzi v části UH ve Starém Městě objevili lidé, kteří revoluci 'na oko tvořili', starali, jak se odtrhnout od Hradiště, které aktivní lidi údajně omezuje, a začali se starat jen o vlastní blaho, vyvolala v Ladislavu Kolářovi odpor k politickému dění a už nechtěl být jeho součástí.¹⁵⁵

Výrazné změny ve formě otištěných zpráv se Uherské Hradiště ve Slovácké jiskře dočkalo 29. 11. 1989. Dříve byli jeho občané zvyklí převážně na zprávy z prostředí akcí, mítinků, 'úspěchů' a plánů KSČ. Pokud už bylo nutné zmínit se o kultuře, nešetřilo se sporadičností, a zájem byl do oblastí kultury zahrnout socialistickou tematiku tak, jak to šlo.¹⁵⁶ Černobílé vidění světa jedné vládnoucí strany bylo doplňováno desinformacemi a záměrným zkreslováním procentuálních ekonomických růstů všech odvětví, a po spoustě stranách prosperujícím státu.

O to větším a mohutnějším překvapením, šokující vlnou, bylo postupné uvolňování informací a jejich realistické podávání bez cenzury, objevující se v soudruhy bezpečně střežených, pro ně legálních, oficiálních médiích. Atmosféra houstla proti spokojenosti s KSČ zvláště po událostech na masové demonstraci v rámci Palachova¹⁵⁷ týdnu¹⁵⁸ 16. ledna 1989. Nebylo však jasné, že to bude právě osudný 17. listopad, po kterém se dají věci do rychlého pohybu, který v naší zemi za doby temna ještě nebyl. Šokem pro KSČ byla narůstající odvaha dosud „spícího“ českého národa a jeho dosavadního laxního přístupu, který se lišil například od Polska. Z aktivního odporu lze uvést například teatrálně založený odpor vůči útlaku, sérii surrealistických protikomunistických happeningů konajících se od roku 1981, vygradované Pomerančovou revolucí (6. 11. 1987).¹⁵⁹ Hlavním iniciátorem byl Waldemar Maria, působící pod pseudonymem Major, který efektivně bojoval proti režimu a strhával s sebou početné davy. Po počátečních událostech po 17. 11. si soudruzi snažili udržet svoji vedoucí, i když

¹⁵⁵ Z rozhovoru s Ladislavem Kolářem, 1. dubna 2009, osobní archiv autorky.

¹⁵⁶ Fungování kultury bylo tehdy pro stranické příslušníky dostatečně splněno, uspořádali-li (a v tisku samozřejmě dostatečně vychválili) například „bohatý“ odpolední program v rámci oslav a výstav při MČSP, na kterém měli občané možnost prohlédnout si instalaci sovětského a českého letectva, besedovat na témata Co chcete vědět o československé a sovětské přestavbě, sovětská politika míru a poznáváme sovětský Kazachstán. Sovětské soubory vystoupily s písněmi a tanci ve SD 13. 11. 1989 (z článku Měsíc přátelství. *Slovácká jiskra*. 1989, roč. 39, č. 45, s. 2.)

¹⁵⁷ Jan Palach (1948 - 1969), student historie a politické ekonomie pražské UK, který se 16. ledna 1969 upálil na protest proti okupaci ČSR vojsky Varšavské smlouvy.

¹⁵⁸ Palachův týden, série nepokojů od 15. do 19. ledna 1989 na Václavském náměstí k uctění památky Jana Palacha. Přes nepovolení manifestací se sešlo několik tisíc lidí, došlo při nich k potlačování zásahy policejními vodními děly, obušky, slzným plynem, a ke hromadnému zatýkání.

¹⁵⁹ Kenney, Padraic. *Karneval revoluce. Střední Evropa 1989*. Praha: BB/art, 2005.

svojí ochabující pozici, z důvodů dalších mylných informací a degradováním schopných lidí z řad studentů, divadelníků a inteligence na pozice pouhých buřičů, stejně nepomohli. Hrozby však přestaly být jednou pro vždy efektivní, a díky neustávajícím, naopak silícím protestům výše zmíněných aktivistů a k nim se přidávajícím občanům, se začala KSČ 'rozpadat pevná půda pod nohama'. Její stále klesající autorita byla impulsem k začátku zveřejňování necenzurovaných informací v médiích, která do té doby hrála vždy jen v její prospěch. Aktivisty rozdávané novinové výtisky z iniciativ Občanských fór a studentů a vylepované plakáty všude ve městech a později i vesnicích soudruzi ještě mohli očernit, ale pokud už se odhodlali k tomu, aby zveřejnili oficiální informace a požadavky s kritikou systému Občanskými fóry, byla to jejich jasná prohra. Konečně došlo ke zveřejnění odsouzení falešně vychvalovaného systému. Vzrůstající počet protestujících a odhalování rozkrádání a devastace republiky v mnoha spektrech, bylo nezvratným bodem, spějícím ke krachu vlády jedné strany.

S výše uvedenými zprávami dokonale korespondovala právě i Slovácká jiskra. Uveden je dobový dokument a originál Prohlášení divadelníků Jihomoravského kraje vystupuje s prohlášením a požadavky v oficiálním periodiku UH v následujících pěti bodech:

- 1) *„Vyjadřují nedůvěru Jihomoravskému krajskému národnímu výboru jako orgánu zodpovědnému za řízení divadel*
- 2) *Vyjadřují nedůvěru všem funkcionářům JMKNV působícím ve sféře řízení kultury – zejména s. Abrahámkové a Dvořákové a žádají jejich odstoupení pro ztrátu důvěry.*
- 3) *Požadují odstoupení rady Jm KNV.*
- 4) *Požadují, aby byl formulován vztah státních orgánů a divadel a dávají v tomto smyslu mandát stávkovým výborům Občanského fóra jednotlivých souborů a divadel k jednání.*
- 5) *Požadují prověřit referendem důvěru šéfu a ředitelů, v případě vyslovení nedůvěry navrhuji pověřit prozatímním vedením souboru zvoleného zástupce.“¹⁶⁰*

Výše uvedené prohlášení vydali Divadelníci Jihomoravského kraje, a to Státní divadlo Brno (soubor opery, činohry, zpěvohry, baletu), Divadlo na provázku (nyní Husa na provázku), Hadivadlo, Divadlo bratří Mrštíků (nyní Městské divadlo Brno), Divadlo Večerní Brno¹⁶¹, Loutkové divadlo

¹⁶⁰ Prohlášení divadelníků Jihomoravského kraje. Dokumenty k Sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti.

¹⁶¹ Divadlo Večerní Brno, působilo v letech 1959-1992, od r. 1990 1.4. 1990 do 7.10 1990 pod názvem Divadlo u Jakuba. Ze zdroje Smejkal, Zdeněk, *Bylo nebylo Večerní Brno*, Brno: I.DE.A., 1999.

Radost, Divadlo pracujících Gotwaldov (nyní Městské divadlo Zlín), Horácké divadlo Jihlava a Slovácké divadlo Uherské Hradiště.¹⁶²

Stručná a přehledná byla vydaná dokumentace Událostí uplynulého týdne, z čehož byla plodná oznámení o následujících počinech:

- Herci SD se přidávají k pražským
- Na veřejnosti se veřejně diskutuje o 17. listopadu
- ZO přijímá 21. 11. základní stanovisko k tehdejší situaci v Praze
- 21. 11. se uherskohradištsí středoškoláci připojují k pražským vysokoškolákům v demonstraci za jejich požadavky na náměstí Rudé armády
- 23. 11. se uskutečnila schůze ONV a pracovníků odboru kultury se členy uměleckého souboru SD, jehož cílem bylo zabezpečit fungování národních výborů
- Již každý večer probíhají na náměstí Rudé armády u Morového sloupu shromáždění občanů, vyjadřujících svoje názory
- 25. 11. byl pořádán mimořádný stranický aktiv informující o průběhu zasedání ÚV KSČ
- Poprvé 27. 11. bylo v UH shromáždění na náměstí K. Gotwalda před budovou MNV oficiálně organizované členy místního OF. Opět byly vyřčeny požadavky na urychlení společenských přeměn a zásadních změn v politickém systému.
- 27. listopad proběhl v duchu národní stávky.¹⁶³

Významným bodem bylo vyjádření podpory stávce vedenou OF a nesouhlasu s KSČ jako vedoucí stranou ve státě ze strany 90% pracujících dělníků, protože právě na dělnickou třídu se strana spoléhala, jako na své podpůrce. Píše o tom článek Pracující hovoří.¹⁶⁴

Článek Ocitnutí se na osudové křižovatce dějin se vyjadřuje k revoluci jejím odsouzením a přináší realitu kádrových změn. Tím, že „vláda neunesla vnášení chaosu a emocí do spořádaného systému“, nabízí svá křesla k dispozici. Od této chvíle se mohli lidé, kteří tvrdě pracovali na formování nové budoucnosti, začít radovat.

¹⁶² Prohlášení divadelníků Jihomoravského, originál, Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti, č. 23.

¹⁶³ Události uplynulého týdne. *Slovácká jiskra*. 1989, roč. 39, č. 48, s. 1.

¹⁶⁴ Nováková, E. Pracující hovoří, *Slovácká jiskra*. 1989, roč. 39, č. 48, s. 1.

Čtvrtek 30.11.

Poslední listopadová schůze ve Slováckém divadle se uskutečnila 30.11. Přítomni byli členové OF, kteří v rámci slíbeného dialogu debatovali s předními představiteli ONV, MNV, a OV KSČ. Přítomní obou 'břehů' viz. bod.¹⁶⁵ Záznam z diskuse vypovídal o jasně vedoucí pozici Občanského fóra, jehož probírané požadavky (přednesené Radovanem Kuncem) přislíbil ONV realizovat, s navržením začátku využívání od 6. 12. 1989. Mezi nejdůležitějšími body bylo zajistit místnost pro členy OF, přístup i do větších prostor, přístup k telefonu, přístup k rozmnožovacím zařízením, k publikování ve Slovácké jiskře, přístup do zpravodaje UH, přidělení uzamykatelných vývěsních skříněk pro potřeby OF. Řešením konkrétních bodů byl pověřen ing. Ptáček. JUDr. Raja nabídl odborníky v daných profesích obsazení volných míst v komisích životního prostředí, místním hospodářství, obchodu, dopravy, výstavby, lesním vodním hospodářství a zemědělství, školství, zdravotnictví atd. Jan Gogoly se vyjádřil k faktu, pracovníci NV jistě vložili mnoho energie do řešení konkrétních problémů, ale zřejmě nevypracovali systém, který by umožnil dosahovat lepších výsledků. Igor Stránský požadoval, aby SD bylo řízeno ministerstvem kultury. Lapčík souhlasil s veřejným dialogem na 3. 12. 1989, a s vysláním požadavků delegací na ONV. Zápis z jednání provedl Michal Stránský.¹⁶⁶

V dalších dnech fungoval program OF nadále, ve snaze dotáhnout rozpracované plány do konce. Po celém Uherském Hradišti byly rozdávány a vylepovány plakáty informující o akci chystané na 20. 12., s názvem *Vánoce s Fórem*¹⁶⁷. Na shromáždění pořádaném od 18 hodin před budovou Sdruženého klubu pracujících si občané měli podle instrukcí přinést zvonečky a svíčky, se kterými za přítomnosti uměleckého ansáblu zpívali koledy, a četla se prohlášení pražských studentů. Po skončení události leták vybízel k nezbytnému setkání zástupců všech OF z okresu UH po dvou zástupcích. Dobový dokument s titulkem *Rádi se mějme, dárky si dejme* nabádal občany města čtyřmi body k

¹⁶⁵ Za ONV, Ing. Zdeněk Lapčík, předseda ONV, Ing. Pavel Křížka, místopředseda ONV, Ing. Jolanka, Nečasová, místopředsedkyně ONV, Františka Halinová, místopředsedkyně ONV, JUDr. Alois Rajn, tajemník ONV, JUDr. Antonín Blašek, předseda VLK ONV, Bohuslav Bilavčík, člen rady ONV a tajemník OV ČSL, Zdeněk Kadlček, čeln rady ONV, Anežka Jankových, členka rady ONV, Milan Čajo, poslanec České národní rady. Za MNV Ing. Milan Ptáček, předseda MNV, Za OV NV, Josef Kompa. Za OV KSČ, RSDr. Antonín Bacháň, vedoucí tajemník OV KSČ, RSDr. Bohumil Tomášů, tajemník OV KSČ. Za OF: Jan Gogola, MUDr. Vladimír Čech, Igor Stránský, RNDr. Radovan Kunc, MUDr. Jaroslav Mlčák, Antonín Hnátek, Michal Stránský., Za Slováckou Jiskru, Anna Hájková, Eva Nováková.

¹⁶⁶ Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti.

¹⁶⁷ Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti. Příloha 33.

opatření si dárků, zdravení všech lidí po cestě na sraz, následné zpívání koled a po jejich doznění ke konečné nadílce. V hlavičce pozvánky byli občané motivováni pozvánkou: „*Vánoční akce je určena pro všechny věkové kategorie. Jejím cíle je začít bourat hráze městského odcizení a alespoň ve chvíli zrušit věkové bariéry, uvědomit si, že nežijeme v naší zemi mezi cizími lidmi, ale že jsem jeden národ, jedna rodina.*“¹⁶⁸

b) Dramaturgie SD

V repertoáru Slováckého divadla roku 1989 se objevovala kvalitní klasika, původní texty současných českých autorů, taktéž klasičtí i moderní ruští autoři. Vše bylo ale vybráno velmi citlivě a promyšleně tak, aby byl divákům nabídnut poměrně hodnotný program, který se snažil chytře a přitom nepodlézavě vejít do možností režimu. Dramaturgický plán musel být prvně schválen místním KSČ, následně OV KSČ a KNV, kde se určila definitivní podoba, a udělily se poslední korektury budoucí inscenace. Repertoár byl opatrnější, než jak tomu bylo v hlavních tepnách, například v brněnském Provázků. Proto uherskohradištské diváctvo bylo převážně střední generace, mladí lidé jezdili za ostřejší kritikou režimu do Brna. Hledaly se dramata s poselstvím mezi řádky, ale dodatečné, záměrné dramaturgické vyhocení do politické formy účelem nebylo a text se využíval převážně původní. Silnou osobností, která z velké míry udávala směr tehdejšího SD, byl Vojtěch Vacke¹⁶⁹, ač pracoval oficiálně jako kulisák, protože byl režimu nepohodlný, a skrytě, zato výtečným způsobem formoval tehdejší dramaturgii. Dalšími výraznými osobnostmi, silnými hybateli Slováckého divadla byli režisér Miloš Hynšt¹⁷⁰, který odešel do Zlína kolem roku 1984, a Přemysl Rut¹⁷¹, Karel Hoffman¹⁷².

¹⁶⁸ Dokumenty k sametové revoluci, archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti.

¹⁶⁹ Vojtěch Vacke (1940), dramaturg SD 1971 – 1990.

¹⁷⁰ Miroslav Hynšt (1921), v roli režiséra SD v letech 1971 – 1981.

¹⁷¹ Přemysl Rut, (1954), režisér SD v letech 1980 – 1984.

¹⁷² Karel Hoffman (1948), herec souboru SD v letech 1977 – 89 a 1992 – 2000, kdy založil vlastní Hoffmannovo divadlo v UH.

Dříve, v letech 1979 – 1984, se ve Slovákém divadle dělaly politické kabarety bez cenzury., které vznikly z iniciativy ředitele Svatopluka Bimky¹⁷³ a herečky Jany Šedové.¹⁷⁴ Kabarety, které byly silnou revoltou, se podle slov I. Stránského, staly inspirací i pražským hercům.

Igor Stránský: „*Celá 80. léta, když už se 'trošku něco mohlo', byla o tom, že divák hrozně rád chodil do divadla a četl to, co bylo mezi těmi řádky. To bylo parádní. Tam se čekalo na ty jinotaje, na ty repliky, to lidi nějakým způsobem burcovalo. Hledaly se takové tituly, aby prošly, ale aby zároveň měly svoji vnitřní sílu, která by zapůsobila na lidi. To byl ten účel dramaturgie. A ten Vojtěch byl geniální v tom, že tyto věci opravdu uměl.*“¹⁷⁵

Ladislav Kolář: „*Trochu nám chyběly ty západní, americké hry, které se v té době nesměly hrát. Ale ta klasika byla úžasná. Ty role, které jsem si zahrál tam, jsem si už nikdy nezahrál. Některé inscenace byly úžasné, například když jsem hrál Cholstoměra v Příběhu koně¹⁷⁶, to byla výborná role.*“¹⁷⁷

Tehdejší čtyři nejsilnější hry, v charakteru politických agitek, stagnaci a úpadku ze kulturních či sociálních sfér, pojednávání o boji proti nesvobodě, útlaku a úpadku společnosti byly v roce 1989, *Herkules a Augiášův chlív* (prem. 24. 4. 1989) Friedricha Dürrenmatta v režii K. Hoffmanna, *V půli cesty na strom* Petra Ustinova, *Klíče na neděli* zakazovaného Antonína Procházky (prem. 12. 12. 1989), a Dudarevovo *A byl večer a bylo jitro, den první* (prem. 16. 12. 1989).

Odvážné bylo uvedení dramatu, Friedricha Dürrenmatta¹⁷⁸ (1921 - 1990), původem švýcarského autora tvůrce 'kritického divadla pro kritickou demokracii'. Dramatik byl proslulý svou neskrývanou kritikou společnosti, odsouzením totalitního režimu v rámci znemožňování uvádění

¹⁷³ Svatopluk Bimka, PhDr. (1936), ředitelem Slovákého divadla v letech 1974 – 1980.

¹⁷⁴ Jana Šedová (1920), herečka Slovákého divadla v letech 1963 – 1983.

¹⁷⁵ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

¹⁷⁶ *Příběh koně* od L. N. Tolstého v režii I. Stránského (prem. 29. 10. 1988) vyhrál v roce koncem srpna 1989 divadelní festival Aktuality. Silný příběh Cholstoměra s čistou duší, dobrým srdcem a lišícím se grošováním vycházel ze světa zvířecího a proplétal se se světem lidským, kde společenské vyčlenění způsobené předsudky není ničím výjimečným. Neuspokojená touha po šťastně prožitém životě a sdílení všech potěšení, kterých se přirozeným způsobem dostává ostatním (společné hry, přátelství, láska, úcta ...), je symbolicky převedena do ponuré scény, na níž se střetávají drsné charaktery lidí i koní, které jsou si v mnohém podobné, při čemž je na lidské duši navíc očerněna chamtivost, pokrytectví, majetnictví a bezcitnost. Významným prvkem je neustálá dynamika inscenace, která je udržována fyzickou akcí koní, jejichž představitelé kombinují animální pohyby s baletními. V dramatu exceluje hlavní protagonista, Ladislav Kolář, který kulhající postavě ve starých hadrech znázorňujících prašivinu propůjčil takového ducha, jenž svým niterním krásnem a čistotou nezkažené, upřímné duše pomyslně prosvětluje černě stylizované jeviště a propůjčuje mu sílu ducha, jejíž sílu nelze zničit.

¹⁷⁷ Rozhovor s Ladislavem Kolářem, 1. dubna 2009, osobní archiv autorky.

¹⁷⁸ Friedrich Dürrenmatt (1921 - 1990), švýcarský dramatik, proslulý neskrývanou kritikou politicko-kuturně sociálního ú padku.

tvorby obsahující svobodné myšlenky, dále prolínáním stylistických možností, kterým propůjčil i v politicky laděném dramatu specifickou míru divadelnosti a humoru. F. Dürrenmatt: *„Diktovat tu z kulturně politických, nebo esteticky ideologických důvodů a pokoušet se přepisovat divadlu formy, vede k západnímu kulturnímu stalinismu, který odpovídá pseudomarxistu, jenž se dnes hlásá. Divadlo kritické doby je bytostně kritické, nekáže nová dogmata, nýbrž uvědomuje se především jako nové divadlo, je si naprosto vědomo podstaty dramatické výpovědi. Nemá-li divadlo už co říci jako divadlo, neobsahuje-li už výpověď, kterou je schopno vyslovit pouze divadlo, bude-li jen ilustrací nějaké politiky, nebo nějaké filosofie, pak se musí jako divadlo vzdát. K tomu však kritické divadlo nemá žádný důvod.“*¹⁷⁹ V Dürrenmattových předstávách byl svět nenapravitelně zkažený. Vypovídá o tom i *Herkules a Augiášův chléb* (1954), kde se dramatik v komedii a grotesce zaměřuje na lidský úpadek, který je zde zpodobněn hnojem, zaplavujícím antickou Elidu a její historické, kulturní poklady. I přes všechny snahy hlavní postavy, skutečného bájného hrdiny, Herkula, troskotá možné odhnojení a uzdravení města na neschopnosti zbytečného počtu nesmyslných komisí, které problém neřeší, ale odvolávají se jedna na druhou, jak jsme na to v politice mnohdy zvyklí.

Poslanci z Elidy:

První: Cosi smradlavého v naší zemi, až to k vydržení není.

Druhý: Hnůj sahá tak vysoko, že je vidět už jen hnůj.

(...) Čtvrtý: Prý jsou ještě země, kde není hnůj tak vysoko.

(...) Devátý: Zato jsme nejstarší demokracie v Řecku.

Ostatní: Ale přesto jsme zahnojení.¹⁸⁰

V prvotním dojmu neškodného tragikomické inspirace z řeckých bájí se naskytá možnost spojení se socialistickým režimem, který své nedostatky a mnohé politické selhání marně schovává za falešnou snahu o přestavbu. Hnůj je zde dokonale vykreslenou metaforou lidského úpadku, který stejně zamořil vlast, zničil klasickou kulturu a nedal žádné jiné alternativy, nabídl pouze sám sebe, pouze 'hnůj', který je všudypřítomný. Tomu, že fraška může být plodnou parafrází na socialistický

¹⁷⁹ Melchinger, Siegfried Jak psát zle, když se nám dobře žije? Rozhovor Siegfried Melchinger s Friedrichem Dürrenmattem, *Divadlo*, 1968, Svaz československých dramatických umělců, Praha, s. 65, 66.

¹⁸⁰ Dürrenmatt, Friedrich, *Herkules a Augiášův chléb*, Praha: Dilia, 1963, s. ?.

režim, potvrzuje i dramatikovo tvrzení, že „*Hra se proměňuje se svým publikem.*“¹⁸¹ Ladislav Kolář: „*Hra je aforismem, politickou hrou. To co dělá Dürrenmatt, je skoro všechno politické divadlo.*“¹⁸²

Groteskou z rodinného prostředí ke konci šedesátých let, která odhaluje zkaženost dnešní společnosti a která se jen stěží napraví, generační kontrasty v pohledu na svět a v jeho vnímání, pátrání po smyslu života, po významu revolty a jejím přínosu, je do repertoáru zařazená komedie Petra Ustinova¹⁸³ *V půli cesty na strom* (1966). Podobně jako Dürrenmatt se ani tento Angličan nebál veřejného odsouzení a zesměšnění lidských nedostatků, své drama zařadil však do současné doby. Velmi blízkým tématem jednoho problému za socialismu byl veřejný protest postavy dospívajícího syna proti válce ve Vietnamu, a za vyslovení nesouhlasu s tímto krokem na veřejné školní akci v kostele byl vyloučen z university.

Robert: No... A já během bohoslužby vykřiknul „Zakažte bombu! Mír Vietnamu!“

Lady: /trpí/ Ach Roberte!

Generál: A proto tě vyhodili? Směšné!¹⁸⁴

Hra, uvedená ve SD premiérově 17. 6. 1989, se snaží reflektovat odpor k politickým a společenským konvencím lidí různého věku. Otec, již vysloužilý generál, synem zprvu odmítaný, v očích zbytku rodiny hrající roli 'konvencemi svázaného a stereotypního' člověka, se vyšvihuje na pozici obdivovaného a respektovaného jedince tím, že v obou svých dětech vzbudí vůli zamyslet se nad vlastními činy a uvědomění si smyslu a váhy svých činů, které mají být vždy smysluplné a mají s rozvahou bojovat za své ideály naplno a dotáhnout je do cíle.

Procházkova slavná satira *Klíče na neděli* nás zavádí do dvou klasických, nevyčnávajících českých domácností, kde se pod slupkou komedie plnou humorných scén řeší zásadní, niterné problémy individualit, nesouhlasících se svojí úlohou pod vládou KSČ. Jen jakoby namátkou vedle hlavního děje, plánované záměny dvou manželských párů, ze které vychází řada peripetií, vystupuje komplex ze stereotypu a neschopnosti realizovat vlastní představy, i když zkušenosti aktérů dalece přesahují jejich současné podřadné zaměstnanecké pozice.

Jindřich: Nechtěla by sis něco přečíst? Vypracoval jsem takovej ekonomickéj model, jmenuje se to – Jak urychlit hospodářský zázrak v Československu.

¹⁸¹ Melchinger, Siegfried Jak psát zle, když se nám dobře žije? Rozhovor Siegfried Melchinger s Friedrichem Dürrenmattem, *Divadlo*, 1968, Svaz československých dramatických umělců, Praha, s. 65, 66.

¹⁸² Rozhovor s Ladislavem Kolářem, 1. dubna 2009, osobní archiv autorky.

¹⁸³ Petr Ustinov (1921- 2004), anglický dramatik.

¹⁸⁴ Nestroy, Johan Nepomuk, *Provaz o jednom konci*, Praha: Dilia, 1967, s. 17.

Dana: Proč to nepublikuješ?

Jindřich: Byl jsem s tím v redakci ekonomických rozhledů. Souhlasně pokývali hlavou a vyhodili mě.¹⁸⁵

Ve SD byla divácky velice úspěšná, a podle Ladislava Koláře snad jedna z nejsilnějších inscenací roku 1989 (prem. 14.12.1989).

V neposlední řadě, na sklonku roku (prem. 16.12.1989) inscenovaný kus Alexeje Dudareva, *A byl večer a bylo jitro, den první (Smetiště)*. Hra byla uvedena ještě před premiérou v UH v Rusku za Perestrojky a byla obžalobou vojenské mise v Avgánistánu, čímž byla jasnou a ostrou politickou kritikou. Plán uvedení hry vznikl ještě před revolucí, byl jasným prvkem provokace. Proto si Igor Stránský na realizaci pozval ruské tvůrce, aby hra mohla vůbec přijít na jeviště. Režíroval Alexandr Mít'kin, tehdejší režisér SSSR, a výtvarníkem byl J. Ceglov. Pokud by došlo k uvedení ještě před 17. listopadem, zřejmě by inscenace u diváků vzbudila obrovský ohlas. Po polovině prosince už nebyl takový příliv diváků jako v předchozím období, kdy lidé považovali kritiku mezi řádky za svůj tichý boj proti vládnoucí straně a z důvodu opadávání jejího vlivu byly reakce na počiny podobného typu obecně laxnější. Hra se v divadle zkoušela v průběhu revoluce a oba Rusové měli s narůstajícím vítězstvím českého lidu čím dál větší strach, protože znali z Ruska způsob tamější tvrdé represe. Igor Stránský: „*Když viděli, jak to narůstá, byli jak v nebi. Jen pozorovali okolí, psali si věci. (...) Pro ně to byl doslova zázrak. My jsme tím žili a pro ně to bylo fantastické. To se nám líbilo, protože to ti kování Rusáci najednou prožívali a cítili se jako Alenky v říši divů.*“¹⁸⁶

¹⁸⁵ Procházka, Antonín, *Klíče na neděli*, Praha: Dilia, 1989, s. 17.

¹⁸⁶ Rozhovor s Igorem Stránským, 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

4.) Závěr

Shromáždění důležitých, mnohdy originálních dobových dokumentů, provedení interví s pamětníky, nastudování související literatury, více či méně objektivních dobových periodik, a her, zařazených do dramaturgického plánu roku 1989, napomohlo k mé představě o tehdejší pohnuté době, kterou jsem sumarizací výše zmíněných zdrojů promítla ve své historicko - politicko - teatrální reflexi.

Ač se okresní města nemohla vyrovnat iniciativám velkých, řídicích center, jakými byli Praha a Brno, přesto byla nezbytnou součástí komplexního dění a utváření novodobé historie. Obě divadla se stala revolučními středisky svých měst, kde se řešily jak interní záležitosti, tak byla zároveň rozvíjena spolupráce s ostatními divadelníky, studenty a Občanskými fóry republiky. Vytvořila se kompaktní síť koordinovaných center se zvyšující se spoluúčastí obyvatel, což po tvrdé, precizní a vytrvalé práci dosáhlo svého zaslouženého výsledku, kdy se český národ vzepřel dlouholetému útlaku a otevřel si tak bez újmy na životech cestu svobodnější budoucnosti.

Summary:

In my graduation thesis I reflect position and contribution in provincial theatres after so called „velvet revolution“, in the concrete Městské divadlo in Zlín (at that time Divadlo pracujících Gottwaldov) and Slovácké divadlo in Uherské Hradiště and theirs dramaturgy of the year 1989. This essay is focusing principlaly on particular days after fateful attack on leisurely manifested citizens at the 17. of November 1989 in Prague, which were the most important moments for formation new anti-administration initiatives, created by students and artists. A short time after was by atrists established an institution called Občanské fórum whose choosed for the revolution intellingent and thoughtfull steps which subsequently developed into overthrowing communism whithout violence and dead people. This all makes from „velvet revolution“ in then ČSSR universal unique.

5.) Seznam použitých pramenů a literatury

a) Prameny

Dokumenty k KOOC OF 1989, Moravský zemský archiv. 1989.

Dokument k sametové revoluci, Archiv Městského divadla Zlín.

Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Slovákého divadla v Uherském Hradišti.

Melchinger, Siegfried. Rozhovor Siegfrieda Melchingerera s Friedrichem Dürrenmattem: Jak psát zle, když se nám dobře žije? Přel. Eva Balvínová. *Divadlo*. 19, 1968, č. 10, prosinec, s. 65 - 69.

Naše pravda, Deník zlínského kraje, Krajský výbor KSČ v Gottwaldově. roč. 43..

Osobní písemné paměti Ivana Kaliny k Sametové revoluci ve Zlíně.

Rozhovor s Igorem Stránským, Mgr., 18. prosince 2008, osobní archiv autorky.

Rozhovor s Ivanem Kalinou, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

Rozhovor s Janou Kafkovou, MgA., 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

Rozhovor s Karlem Pavlišťikem, PhDr., CSc., 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

Rozhovor s Ladislavem Kolářem, 1. dubna 2009, osobní archiv autorky.

Rozhovor s Michalem Stránským, MgA, 13. listopadu 2008, osobní archiv autorky.

Rozhovor s Rostislavem Markem, MgA, 8. dubna 2009, osobní archiv autorky.

Rovnost: list sociálních demokratů českých. Deník jihomoravského Krajského výboru KSČ. roč. 104.

Slovácká jiskra, Okresní národní výbor Uherské Hradiště. roč. 39.

Strindberg, August: Předmluva ke hře *Slečna Julie*. Přel. Josef Vohryzek. *Divadlo*. 1, 1967, č. 4, duben, s. 15 – 22.

Záznam inscenace Slováckého divadla *Příběh koně L. N. Tolstého* v režii Igora Stránského, osobní videotéka Ladislava Koláře. [DVD]. 1989.

b) Literatura

Albee, Edward, *Pobřeží*, 1976, Praha: Dilia 1982,

Černý, František *Divadlo v bariérách normalizace (1968 - 1989)*, Praha: Divadelní ústav, 2008.

Goldoni, Carlo, *Benátská Vdovička*, Praha: Dilia, 1962.

Hrubý, Jan, *Bylo nebylo Večerní Brno*, Brno: I.DE.A., 1999.

Hubač, Jiří, *Stará dobrá kapela*, Praha: Dilia, 1984.

Dürrenmatt, Friedrich, *Herkules a Augiášův chlév*, Praha: Dilia, 1963.

Maupassant, Guy de, *Miláček*, Praha: Dilia, 1984.

Nestroy, Johan Nepomuk, *Provaz o jednom konci*, Praha: Dilia, 1967.

Kenney, Padraic. *Karneval revoluce. Střední Evropa 1989*. Praha: BB/art, 2005.

kol. autorů. *Semafor ve stávce*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990.

Kraváková, Lidmila. [Městské divadlo Zlín 1946-1996](#): [publikace k 50. výročí profesionálního divadla ve Zlíně]. Zlín: Městské divadlo Zlín, 1997.

Procházka, Antonín, *Klíče na neděli*, Praha: Dilia, 1989.

Přikrylová, Miroslava, Knopp, František. *Bibliografie časopisu Divadlo 1949 – 1970*. Praha. Divadelní ústav, 1998.

Schvajda, György, *Svatá rodina*, Bratislava: Lita, 1989.

Stránský, Igor, *Slovácké divadlo Uherské Hradiště 1945 - 1995*, Uherské Hradiště: Slovácké divadlo, 1995.

Strindberg, August, *Slečna Julie*, Moravský Krumlov: Národní knihtiskárna, 1925.

Švarc, Jevgenij, *Drak*, 1962, Praha: Orbis, 1962.

Třeštík, Michael. *Kdo je kdo: osobnosti české současnosti: 5000 životopisů*. Praha: Agentura Kdo je kdo. 2002.

Ustinov, Petr, *V půli cesty na strom*, Praha: Dilia, 1967.

6.) Přílohy

Události v Praze:

Příloha 1 Fotografie, zachycující manifestaci na Národní třídě ze 17. Listopadu 1989 před zásahem milicí. (Archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti).

Příloha 2 Provolání českých divadelníků k občanům z 18. 11. 1989, vydané po osudných událostech z předchozího dne. (Archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti).

Zlín:

Příloha 3 Fotografie vývěsky Technologické fakulty ve Zlíně v týdnu od 20. 11. – 26. 11. 1989. (*Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 1.).

Příloha 4 Fotografie iniciativy studentů a divadelníků – Roznos důležitého tisku v týdnu od 20. 11. – 26. 11. 1989, který se dostával do menších měst s obtížemi. (*Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 1.).

Příloha 5 Fotografie shromáždění na Náměstí míru ve Zlíně ve středu 22. 11. 1989. (*Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 1.).

Příloha 6 Vyjádření uměleckého souboru Divadla pracujících k současné situaci z 22. 11. 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti).

Příloha 7 Fotografie, zachycující atmosféru diskuse studentů fakulty Technologické VUT ve Zlíně s představiteli OV KSČ, ONV, MěNV z 23. 11. 1989. (*Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 92, s. 2.).

Příloha 8 Fotografie z manifestace na Náměstí míru 22. 11. 1989. (*Naše pravda*, 1989, roč. 43, č. 92, s. 3).

Příloha 9 Pravděpodobné seznamy obcí, v nichž je OF. Archiv Muzea Jihovýchodní Moravy Zlín. (Dokumenty KOOC OF 1989, Moravský zemský archiv).

Příloha 10 Seznam osob z oblasti zdravotnictví a kultury vyjadřující OF podporu svým podpisem, bez data. (Dokumenty KOOC OF, 1989Moravský zemský archiv).

Příloha 11 Koordinační výbor Občanského fóra v Gottwaldově. (Archiv Městského divadla Zlín k sametové revoluci).

Příloha 12 Seznam vzniklých OF v okrese Zlín, bez data. (Dokumenty KOOC OF, 1989Moravský zemský archiv).

Příloha 13 Zasedání OF ze dne 26. 11. 1989. (Dokumenty KOOC OF, 1989Moravský zemský archiv).

Příloha 14 Zasedání OF ze dne 27. 11. 1989. (Dokumenty KOOC OF, 1989Moravský zemský archiv.)

Příloha 15 Fotografie, zachycující generální stávku 27. 11. 1989 na Náměstí míru v Gottwaldově. (Z pondělní stávky, *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 93, s. 1.).

Příloha 16 Fotografie z jedné z večerních besed v Divadle Pracujících v týdnu od 27. 11. – 3. 12.1989 (Večerní besedy, *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 95, s. 2.).

Příloha 17 Mimořádné vydání Naší pravdy 28. 11. 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Slováckého divadla v Uherském hradišti).

Příloha 18 Prezenční listina stávkového výboru ze schůze s představiteli kraje, 1. 12. 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Městského divadla Zlín).

Příloha 19 Manifestace na podporu OF z 5. 12. 1989. (Manifestace na podporu OF, *Naše pravda*. 1989, roč. 43, č. 95, s. 1.)

Příloha 20 Výzva k odstoupení ředitele J. Roštínského. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Městského divadla Zlín, vydána 11. 12. 1989).

Příloha 21 Dokument k převzetí chodu divadla jeho stávkovým výborem, 11. 12. 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Městského divadla Zlín).

Příloha 22 Fotografie z porevoluční návštěvy Tomáše Bati mladšího ve Zlíně počátkem roku 1990. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Městského divadla Zlín).

Příloha 23 Plánovaný listopadový repertoár Divadla pracujících v roce 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Městského divadla Zlín).

Příloha 24 Fotografie z inscenace *Půjdeme spolu do Betléma*, operativně vřazené do repertoáru s premiérou 25. 12. 1989. (Kraváková, Lidmila. *Městské divadlo Zlín 1946-1996: [publikace k 50. výročí profesionálního divadla ve Zlíně]*. Zlín: Městské divadlo Zlín, 1997).

Uherské Hradiště:

Příloha 25 Prohlášení spoluobčanům Uherského Hradiště, vydané herci 20. 11. 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Slováckého divadla v Uherském hradišti).

Příloha 26 Prohlášení spoluobčanům Uherského Hradiště, vydané pracovníky Slováckého divadla v Uherském Hradišti 20. 11. 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Slováckého divadla v Uherském hradišti k sametové revoluci).

Příloha 27 Provolání dělníkům, zemědělcům, mládeži, humánní a technické inteligenci okresu Uh. Hradiště z 20. 11. 1989. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Slováckého divadla v Uherském hradišti k sametové revoluci).

Příloha 28 Ředitel Slováckého divadla, Milan Kučera, vydal 23. 11. 1989 prohlášení referující o současných změnách v divadle. (Dokumenty k sametové revoluci, Archiv Slováckého divadla v Uherském hradišti).

Příloha 29 Fotografie dokumentující Náměstí rudé armády ze čtvrtka 23. 11. 1989 v Uherském Hradišti. (*Slovácká jiskra*, 1989, roč. 39, č. 48, s. 1.).

Příloha 30 Generální stávká na Náměstí K. Gottwalda v Uherském Hradišti. Snímek demonstrujících byl pořízen před Městským národním výborem v UH 27. 11. 1989 krátce po jedné hodině odpoledne. (*Slovácká jiskra*, 1989, 39, č. 48, s. 1.).

Příloha 31 Prohlášení divadelníků Jihomoravského kraje z 29. 11. 1989. (Archiv Slováckého divadla v Uherském hradišti k sametové revoluci).

Příloha 32 Dialog OF s představiteli města 30. 11. A 1. 12. 1989. (Uskutečněny dva oficiální dialogy, *Slovácká jiskra*, 1989, roč. 39, č. 49, s. 1.).

Příloha 33 Plakát, upoutávající na akci z iniciativy OF Vánoce s fõrem. (Archiv Slováckého divadla v Uherském hradišti k sametové revoluci).

Příloha 34 Repertoár Slováckého divadla v roce 1989. (Stránský, Igor, *Slovácké divadlo Uherské Hradiště 1945 - 1995*, Uherské Hradiště: Slovácké divadlo, 1995).

Příloha 35 Fotografie z inscenace *Příběh koně* (pořízena 29. 10. 1988), Ladislav Kolář v roli Cholstměra a Světlana Sedláčková jako Vjazopuricha. (Stránský, Igor, *Slovácké divadlo Uherské Hradiště 1945 - 1995*, Uherské Hradiště: Slovácké divadlo, 1995, s. 64.).

Příloha 36 Fotografie z inscenace *V půli cesty na strom* (pořízena 17. 6. 1989), postavy Lady a generála v podání Hany Houbové a Jiřího Zacha. (Stránský, Igor, *Slovácké divadlo Uherské Hradiště 1945 - 1995*, Uherské Hradiště: Slovácké divadlo, 1995, s. 74.).

Události v Praze:

1 Fotografie, zachycující manifestaci na Národní třídě ze 17. Listopadu 1989 před zásahem milicí.

18. listopadu 1989

Vážení spoluobčané,

na veškeré pokusy občanských iniciativ o navázání konstruktivního dialogu odpovědělo vedení státu zcela jednoznačně : kriminalizováním, persekucemi a nyní už dokonce masakrem pokojné studentské demonstrace v pátek dne 17.11.1989 uspořádané k uctění památky J. Opletala.

Připojujeme se k výzvě studentů ze dne 18.11.1989, ve které vyslovili požadavek na vytvoření zvláštní vládní komise, která vyšetří tento brutální zázrak.

Jejich požadavek plně podporujeme a obracíme se na všechna československá divadla :

vyzýváme Vás, abychom se připojili k týdenní protestní stávkce studentů tím, že v tyto dny místo plánovaných představení přečtete naše stanovisko k těmto událostem a nabídneme divadelní prostory k široké veřejné diskusi

Zároveň se obracíme ke všem spoluobčanům :

Zabráňme dalšímu násilí, krveprolití a politické zvrátí !

Navrhujeme vyhlásit na pondělí 27. listopadu mezi 12,00 až 14,00 hod. **PROTESTNÍ g e n e r á l n í s t á v k u .**

Shromáždění českých divadelníků

2 Provolání českých divadelníků k občanům z 18. 11. 1989, vydané po osudných událostech z předchozího dne.

Zlín:

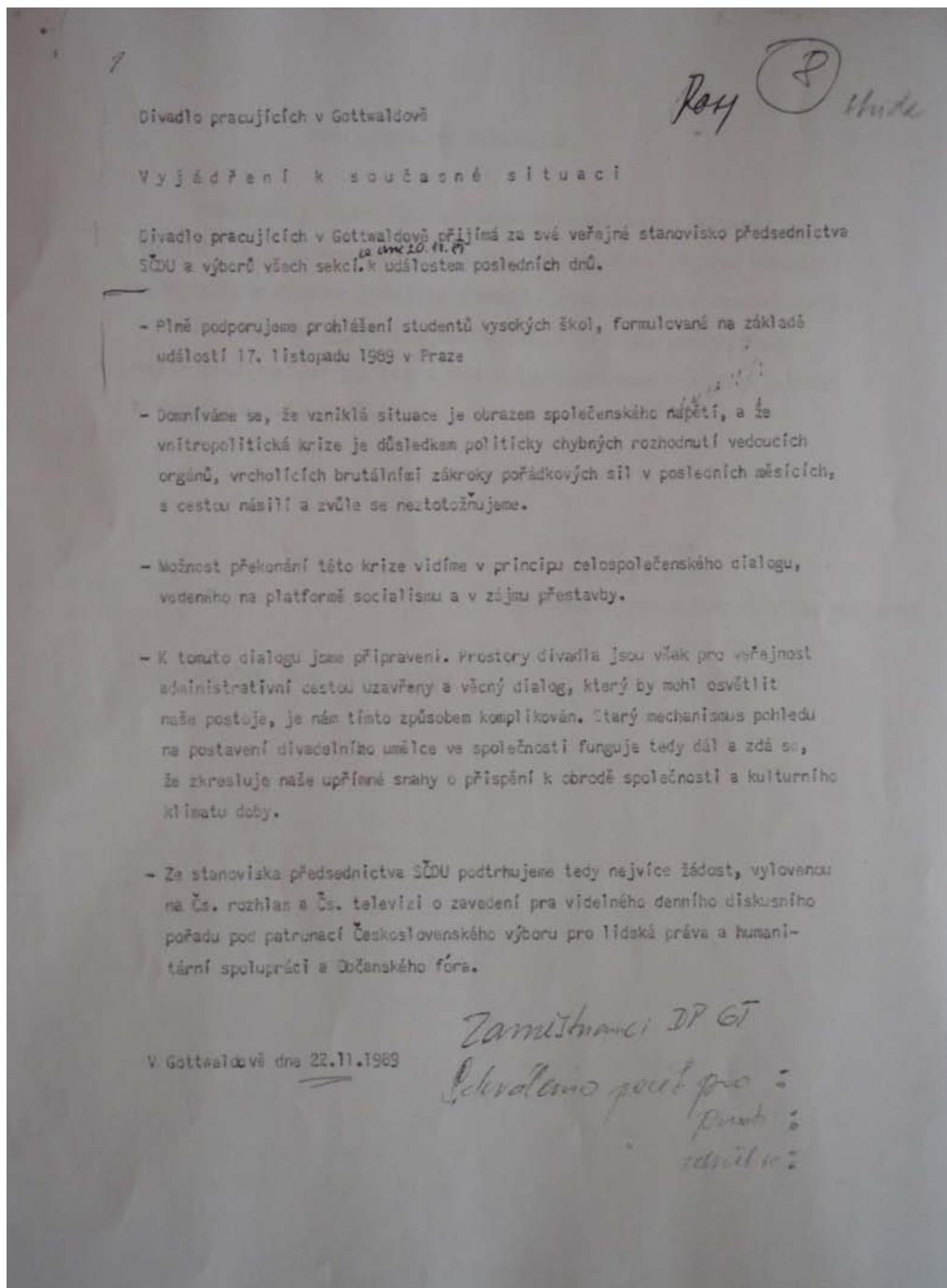
3 Fotografie vývěsky Technologické fakulty ve Zlíně v týdnu od 20. 11. – 26. 11. 1989.

4 Fotografie iniciativy studentů a divadelníků (86) – Roznos důležitého tisku v týdnu od 20. 11. – 26. 11. 1989, který se dostával do menších měst s obtížemi.

5 Fotografie shromáždění na Náměstí míru ve Zlíně ve středu 22. 11. 1989.

6 Vyjádření uměleckého souboru Divadla pracujících k současné situaci z 22. 11. 1989.

7 Fotografie, zachycující atmosféru diskuse studentů fakulty Technické VUT ve Zlíně s představiteli OV KSČ, ONV, MěNV z 23. 11. 1989.

8 Fotografie z manifestace na Náměstí míru z 22. 11. 1989.

PRAVDĚPODOBNE SEZNAM
OBČÍ V NICHŽ JE OF

3705

..... vyhotoven zobra
Vyznamuto ze SMEP dne:
Předat: Převzat:

poř. č.	poř. č.	obec	poř. č.	poř. č.
001 01	016 01	<u>Haluzovice</u>	067 06	<u>Neudřov</u>
001 02	017 01	<u>Haluzice</u>	067 07	<u>Petrůvka u St.</u>
001 03	018 01	<u>Hostišov</u>	067 08	<u>Rudimov</u>
001 04	019 01	<u>Hrobice n. H.</u>	067 09	<u>Rokytaice</u>
001 05	020 01	<u>Hřivínův Újezd</u>	067 10	<u>Žandov</u>
001 06	021 01	<u>Hvozdná</u>	068 01	<u>Sloupě</u>
001 07	023 01	<u>Jasená n. H.</u>	068 01	<u>Slušovice</u>
001 08	024 01	<u>Jestřábí n. H.</u>	071 01	<u>Spušínov</u>
001 09	025 01	<u>Kaňovice</u>	072 01	<u>Sarovy</u>
001 10	027 01	<u>Kašora</u>	075 01	<u>Štítov n. H.</u>
001 11	037 01	<u>Loučka I</u>	075 02	<u>Popov n. H.</u>
001 12	037 02	<u>Loučka II</u>	077 01	<u>Ilumčov</u>
001 13	038 01	<u>Ludkovice</u>	078 01	<u>Teňava u G.</u>
001 14	039 01	<u>Luhčovice</u>	079 01	<u>Úbľa</u>
001 15	039 02	<u>Kladná-Štít</u>	080 01	<u>Újezd u V. K.</u>
001 16	039 03	<u>Poziovice</u>	081 01	<u>Val. Klobouky</u>
001 17	039 04	<u>Podhradí</u>	081 02	<u>Hrašov u V. K.</u>
001 18	039 05	<u>Řeteřov</u>	081 03	<u>Lipina</u>
001 19	039 06	<u>Polichno</u>	081 04	<u>Křesov</u>
001 20	040 01	<u>Lukov</u>	081 05	<u>Těš</u>
001 21	042 01	<u>Lutonina</u>	081 06	<u>Smolna</u>
001 22	043 01	<u>Myslečovice</u>	081 07	<u>Tichov</u>
002 01	044 01	<u>Napajedla</u>	081 08	<u>Vlachova Lhota</u>
003 01	044 02	<u>Komárov u N.</u>	083 01	<u>Velký Oleškov</u>
005 01	044 03	<u>Oldřichovice</u>	084 01	<u>Veselá u G.</u>
006 01	044 04	<u>Pohodělice</u>	085 01	<u>Vízovice</u>
006 02	045 01	<u>Návojná</u>	085 02	<u>Chrástčov</u>
006 03	046 01	<u>Nedašov</u>	085 03	<u>Lhotsko</u>
006 04	047 01	<u>Nedašova Lhota</u>	087 01	<u>Vlachovice</u>
008 01	048 01	<u>Neubuz</u>	087 02	<u>Vrbětice</u>
009 01	052 01	<u>Oltržovice</u>	088 01	<u>Vičkov</u>
010 01	052 02	<u>Křítkovice</u>	090 01	<u>Věemina</u>
011 01	058 01	<u>Provozov</u>	091 01	<u>Výrose Pole</u>
012 01	059 01	<u>Rackova</u>	092 01	<u>Zádvěřice</u>
013 01	064 01	<u>Sazovice</u>	092 02	<u>Rakov</u>
014 01	065 01	<u>Selhradice</u>	094 01	<u>Žlutava</u>
015 01	067 01	<u>Slavičín</u>	300 01	<u>Dolní Lhota u L.</u>
015 02	067 02	<u>Dřívce</u>	301 01	<u>Horní Lhota u L.</u>
015 03	067 03	<u>Hrádek n. H.</u>	302 01	<u>Machová</u>
015 04	067 04	<u>Bahuslavice^{n. H.}</u>	303 01	<u>Podtopán Lhota</u>
015 05	067 05	<u>Lipová u St.</u>	304 01	<u>Kelčický</u>

9 Pravděpodobné seznamy obcí, v nichž jsou zakládána OF.

Z d r a v o t n i c t v í

Dr. Zálešáková	CÚNZ Zlín	Nivy II/4223
Dr. Fabrický	CÚNZ Zlín	Družby 4719
ing. Černá Hana	CÚSS Zlín U Náhonu 305	
Bečnaříkové Ivana	"	
Dr. Čachova Erna	ZUNZ Zlín	Družstevní 4534 tel.43822

K u l t u r a

A. Dubová	Film. laboratoře Zlín	Kúty 1942
Jedlička M;	"	Trávníky 1249 Otrokovice
Kopecká J.	Filmové ateliery Zlín	Fabiánka II/260 Zlín
Štrojsová V.	"	Fabiánka 261 Zlín
Patoušová Z.	Filmové laboratoře	J. Fučíka 4112
Bubeník L.	Oblastní muzeum Zlín zámek Vizovice	Vizovice 375 .
Bubeníková M.	"	"
Klínkovský Svat.	Oblastní muzeum Zlín	Slovenská 120
Čoukálék P.	MKS Vizovice	Vizovice 100
Mach Fr.	ZOO Lešná.	Revoluční 4112
Vobořilová M.	Okř. kult. středisko Zlín	
Vojtěšek	ZK RCH ZPS Malenovice 42 433	
Hanák Jeroným	OV soc. skademié Zlín	Nač Ovčírnu 1290
Venerý Petr	OP katolíci	Slunečná 4558
Chndt Petr	Filmové studio Zlín	Slunečná 4559/41443

10 Seznam osob z oblasti zdravotnictví a kultury vyjadřující OF podporu svým podpisem, bez data.

Koordináční výbor Občanského
fora v Gottwaldově

ing. Zikmund Miroslav	spisovatel	Gottwaldov, Pod Nivami č. 2894 tel. 25831
ing. Kalisz Stanislav	Centroprojekt Gottwaldov projektant	Malenoviče Půgnerova č. 317 tel. 62290 sam. 27241
MUDr. Mácalíková Marie	OÚNZ Gottw. lékařka	Gottwaldov Sv. Cechy č. 365 tel. 27537 sam. 24952/334
MUDr. Bartoš Jiří	OÚNZ Gottw. lékař přednosta psych. odd.	Gottwaldov Revoluční č. 1235 tel. 25431 sam. 25220
Gogola Jan	Filmové ateliery Gott. dramaturg	Filmové studio tel. 24034
Blecha Bohuš	Filmové studio Gottwaldov animátor	Kudlov, Filmová č. 328 tel. 22301/320 sam. 22301/358
ing. Logenza Martin	Moravan Otrokovice programátor	Otrokovice, Jabůrková č. 1426 sam. 922041-5/658
Šutera Zdeněk	výtvarník	Gottwaldov Nivy II. č. tel. 25170
ing. Veselý Rudolf GSc.	VÚGPT Gott. vědecký prac.	Gottwaldov, Díly I. 4042 sam. 601/490
ing. Koutný Bedřich	Pozemní stavby Gott. geodet	Gottwaldov, n. Pasekám č. 737 tel. 42536 sam. 41711
ing. Bartoš Petr	JZD Valašsko Vlachovice ekonom	Gottwaldov, Radělký I., č. 3644 sam. 7636 2355

Jungmann Pavel	Kniha n.p. Brno	vedoucí antikvariátu	Gottwaldov, Zálešná II., č. 3406 tel. 22927 sam. 26112
Erml Alexandr	Filharmonie Bohuslava Martinů	koncertní mistr	Gottwaldov, Středová č. 4602 tel. 43128
Stanislav Devátý	AK JED Slušovice	technik	Gottwaldov, Revoluční č. 1295/312
Škopík Jan	ČSAD Gottwaldov	technik	Gottwaldov, Jílová č. 4569 tel. 42761 sam. 602/250
Andrýsek Milan	Svit n.p. Gottwaldov	vedoucí provozu	Racová č. 88 tel. 23151/4200/2911
Kalina Ivan	Divadlo pracujících Gottwaldov	herec	Malenovice, Kopani- ny 1039 tel. 61864 sam. 25011/
PhDr. Pavliščík Karel	JED Podhoran Fryšták		Gottwaldov, Zálešná III/2616 tel. 22115 sam. 91311

11 Koordinační výbor Občanského fóra v Gottwaldově. (Archiv Městského divadla Zlín k sametové revoluci).

ORCE 1		
JMÉNO	FÓRUM	ADRESA
Antonín Beňa	✓ NEJAŠOV	Nedašov 216
✓ Konec Jan	✓ NEDAŠOV	Nedašov 245
✓ ULRICHOVÁ IDENA	✓ HROBICE	✓ HROBICE 10, 765 45 SLUŠOVCE
✓ KOVAŘIČOVÁ JARMA	✓ HROBICE	HROBICE 106, 763 15 SLUŠOVCE
ROSAŘIL JOSEF	✓ TELČOVICE	TELČOVICE 193, ZLÍN
Vimbleš	šlapuť	
Palua Jan	✓ šlapuť	šlapuť 70
✓ MUDRÁK VĚRA	✓ šlapuť	šlapuť 767
✓ VANEK MIKŠ	✓ BRUNOV-BYČOVICE	BRUNOV 194
✓ Lygák Václav	✓ - 15 -	BRUNOV 1203
✓ OLŠANIKOVÁ LUDMILA	✓ KOMÁROV	✓ Komárov 106 p. napojedla
✓ SUZYL Miroslav	✓ LHOTA	✓ Lhota 23 76302 ZLÍN
✓ ZAHORÁK HIR.	✓ VÍROVICE	3. Měsíce 491
✓ Letalová Eug.	✓ Napojedla	Chmelice 853 Napojedla
✓ Klus Alfred	✓ Napojedla	✓ u nádrží 2 l. 1347
✓ Jureček Antonie	✓ Napojedla	R. A. 455 Napojedla
✓ RÍHÁK ZDENEK	✓ LHOTKA	LHOTKA č. 69
✓ FRYŠTACKÝ ZDENEK	✓ LHOTKA	LHOTKA č. 12
✓ SCHÜTZ Vlad.	OTROKOVICE	✓ Tršunice 1201
✓ KRŠKA Jiří	✓ Bouplanice u flky	Bouplanice 184
✓ KVĚTAL Tomáš	OTROKOVICE	OTR. JONCHANNOVA 1162
✓ Zaleský Pavel	OTROKOVICE	Jiráskova 1330
✓ HONANZER JIŘÍ	✓ LUHACOVICE	DAUŽSTEUN 33
✓ KRAJČEK Boh.	✓ - - -	Hlávků 211
✓ Kozák Jan	✓ SEMRADICE	Semradice 78
✓ Kozák Jaroslav	✓ - - -	- - - 84
✓ Kozák Jiří	Zelechovice	Zelechovice 186
✓ Kozák	✓ Dolní Lhota	Dolní Lhota 120
✓ Kozák	✓ Dolní Lhota	Sihradice 115
✓ KOPAL Karel ml.	✓ TLUMAČOV	Kvasička 40
✓ Brázdil Karel	✓ MYSLOVICE	č. 115, tel. 90861
✓ Kozák Antonie	✓ - - -	71451 MYSLOVICE 115

12 Seznam vzniklých OF v okrese Zlín, bez data. (Dokumenty KOOC OF, 1989 Moravský zemský archiv).

Zasedání Občanského fóra našeho města dne 26.11.1989 - před manifestací

- Citace stanoviska OV KSČ - chtějí číst na dnešní manifestaci hlasovano - 1 hlas proti, ostatní pro - schváleno
- Občanské fórum vydalo "Stanovisko OF našeho města" - v příloze přiloženo
- Otázka - s kým se bude vést dialog? K tomu dáno stanovisko, že nepřichází v úvahu dialog se současnými představiteli OV KSČ, ale jen s představiteli ONV, MNV, ale jen o požadavcích OF - vyšetření událostí v Praze ze 17.11.1989
 - propuštění politických vězňů
 - odchozkompromitovaných představitelů z krizových let
 - svoboda tisku a ostat. sděl. prostředků
- Možnost přímo vysílat přes studio Svit pro stávkující, kteří provedou generální stávku 27.11. ve svých továrnách anevyjdou do ulic. Nutno projednat a zajistit!
- Po diskusi stanovena generální stávka na náměstí Míru.
- Bylo zdůrazněno, že je tuto stávku nutno chápat jako řekl Havel, Kdo může, vyjít do ulic, ostatní dle svých možností na pacovištích, nepoškodit národní hospodářství.
- Problémy s gen. stávkou v Moravanu, vedení rozhodnutí oznámí až v pondělí v 10 hodin. Žádají o pomoc při zajištění programu. Na zákl. stanoviska koordinačního výboru mají herci vyjít do továren. Potřebují však materiály jako program - jedním z nich jsou citace T.G.Masaryka -
- Změna tiskového mluvčího - Jirí Devát VUT - stávkový výbor
- S. Tříška seznámil s otevřením divadla - velká scéna - od pondělí 27.11. pro dialog.
- Zajištění organizační praxe OF - žádost předložena na lidi, kteří jsou již v úchoedu a mohli by být k dispozici i během dne
-
- Přítomni : Ing. Zikmund, ing. Kaliss, MUDr. Macalíková, P.Jungmann, ing. Bartoš, S.Tříška, PhDr. Pavlíček, MUDr.Bartoš, B.Koutný, J. Devát, Z. Šutera, M. Štěrba, J.Pinkava, ing. Veselý, J. Škopák, B. Blecha, R. Doležel, M.Pásmová, A. Eral, Z. Srna, K.Dvorský, I. Kalina

Zasedání Občanského fóra našeho města dne 27. listopadu 1989.

Přítomni: ing. Veselý, Kučera, Logenza, Bartoš, Dr. Pavlišťák, Devát, MUDr. Bartoš, Jungmann, Šutera, MSDr. Máchalíková, Cín, Nesvatba, Pašmová, ing. Kalisz, ing. Koutný, Štěrba.

- O dialog požádali prac. OV KSČ, MěNV a ONV, /Valenta, Bartošek, Kubiš/ - vyslat represent. členy OF - dohodnout se na termínu a otázkách o kterých se bude diskutovat.
- diskusí mají zájem rovněž různí členové, hlásící se k OF - Zajistí t. Pan Logenza zajistí kontakt pobočky OF Otrokovice a koord. výborem Gottwaldov.
- Po setkání centr. OF s min. předsedou a pokynů centra, zajistit všechno co bude potřebné. - trvat na požadavku z disk. čl. KSČ r. 68 odstoupit - nesplněno
- 1x v týdnu v určitý den a určenou dobu pravidelně zajistit mítinky pro všechny členy OF - dohodnout místo konání, formu, zprávy do tisku, rozhlasu - informovat o, právi OF.
- Dialog - vyložit základní požadavky OF - vyhledat odborníky, kteří mohou fundovaně hovořit o problematice - připravit se k dialogu - kulturní fronta - paní Pašmová
- ekologie - zajistit Dr. Kušu ze Soc. akademie
- výchova mladých - Hlaváček, Štěrba
- právo - Bartoš, Jungman
- náboženství - Nesvatba
- ekonomika
- Místnosti pro koordinační výbor OF, telefon zaj. pan Čančík. psací stroj - pan Bartoš, pracovníky pro zaj. služeb OF zaj. pan Čančík
- Zajistit právníka
- Příspěvky od členů OF sjednotit a založit konto u SBČS .
- Pan Devát tiskový mluvčí OF zajistí pro pana Štěrba kontakt s redakcí Naší pravdy, kde pan Štěrba předá dokument OF "Co chceme" a svůj článek, který v předešlých dnech nebyl přijat.
- Připomínky členů OF k manifestacím, některé momenty negativně hodnoceny - zajistit aby setkání byla velmi dobře zajištěna - vyhnout se předcházejícím chybám na manifestacích.
- Byly přečteny dopisy z dnešního dne - zaujmout stanovisko.
- Všechny signatářské listy předat panu Čančíkovi.

Zapsala 27.11.1989 : Kalinová

15 Fotografie, zachycující generální stávku 27. 11. 1989 na Náměstí míru v Gottwaldově.

16 Fotografie z jedné z večerních besed v Divadle Pracujících v týdnu od 27. 11. – 3. 12.1989

NAŠE PRAVDA

MIMORÁDNÉ VYDÁNÍ
28. listopadu 1989
GOTTWALDOV

POPRVÉ V DIVADLE

Neobvyklou premiérou otevřeli včera, tj. v pondělí po půlroční přestávce, vzhledem k opravám, velkou scénu v gottwaldovském Divadle pracujících. Sedadla zaplnili lidé převážně střední generace, mnozí svátečně oblečení. Po několika dnech snažení herců se uskutečnila beseda či diskuse, slovo dialog v tomto případě použito nebylo, na kterou divadelníci pozvali širokou veřejnost.

Přesně v 19.05 hod. vstoupil na jeviště celý umělecký soubor divadla. Povstáním obou stran a mohutným potleskem se přítomní vzájemně pozdravili. Následujících 180 minut provázela důstojná atmosféra. Večer moderoval Karel Hoffmann. V podání umělců lidé vyslechli básně O. Mikuláška Zachovávěj klid a citace z mnoha literárních děl. Věra Nováková přečetla úryvek dopisu pražské matky čtyř dětí. Pozdrav předal účastníkům Vlastimil Redl a za Občanské fórum ing. Miroslav Zikmund.

Nejdříve byli přítomní seznámeni s prohlášením vysokoškolských studentů a s dopisem, který zaslala nár. umělkyně Hermína Týrlová, jež věnovala Občanskému fóru 10 000 korun. Stanovila se pravidla. — „Pokud se bude příspěvek líbit, budeme tleskat.“ Pořadatelé předpokládali, že lidé se možná budou ostýchat hovořit. Nebylo tomu tak. Za každým, kdo se přihlásil, přišel průvodce večera s mikrofonem. Názory tak mohli slyšet také ti, kteří se na vstupenky do divadla nedostali a postávali u vchodu.

Na první diskusní setkání přijeli také herci — komunisté z Prahy, Jaroslava Obermaierová a Miroslav Táborský. Informovali o jejich současné spolupráci se studenty, o atmosféře v Praze. Mnohé otázky na ně se týkaly M. Stěpána. Dále bylo poukázáno na dopis Pražanů, který nyní koluje mezi lidmi. S jeho obsahem se přítomní neztotožňovali. Prof. J. Rybka, DrSc., promluvil za komunisty z OČNZ. Prezentoval usnesení z odpovědní schůze. Mimo jiné řekl: „Musíme změnit politiku komunistické strany v poctivou, abychom o členství bojovali jako dříve. Necháme lidi, aby si sami vybrali obrozenou stranu nebo jinou.“ Jiří Kudšila, člen KSČ — „Nebývá nic jiného, než aby strana opustila vedoucí úlohu. Je v ní však mnoho čestných lidí, na které musíme sázet.“

Objevily se připomínky k některým vystoupením a nedělní akci Fóra na Letenské pláni. K tomu zaslala dopis Helena Bednářová. Druzí argumentovali tím, že se tyto představitelé teprve učí vystupovat. Josef Janča považuje za chybu, že se zrušily manifestace na náměstí. „Lidé jsou stále neinformováni.“ Odpověď dostal od S. Třísky: „V momentě, kdy je otevřeno divadlo, chceme promlouvat tady. Náměstí jsme dali k dispozici Občanskému fóru. My jsme to táhli se studenty celý týden. Přítomnou dvoufázově zkusíme. 16. prosince by měla být první premiéra.“

Dáchovdyně — „Domnívám se, že poctiví členové strany, kteří měli stanovisko MÝ a ONI, by měli nyní dávat pozor na ty,

kteří převládají kabát a starají se o místečko.“ Odvahu vzít si slovo, ocenili občané v případě mladého dělníka ze Svitavy. Přetislava Pflucíka. „Jsem člen strany a LM. Chci připomenout, že komunisté nejsou jen Stěpán. Jsou jimi i lidé, kteří vstupem do strany viděli jedinou možnost, jak se prosadit a něco ovlivnit. Do mlčky jsem musel. Ale milionáři byli mezi těmi, kteří Stěpána vypískali a distancovali se od masakru na studnětech.“

„Dvacet let jsem byl veden jako antisocialistický živel a stejnou dobu se ze mě strana snažila udělat nepřítele. Ale když se poctivě přiznám, jsem marxista.“ uvedl Václav Hajduček. „Ale nechci teď obrátit hůl a někoho bít. To bych se postavil vedle něho.“ Za učně se vyjádřil Michal Navrátil — „Až se komunistická strana zapadá mezi ostatní strany, teprve můžeme posoudit, zda zůstane na svém místě nebo ne.“ Hodně slov zaznělo na téma: naše společnost musí vyčistit minulost, přehodnotit léta 1948 a 1968. Ohlížet se musíme.

Diskuse byla ukončena Modlitbou M. Kubšových, kterou zapívala Helena Cermáková a úryvkem z Satrovovy Diktatury svědomí. Ještě předtím však Milan Neoral řekl: „Je třeba vést rozhovor tak, aby se zachoval glanc. Bojujeme argumenty, ne násilím.“ Glanc se na setkání dodržel. Mějme na paměti i slova, která večer také zazněla — těžké chvíle zvičadal český národ vždy s noblesou.

Dopis národní umělkyně HERMÍNY TÝRLOVÉ

Bude mi 90 let a mohlo by se myslet, že už mě nemusí zajímat, v jaké době žiji. Ale mě to zajímá, valice zajímá. Já se hluboko klaním před Vámi, mladými lidmi, kteří jste dokázali nemožné. Kteří ještě nejste poznamenáni frázemi, nepravdami a velikášstvím.

Jsem Vám vděčna, že snad ještě těch pár let budu moci prožít ve světě spravedlivém, čistém a pravdivém.

Ve Zlíně 27. listopadu 1989

Rukou připsáno: Letos to budou mé nejkrásnější věnoce.

UPOZORNĚNÍ

V pátečním vydání Naší pravdy zveřejníme podrobnější materiál o vztahu T. G. Masaryka k našemu městu a o tolik diskutované jeho soše.

PŘEČTI A PŘEDEJ DÁL

17 Mimořádné vydání Naší pravdy 28. 11. 1989.

Prezenční listina		PÁTEK	
Akce : STÁVKA		Dne : 7.12.89	
✓ Čermáková Helena	Le Tichelková Jaroslava
✓ Čížková Jana	Šopík Radoslav
✓ Franěk Petr	Štefl Karel
✓ Houděk František	Trávníček Stanislav
✓ Hoffmann Karel	Valla Stanislav
✓ Hrabal Vladimír	Mrubý Jiří
✓ Huďecová Marcela	Pášma Jan
✓ Jančařík Petr	Petříková Marie
✓ Juřina Jiří	Stacková Ludmila
✓ Kaňková Jana	Korčák Jakub
✓ Kalina Ivan	Kraváková Lidmila
✓ Kružíková Zdena	Mráčková Helena
✓ Kubasta Hynek	Preininger Michal
✓ Kubastová Vlasta	David Milan
✓ Majkus Pavel	Dosoudil Petr
✓ Marek Rostislav	Melina Jaroslav
✓ Mecnarowská Vlasta	Regal Jan
✓ Mecnarowski Roman	Ruszelák Josef
✓ Mikulášek Ondřej	Dvořák Richard
✓ Mikulášková Marcela	Kriesl Jaroslav
✓ Mikulková Zdena
✓ Moučka Otakar
✓ Nedbal František
✓ Nováková Markéta
✓ Nováková Věra
✓ Pištěk Jiří
✓ Placandová Hana
✓ Randár Luděk
✓ Semerád Karel
✓ Sitek Dušan
✓ Smetková Jana
✓ Šnábl František
✓ Štěpánková Milena
Vrátice:
Telavice
.....

18 Prezenční listina stávkového výboru ze schůze s představiteli kraje, 1. 12. 1989.

19 Manifestace na podporu OF z 5. 12. 1989.

Pana Jaromíra Roštínského,

vzhledem k stávající společensko-politické situaci
ve státě a k Vašemu postoji k ní, žádáme Vás, abyste okamžitě
odstoupil z funkce ředitele Divadla pracujících v Gottwaldově.

Své důvody vyjádřili zaměstnanci Divadla pracujících
vyslovením nedůvěry, které Vám bylo vysloveno dne 27.11.1989
a doručeno 1.12.1989.

Stávkový výbor
a umělecká rada
Divadla pracujících v Gottwaldově

V Gottwaldově dne 11.12.1989

20 Výzva k odstoupení ředitele J. Roštínského.

Stávkový výbor a Občanské fórum Divadla pracujících v Gottwaldově

Na základě rozhodnutí Koordinačního stávkového výboru
českých a moravských divadel v Praze dne 10.12.1989, přebírá
dnešním dnem t.j. 11.12.1989 stávkový výbor Divadla pracujících
rozhodující provozce v řízení divadla až do uzavření svobodných
voleb.

Stávkový výbor
Divadla pracujících

V Gottwaldově dne 11.12.1989

21 Dokument k převzetí chodu divadla jeho stávkovým výborem, 11. 12. 1989.

22 Fotografie z porevoluční návštěvy Tomáše Bati mladšího ve Zlíně počátkem roku 1990.

DIVADLO PRACUJÍCÍCH

LISTOPAD 1989

HRAJEME I PO DOBU REKONSTRUKČE SCÉNICKÉHO OSVĚTLENÍ

DIVADÉLKO V KLUBU

2.	ČTVRTEK	20.30	NA ŠÍRÉM MOŘI
3.	PÁTEK	19.00	POSLEDNÍ LÉTO SÁRY BERNHARDTOVÉ
7.	ÚTERÝ	20.30	MORDOVÁNÍ PANNY ČESTINY
8.	STŘEDA	20.30	HOŠT MANŽELŮ BOULINGRINOVÝCH
9.	ČTVRTEK	19.00	TAK TROCHU BLUES
10.	PÁTEK	20.30	JEZDIL JSEM U PANÍ DAISY
13.	PONDĚLÍ	20.30	DOMOVNICE
15.	STŘEDA	19.00	MORDOVÁNÍ PANNY ČESTINY
17.	PÁTEK	20.30	TAK TROCHU BLUES <i>certina</i>
19.	NEDĚLE	20.30	MORDOVÁNÍ PANNY ČESTINY
20.	PONDĚLÍ	20.30	JEZDIL JSEM U PANÍ DAISY
23.	ČTVRTEK	19.00	MORDOVÁNÍ PANNY ČESTINY
24.	PÁTEK	19.30	JEZDIL JSEM U PANÍ DAISY
27.	PONDĚLÍ	20.30	NA ŠÍRÉM MOŘI
30.	ČTVRTEK	20.30	MORDOVÁNÍ PANNY ČESTINY

STUDIO G

1.	STŘEDA	19.30	STOPY LÁSKY
6.	PONDĚLÍ	19.30	ANTIGONA
10.	PÁTEK	19.30	SLEČNA JULIE
13.	PONDĚLÍ	19.30	NEVĚSTA NA MARÁCH A SPOL.
18.	SOBOTA	19.30	STOPY LÁSKY
21.	ÚTERÝ	19.30	ANTIGONA
29.	STŘEDA	19.30	SLEČNA JULIE

DŮM KULTURY ROH SVIT (předplatné Divadlo nejmladšího diváka)

1.	STŘEDA	14.30	CIRKUS BLECHA	SKUPINA 29 A
2.	ČTVRTEK	14.30	CIRKUS BLECHA	SKUPINA 29 B
5.	NEDĚLE	10.00	CIRKUS BLECHA	MIMO PŘEDPLATNÉ
10.	PÁTEK	14.30	CIRKUS BLECHA	SKUPINA 26 B
22.	STŘEDA	14.30	CIRKUS BLECHA	SKUPINA 25 A
23.	ČTVRTEK	14.30	CIRKUS BLECHA	SKUPINA 30 A
29.	STŘEDA	14.30	CIRKUS BLECHA	SKUPINA 29 B
30.	ČTVRTEK	14.30	CIRKUS BLECHA	SKUPINA 30 B

VELKÁ SCÉNA DPG

28.	ÚTERÝ	19.00	PŘÍBĚH KONĚ - SLOVÁCKÉ DIVADLO UHERSKÉ HRADIŠTĚ
-----	-------	-------	---

Solokles

ANTIGONA

Přeložil: Václav Rerů - Režie: Karel Semeš - Scéna a kostýmy: Milan David a Petr Dvořák - Loučky: Boris Šlechta VĚLD - Hudba: Josef a Richard Dvořákové - Dramaturgická spolupráce: Lidmila Kraváková
Hrají: H. Čermáková, M. Večeřová, O. Mikulášek, L. Randář, R. Šopík, R. Marek, F. Nodbal

Alfred Uhry

JEZDIL JSEM U PANÍ DAISY

Přeložil: Alexander Jerle - Režie: Miroslav Plešák j. h. - Vyprava: Josef Ruzsáček - Dramaturgie: Helena Mráčková
Hrají: V. Polanská, H. Kubista, J. Jufna

Slawomir Mrozek

NA ŠÍRÉM MOŘI

Překlad a režie: Roman Meciarowski - Vyprava: Petr Dvořák - Hrají: P. Majkus, J. Piliček, D. Štek, K. Hoffmann

Ludmila Petruševská - Robert Anderson

STOPY LÁSKY

Dvě aktovky na scéně téma
Překlad: Emília Štančíková a Marie Horáková - Režie: František Houček - Scéna a kostýmy: Milan David - Hudba: Josef Dvořák - Hudební návrhářka: Richard Dvořák - Dramaturgická spolupráce: Helena Mráčková
Hrají: J. Čížková, P. Franěk, J. Tomečková, I. Kalina

August Strindberg

SLEČNA JULIE

Přeložil: František Fröhlich - Režie: Jakub Korčák - Dramaturgie: Miroslav Plešák - Scéna a kostýmy: Milan David - Hudba: Miroslav Puchák - Pohybová spolupráce: doc. Marie Mráčková j. h.
Hrají: M. Nováková, O. Mikulášek, M. Večeřová

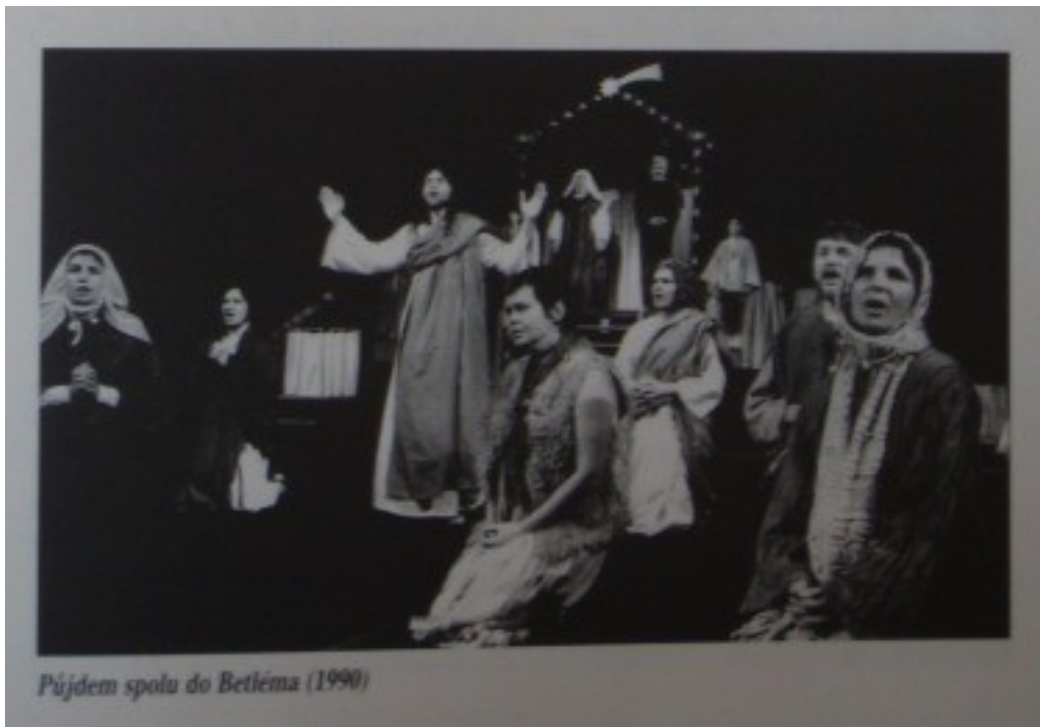
Vladimír Čort

CIRKUS BLECHA

Hudba: Ferdinand Havlík a Jiří Bulík - Režie: Vladimír Čort j. h. - Vyprava: Petr Dvořák - Hudební spolupráce: Josef a Richard Dvořákové - Choreografie: Zoja Mikuláková j. h. - Odborní poradci: Ivan Zapletal a Ivan Kalina
Hrají: L. Randář, F. Šnáb, R. Šopík, J. Hrubý, Z. Krůžková, K. Štef, V. Hrabal

Předprodej vstupenek u pokladny divadla: úterý až pátek 11 - 18 hodin, sobota 9 - 13 hodin a hodinu před začátkem každého představení.
Telefon pokladny DP 241 06.

23 Plánovaný listopadový repertoár Divadla pracujících v roce 1989. Archiv Městského divadla Zlín k sametové revoluci.

24 Fotografie z inscenace *Půjdem spolu do Betléma*, operativně vřazené do repertoáru s premiérou 25. 12. 1989.

Uherské Hradiště:

Vážení spoluobčané
Zasíláme Vám výzvy pražských vysokoškoláků a pražských divadelníků. Protože i my, herci Slováckého divadla jsme se připojili k protestní stávce, považujeme za nutné informovat Vás o způsobu našeho protestu. Ve dnech 20. 11 - 26. 11. jsme zrušili veškerá představení, která však chceme nahradit ve svém volném čase. Nadále však zkoušíme a připravujeme nové inscenace a to v prodloužené pracovní době. O to víc nás mrzí hlasy, které nás oscočují že týdení flákání je velký luxus pro naši společnost a je nám dopo.-ručováno, abychom se zapojili do výroby. Věřte nám, že naším hlavním cílem je klid, práce, humanismus a demokracie.

Herci SD

25 Prohlášení spoluobčanům Uherského Hradiště, vydané herci 20. 11. 1989.

Vážení spoluobčané,
zasíláme Vám výzvy pražských vysokoškoláků a pražských divadelníků.
Protože i my, hereci Slováckého divadla jsme se připojili k protestní
stávce, považujeme za nutné informovat Vás o způsobu našeho protestu.
Ve dnech 20. 11. - 26. 11. jsme zrušili veškerá představení, která však
chceme nahradit ve svém volném čase. Nadále však zkoušíme a připravujeme
nové inscenace a to v prodloužené pracovní době. O to víc nás mrzí hlasy,
které nás osočují, že týde ní flákání je velký luxus pro naši společnost
a je nám doporučováno abychom sezapojili do výroby. Věřte nám, že našim
hlavním cílem je klid, práce, humanismus a demokracie.

Pracovníci Slováckého divadla
v Uherském Hradišti.

26 Prohlášení spoluobčanům Uherského Hradiště, vydané pracovníky Slováckého divadla
v Uherském Hradišti 20. 11. 1989.

Provolání dělníků, zemědělců, mládeže, humanit a technické inteligenci okresu Uh. Hradiště

Sávodní výbor RCH považuje za svou povinnost informovat vás jednou herců a ostatních pracovních o důvodech a charakteru vyhlášené stávky ve Slováckém divadle.

Celá naše společnost s velkým zájmem a obdivem sleduje politické a ekonomické reformy v bratrských zemích socialistického tábora. Jsou to reformy, které si se svůj konečný cíl kladou dosažení kvalitativně vyššího stupně socialismu. Je to škol nadmíru složitý, nesoucí sebou úměrná rizika. K dosažení tohoto cíle je nutno respektovat všechny složitosti naší objektivní zákonitosti společenského vývoje. Naše společnost pracujících všech sociálních vrstev na všech pracovištích prožívají tyto změny velmi intenzivně. Samozřejmě přichází k hodnocení a posouzení ekonomické a politické situace nejen v sousedních zemích, ale a to hlavně v naší vlasti. "Kladou se otázky proč?" Na tyto je nutno odpovědět vyčerpávající demokratickou formou - tj. dialogem. Velikost prostoru pro takovou diskusi se stává hodnotícím měřítkem síly a humanit každého společenského systému. Každý vzniklý problém kterékoli lidské činnosti na jakémkoliv úrovni je nutno chápat jako následující důsledek - příčinu.

Tedy příčinou našeho kolektivního rozhodnutí byla manifestace studentů v Praze dne 1. 11. 1989, která k vývoji surového potlačení protestní manifestace studentů vysokých škol pražských a zavraždění jejich kolegy Opletala, příslušníky fašistických okupantů. Tato manifestace je historicky hodnocena jako bezprecedentní vlastenecký čin naší mládeže jako vysoký uvědomělý protest proti okupaci ČSR fašistickým Německem. Tento den byl uznán a je připomínán jako mezinárodní den studentů v celém světě.

Po skončení manifestace, která byla oficiálně povolena se účastníci vydali na cestu Prahou, bez jakýchkoli záměrů provokovat nebo se dopouštět násilí. Jak celá akce skončila je nám všem známo a informací hromadných sdělovacích prostředků. Byla potlačena pořídkovými silami Ministerstva vnitra tvrdým brutálním zásahem. Tento zásah, který nebyl úměrný k akci studentů je jasným důkazem:

- a) o nedůvěryhodnosti státních a stranických orgánů zaručujících ve svých vyhlášeních svobody domých ústavou ČSSR nebo
- b) důkazem o existenci nekontrolovatelných sil v útředních stranických a státních orgánech nerespektujících usnesení vlády a KSČ o demokratizačních reformách a nerespektujících ani Ústavu ČSR a ~~praxi~~ snahu promyšleně diskreditovat a narušovat jak práci našich vládních a stranických orgánů, tak poctivou práci lidu ČSSR.

Považujeme za svou povinnost vyjádřit svůj názor nejen na tento čin dne 17. 11. 1989, ale na všechny negativní jevy, které se v naší společnosti nahromadily nejen v oblasti ekonomické, ale i politické. Žádáme jejich urychlené řešení. Tuto formu protestu považujeme za nej-přijatelnější. Totiž práce na našich pracovištích nebyla fakticky přerušena na žádném úseku. Umělecký soubor studuje premiérové hry dále a bezpřekážky přerušeni, taktéž dílny, ekonomický útvar a ostatní pomocné provozy pracují normálně. Představení, které se v tomto týdnu neodehrají, umožníme všem našim divákům, kterých si nesmíme válněme zhlédnout v náhradních termínech.

- 2 -

Bylo zakročeno ne proti studentům, ale proti dětem našich
presujících. Proti rovnoprávným občánům našeho státu, proti
budoucí socialistické inteligenci. Tato mladá generace se v součas-
ných kritických dnech stává příkladem pro nás všechny bez rozdílu
stáří, sociální a politické příslušnosti. Svým uvědomělým hluboce
humánním a nesáhlým, přitom však rozhodným a kritickým
přístupem k řešení celospolečenských problémů. Na tuto mládež
máme být právem hrdí. Tato mládež nám starším uděluje lekci
státnosti a socialistické angažovanosti. Jejich jednotě a rozhodnosti
může být pro nás všechny příkladem.

Vážení přátelé. Ujistujeme Vás, že naše akce není zaměřena
proti socialismu. Naším cílem není narušení klidu a vyvolávat konfliktní
situace.

Jste si vědomi, že kultura, která není součástí společnosti není
kulturou, ale také že společnost, jejíž součástí není kultura, nemůže
být společností.

Naším cílem je obhajovat dobru věc. Vybudování společnosti,
která bude zárukou jistoty nás všech - komunistů, jinostraníků,
všech, prostě společností, zaručující právo a spokojenost všech
jejích občánů. Aby jsme Vás mohli o naší činnosti přesvědčit,
přijďte mezi nás do Slováckého divadla a poznejme se vzájemně.
Vedme dialog, těšíme se na Vás.

Závodní výbor BOH
Slováckého divadla

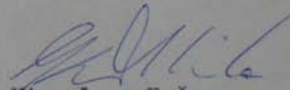
27 Provolání dělníkům, zemědělcům, mládeži, humánní a technické inteligenci okresu
Uherské Hradiště z 20. 11. 1989.

Vážení občané,

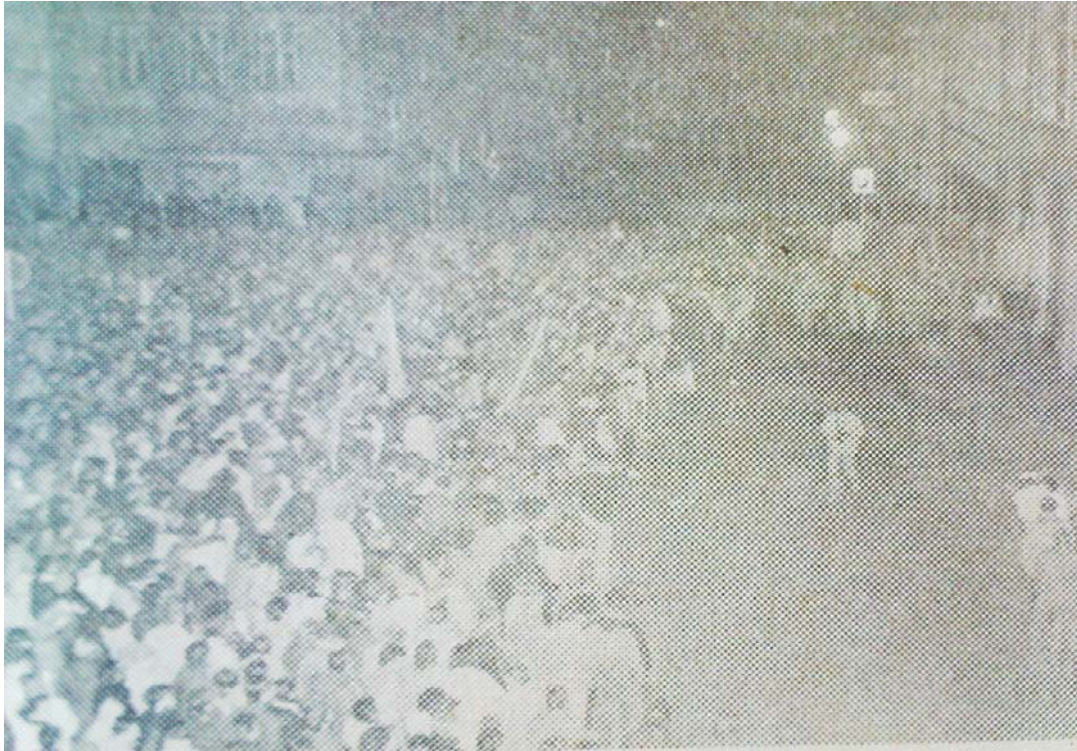
vzhledem k tomu, že se množí zkreslené a nepravdivé informace o situaci ve Slovákém divadle v souvislostech s protestní akcí uměleckého souboru a dalších pracovníků Slovákého divadla, která byla zahájena 20. listopadu jako projev nesouhlasu se zásahem ozbrojených složek ministerstva vnitra proti demonstrující mládeži a občanům v Praze dne 17. listopadu, vám sděluji následující informace :

1. umělecký soubor pracuje a využívá plně pracovní dobu tím, že na zkouškách připravuje nové inscenace pro naše obecnstvo a řádně pracují i další úseky divadla
2. záměrem umělců Slovákého divadla je místo plánovaných představení organizovat otevřený dialog s diváky k vzniklé vnitropolitické situaci
3. v souladu se záměry mimořádné porady ředitelů jihomoravských divadel ze dne 20. listopadu jsem uzavřel Slováké divadlo pro veřejnost až do odvolání
4. neodehraná představení budou uvedena v náhradních termínech
5. nezakládá se na pravdě informace, že bych byl kdykoliv fyzicky napadán členy uměleckého souboru nebo byl na mě činěn jiný nepřiměřený nátlak se záměrem, abych nechal otevřít divadlo pro veřejnost. Tato a další fámy vznikly špatnou informovaností a vedou k dezorientaci občanů.

V Uh. Hradišti 23. 11. 1989

Miroslav Kučera
ředitel SD

28 Ředitel Slovákého divadla, Milan Kučera, vydal 23. 11. 1989 prohlášení referující o současných změnách v divadle.

29 Fotografie dokumentující Náměstí rudé armády ze čtvrtka 23. 11. 1989 v Uherském Hradišti.

30 Generální stávka na Náměstí K. Gottwalda v Uherském Hradišti.

Prohlášení divadelníků Jihomoravského kraje

Divadelníci Jihomoravského kraje posoudili zodpovědně události posledních dnů ve společnosti i v Československé divadelní obci a z hodí se na těchto zátereck:

- 1/ Vyjadřují nedůvěru Jihomoravskému krajskému národnímu výboru jako orgánu zodpovědnému za řízení divadel
- 2/ Vyjadřují nedůvěru všem funkcionářům JMKM působícím ve sféře řízení kultury - zejména ss. Abrahámkové a Štefákové a žádají jejich odstoupení pro ztrátu důvěry
- 3/ Požadují odstoupení rady Jm KVV.
- 4/ Požadují, aby byl nově formulován vztah státních orgánů a divadel a dávají v tomto smyslu mandát státním výborům a výborům Otčanského fóru a společenstevních souborů a divadel k jednání.
- 5/ Požadují prověřit referendem důvěru šéfů a ředitelů; v případě vyslovení nedůvěry navrhuji pověřit prozatímním vedením souboru zvoleného zástupce.

Státní divadla Brno: soubor opery
soubor činohry
soubor zpěvohry
soubor baletu
soubor Divadla na proušku
soubor Hadivadla

Brněnská divadla: Divadlo bratří Mrštíků
Divadlo Večerní Brno
Loutkové divadlo Stažost

Divadlo pracujících Gottwaldov:

Horácké divadlo Jihlava

Slevécké divadlo Uherčské Hradiště

Dne 29. listopadu 1989

Uskutečněny dva oficiální dialogy

Dne 30. 11. 1989 se uskutečnilo v budově ONV druhé jednání Občanského fóra s představiteli okresu a města Uh. Hradiště.

Byly projednány aktuální otázky vnitropolitického života v okrese. Okresní národní výbor nabídl přípravnému výboru OF zastoupení členů občanského fóra v 19 komisích a útvarech ONV, které se podílejí na zajišťování komplexního a sociálního rozvoje okresu. Zástupcům OF byly předány již dříve zpracované a přijaté okresní koncepce životního prostředí a koncepce rozvoje zdravotnictví s nabídkou spolupráce, možností oponentury a podnětných návrhů ze strany Občanského fóra. Na základě dotazu zástupců OF bylo zdůrazněno, že plenární zasedání NV jsou veřejná a tudíž přístupná všem občanům. ONV nabídl účast zástupci OF na všech jednáních rady ONV. ONV přijal účast svých zástupců na veřejné diskusi pořádané OF v neděli dne 3. prosince 1989. Dne 1. 12. 1989 předal RNDr. Radovan Kunc tajemníkovi ONV JUDr. A. Rajovi složení koordinačního výboru OF Uh. Hradiště v následujícím složení: **Jan Gogola**, dramaturg Filmového studia Gottwaldov, **MUDr. Vladimír Čech**, zástupce primáře ARO nemocnice v Uh. Hradišti, **Igor Stránský**, režisér Slováckého divadla, **Michal Stránský**, OKM Uháčko, **Radek Frýza**, pracovník s. p. Mesít, **MUDr. Jaroslav Mlčák**, důchodce, **Milan Kup**, pracovník k. p. Let, **RNDr. Radovan Kunc**, programátor Zenitcentra. (mkř)

Představitelé Občanského fóra při prvním dialogu.

32 Dialog OF s představiteli města 30. 11. A 1. 12. 1989.

důležitá informace důležitá informace důležitá informace důležitá informace

VÁNOCE S FÓREM

středa 20.12. 18⁰⁰

prostorův před SKP (Ledovce)

proč opět veřejné shromáždění?

VÁNOCE JSO SVÁTKY KLIDU, ALE
MĚSTE PĚ NAŠE OKRESNÍ ORGÁNY
MAJÍ KLIMATU POKŘD AŽ PŘILIS !!!

PROTO NEVÁHEJTE PŘIJÍT.

S SEBOU ZVONEČKY A SVÍČKY.

- slibujeme vám, že budeme hodní, ALE NE NA VŠECHNY!!!
- kromě spousty kulturních zážitků /přislíbena i účast velmi známých hostů/ zazní i mnohá zásadní vystoupení a konkrétní požadavky

PO SKONČENÍ se koná ve Slovákém divadle pracovní setkání ZÁSTUPCŮ V
VŠECH OF Z OKRESU UH. Z prostorových důvodů pouze po 2 zástupcích.
ÚČAST JE NEZBYTNÁ.

33 Plakát, upoutávající na akci z iniciativy OF Vánoce s fórem.

(Malá scéna)
R: P. Kosorin j.h.
V: L. Kamenská j.h.
4 reprízy

7. 1. 1989
Guy de Maupassant
Zdeněk Kaloč
Miláček
H: L. Kolář
R: I. Stránský
S: J. Pitr
K: I. Pitrová j.h.
13 repríz

25. 2. 1989
J. K. Tyl
Strakonický dudák
aneb **Hody divých žen**
H: J. Dvořák
R: J. Roštnský j.h.
V: P. Dosoudil j.h.
49 repríz

15. 4. 1989
Carlo Goldoni
Benátská vdovička
H: L. Kolář
R: I. Stránský
S: J. Pitr
K: Zd. Mannová j.h.
24 repríz

22. 4. 1989
Gyorgy Schwajda
Svatá rodina
H: J. Pavlica
R: J. Stehno
S: A. Babraj j.h.
K: O. Réda j.h.
19 repríz

24. 4. 1989
Friedrich Dürrenmatt
Herkules a Augiášův chlv
(Malá scéna)
H: L. Kolář
R: K. Hoffmann j.h.
K: Š. Panáčková
Výtvarná spolupráce:
R. Novák
14 repríz

3. 6. 1989
Vladimír Čort
Líná strašidla
H: J. Kolín – L. Kolář
R: J. Stehno

V: O. Réda j.h.
31 repríz

17. 6. 1989
Peter Ustinov
V půli cesty na strom
R: I. Stránský
V: M. Melena j.h.
18 repríz

14. 10. 1989
Henrik Ibsen
Peer Gynt
H. E. Grieg
R: I. Stránský
V: J. Pitr
41 repríz

12. 12. 1989
Antonín Procházka
Klíče na neděli
R: J. Schmiedt j.h.
V: V. Fejlek j.h.
17 repríz

16. 12. 1989
Alexej Dudarev
A byl večer, a bylo jitro,
den první (Smetišťe)
R: A. Mitkin j.h.
V: J. Ceglov j.h.
11 repríz

24. 3. 1990
Dale Wasserman – Mitch
Leigh
Muž z kraje La Mancha
R: P. Doležal j.h.
S: J. Milfajt j.h.
K: P. Dosoudil j.h.
22 repríz

14. 4. 1990
Jan Kopecký
Komedie o umučení
a slavném vzkříšení Pána
a Spasitele našeho Ježíše
Krista
H: J. Pavlica
R: I. Stránský
S: J. Pitr
K: I. Pitrová j.h.
47 repríz

26. 5. 1990
Karl Gassauer
Casanova na duchovském
zámku

R: Fr. Čech j.h.
V: I. Hylas j.h.
18 repríz

27. 5. 1990
Josef Škvorecký
Ze života lepší společnosti
(Malá scéna)
R: J. Miškovský
K: Š. Panáčková
7 repríz

9. 6. 1990
Helmut Korher
Grasel
H: P. Krejča
R: I. Stránský
S: J. Pitr
K: L. Obuchová j.h.
28 repríz

22. 6. 1990
Branislav Nušič
Truchlíci pozůstali
R: M. Bevk j.h.
V: J. Pitr
11 repríz

15. 10. 1990
Radek Balaš
Myšákova dobrodružství
H: L. Kolář
R: R. Balaš
V: J. Pitr
43 repríz

20. 10. 1990
Vlastimil Novák, Stanislav
Oubram
Pim, Alfréd a Bílá paní
H: P. Madel
R: B. Tomíček
V: I. Pitrová j.h.
30 repríz

22. 12. 1990
Jan Kopecký
Komedie o hvězdě
H: J. Pavlica
R: I. Stránský
V: J. Pitr
35 repríz

2. 3. 1991
John Pielmeier
Agnus Dei (Agnes of God)
H: D. Fikejz
R: J. Uherová j.h.
V: M. David j.h.
12 repríz

35 Fotografie z inscenace *Příběh koně* (pořízena 29. 10. 1988), Ladislav Kolář v roli Cholstměra a Světlana Sedláčková jako Vjazopuricha.

36 Fotografie z inscenace *V půli cesty na strom* (pořízena 17. 6. 1989), postavy Lady a generála v podání Hany Houbové a Jiřího Zacha.